מקואות מעין פרק ה

ואוי כגמגלו קודם שגדל. ומיחת ממי מה שהקשו תמי מהני גדל הכלים הא אין מזחילין כדבר המקבל טומאה ולדין ניתא הא חייבי הכא בטבילת הזחילה. ופי' זה נלמה לכון במשנה אלא דבהוכפתא לא תמצא כן:

עומדין. וע"י השאובין או אפי' ע"י הנוטפין שירדו לתוכן. הומשבו ונעשו זוחלין אינן מטהרין רק באשבורן. ורק לענין כ"ש דינן כמעין:

משנה ד כל המים מטהרין בזוחלין. אבל פסולין לכל הצריך טבילת מים חיים:

משנה ה זרם שהתפשט ממעין למקום שאין מעין. דינו גם שם כמים חיים. מי נשמים או מים שנטפו ממעין. הרי כיון שהופסקו מהמעין. דינן כמקוה לטהר דוקא באשבורן ובמ' סאה. כמעין המשך ואין בו כדי לכסות כל הגוף הנטבל. רק ע"י צירוף מיעוט נוטפין שנטפו לתוכן. כשירים לכל הצריך מים חיים. וגם מטהרין גם בזוחלין. הא מחצה על מחצה דינן כמקוה. מעין המפסקה מיד מיד. מותר להטמיד מקל או קנה שאין מקבל טומאה כלל. במקום שהטפות יורדות. כדי שישובו המפות להיות נוזלים בקלות א' על המקל. וע"ז יתחבר ויושק המים שלמטה שדינן כנוטפין. אל המעין שלמעלה. ואז לא די שהמים התחתונים יחשבו גם הם כמעין לטהר בזוחלין לכל הטמאים. אלא יתבשרו כמים חיים לטבילת זב ולכל הצריך מים חיים. אבל אם עושה השקה זו ע"י דבר המקבל טומאה. אע"ג שאינו אלא מנכב פסולו. דהיינו כדי שלא יספסף. ויפסל מלהיות כמעין וכמים חיים. אפ"ה פסול לשניהן. לא לבד לזב. כי אם גם לזבה ודכוותה. [א"ב י"ל דנקט זבה ברישא. כדי לאשמעינן רבותא אליבא דר' יוסי בסיפא ודו"ק]:

משנה ו גל שנתלש מהים. יש בו ג' חלוקי דינין. (א) בעוד הגל כולו באויר. אפי' כנוטפין לא מחשב. להכי אפי' יש בו מ' סאה אסור להטביל בו.

מדאינן באשבורן. (ג) ובנח ראש א' מתגל בארץ. אף שנתלש כולו מהים. דיני להיפך מטעין שהיה עומד והמשיכו [לעיל מ"ג]. דהתם שוה למעין לטהר בכ"ש. ושוה למקוה לטהר באשבורן. והבא בגל שנתלש ודניג ראשו א' לארץ. הדין בהיפך. שוה למעין לטהר בזוחילה כששופך וזוחל על הטמא שעומד ביבשה. ושוה למקוה דצריך מ' סאה. (ג) אבל אחר שנח כל הגל בארץ. שוה למקוה בכל דבר. שצריך מ' סאה ואינו מטהר רק באשבורן. כל המוצא בארץ ישראל מ' סאה שיודע שאינן שאובין. מובל בהן אדם וכלים. אף שאין המ' סאה מכונסין במקום א'. רק מחוברין כולן יחד זה עם זה כשפופרת הנוד. וכגון שיש גומות רבות בבקיעה. וכולן כלאין מי נשמים. וכל א' מחובר עם חבירו כשפופרת הנוד. וכשיצרפן יהיה בכולן יחד מ' סאה. אז מותר להטביל כלי בגומא קטנה א' מהן. אף דגם לכלי צריך מ' סאה במים נוטפין. קלוח נשמים שיורד על מדרון הרה. ויש בו מ' סאה אף שטפו לנוח תחת אשדות הפסגה. אפ"ה מחשב יוחלין. ואסור לטבול בהן במקום המדרון. עד מקום שינוחו ויגשו אשבורן. אבל אם העמיד אפילו דבר המקבל טומאה באמצע המדרון. כדי לעכב הזרם היורד. אף שבימין ובשמאל הכלי שהעמיד. המים נוחלין ואינן אשבורן. אפ"ה מותר להטביל במקום עיכוב הזרם. דהיינו סמוך להדבר שמקבל טומאה. כי שם הקלוח נה ונעשה אשבורן. אף שמחובר לנוזלין מכל הצדדים. אבל הדבר שהעמיד בעצמו. אם ממא הוא לא מהני ליה טבילה זו משום דביסינו ובשמאלו. ובאחוריו נגד תחתית הדר. שם המים אינן אשבורן:

תוספות יום טוב מקואות כל המעורב פרק ו

פרק ו א כמה שהם. לפי שהן חשובים כמו המערה עצמה. ולכ"ג אמרי' גבי שבת בפ"ק דשבת חורי רה"י כרה"י דמו. מהר"ם: **עוקת המערה**. לשון הר"ב גומא שבשולי המקוה. בקבוב. הרמב"ם [והוא לשון קבה ואהל הנעשה בשיפוע כמו כיפה]

פרק ו א כל המעורב למקוה. כמקוה א). חורי המערה. וסדקי המערה ב). מטביל בהם כמה שהם ג). עוקת המערה ד) אין מטבילין בה אלא אם

מלאכת שלמה

פרק ו א כל המעורב למקוה דינו כמקוה. ושיעור מערבתו כמו שמפרש יש בכל שהוא ויש כשפופרת הנוד. וגומות הסמוכות לפי המקוה וכן מקומות שדורסים שם רגלי פרסות בהמה אם היו בהן מים משערבין עם מי המקוה כשפופרת הנוד שמערבין בהם מים לאותן הפרסות: חורי. הר"ש ז"ל גרים חורי וכל אחד: מערה. הייגו מקוה ולפעמים מכנהו בשם נור ופעמים בשם שיח או מערה וכולן שם מקוה עליהם וחורים וסדקים שבו אפי' אינם משערבין כשפופרת הנוד מטבילין בהן. ומלאתי מוגה מטבילין בהן כמה שהן: עוקת המערה. היינו שוקת שבשלע שעומד אצל המקוה לתקן לעיל שאינה פוסלת את המקוה כיון שחקקה בסלע או שקבעה ולבסוף חקקה וגזרו דלאו כלי הוא מ"מ אינו נחשב כמקוה להטביל בתוכו אא"כ מימיו מתוברין למקוה כשפופרת הנוד. וכתוב בבית יוסף יו"ד סי' ר"ל דף ר"מ ע"ב דלמדנו ממשנה זו שיש הפרש בין חורי המערה לעוקת שבלדה דבחורין לא בעי' כשפופרת הנוד ובעוקת שבלדה בעינן ומסתברא דבחורי המערה לא בעינן מי רביעית מ"מ חד מקום הוא אבל בעוקת בעינן רביעית

ציונים

א כל המעורב. מיי' פ"ח מהלכות מקואות ה"ש כמנ' עמ"ן בתוס' טור וש"ע יו"ד ס' מ"ן ס"ק ס"ב: חורי. מיי' שם פ"ב ס"ג בגר' וש"ע שם סעיף נה: עוקת המערה. מיי' שם פ"ד טור וש"ע שם סעיף נפ:

חלופי גרסאות

א חורי נל"ר חוררי וכ"ה בתוס'. משביל נד"ל ול"ש מטבילין. עוקת נכי"ב עוקן.

תוס' אנשי שם

פ"ו א בר"ב ד"ה עוקת המערה גומא מ'. ע' בפי' הר"ש והרא"ש (הובא בס' מ"מ) וז"ל דהא הם מפרכים הא דפ"ד מ"ה דכמה יכיה בנקב כשפופרת הנוד דקלי אלמוה לענין עירוב מקואות ולא לענין שהיה כלי ע"ש ובתוי"ט וא"ב בבר תנא לא לעיל וג"ל למיתני הו כלן ומה זה שאמרו דלעיל תנן דלאו כלי הוא. גם הו"ל למיתני הכם דכלי ע"י דכלן. (לה"מ):

משנה אחרונה

פ"ו א עוקת המערה. לפי פי' הר"ב מתמע דהתיזוק בגין עוקה לתורין דעוקה היא בעין חדר לעצמה. מתחת למקוה ואינה מעורבת עם המקוה אלא בעי בספה"ב. אבל תורין הם פתוחין ומפולגין למי המקוה אלא הפסק והרי הם חשובין כמקוה עצמה וגבי כל שהוא וכה"ג אמרי' לקתן דסדק שבכותל המפסיק בין המקוה לבין כספה"ב. וכשנפרץ הכותל פ"ג מלמעלה מעבר בכל שהוא מעם שהוא פתוח ומפולג אלא הפסק והא דנפי' הכם בנפרץ מיהא בנתנו כספה"ב. הכם מעם גיפופין הנשאר בכותל מן הצדדין דמי קצת כמו הפסק. ובפ"ב דלעיל בפרקת התמוך המעורבת שנרוץ בספה"ב. ל"ל דהכם נמי אינה מפולגת אלא מעורבת דרך נקב שבקרקע המפסקה מסביב. אלא שנרוץ עמם דגבי שוקת בטיון מעמדת עצמה ובכל עירוב מקואות לא אשכחן. ובראה דהייגו נמי מהך עצמה שהיא חדר לעצמה ובלייה מפסקת וכשעובל במקוה והפלייו טופלת כמתן דליתה דמיה ותמיהה כמפולגת וא"ל כספה"ב. מתא"ב בעמר כל עירוב מקואות בהן זה אלא זה מן הצד ואין המובל מזיק למחילה. וכ"ז לפי פי' הר"ב בהוא מפי' הרמב"ם. אבל הר"ש והרא"ש תפסיים דשוקת זו היא ג"כ מן הצד ומעמדת עצמה הייגו שהלקין מימי מן המקוה שפעמים שים במקוה מ' סאה ואין מתערבין עם השוקת ה"ז כתלוקה מן המקוה ונפי כספה"ב ואבל אינה מעמדת עצמה שכל זמן שים במקוה מ' סאה לעולם מהברכת ומגיע לתוך השוקת מיהא במקוה עצמה ונראה מדבריהם דזוקת שמתערבין לעולם אבל אם לפעמים אין מתערבין. לף בשעה שמתערבין בנו כספה"ב. ובשעה מבטע דיש נ"מ לדינא בין הדיוקים דלגי' הרמב"ם

יכין תפארת ישראל יכין

פ"ן א) ר"ל כל מים מועטים כשרים שהן בלד מ' סאה כשירים שבמקוה ומחוברין עמהן. הרי הן כהמקוה. ומותר לטבול בהן כלים אף שהן עצמן אינן מ' סאה. ומדים חילוק בין כשהמים המועטין הן תוך חלל גומת המקוה. או כשהמים המועטים הן בלד גומת המקוה. להכי תני והדר מפרש חורי המקוה וכו': ב) ר"ל חוריס וסדקים שבכותלים תוך חלל גומת המקוה שמעט המים שבתוכן משורב עם המ' סאה שבמקוה. וקרי למקוה מערה משום דרוב מקואות שלהן מבוא למעות במערות היו. וג"ל דנקט הדקים לרבותא. דאע"ג דלקמן [מ"ט] אמרינן דסדק שבין ב' מקואות חסירים לא מהני לערפן זה לזה. קמ"ל הכא דהייט דוקא לערף ע"י הסדק מים שבמקוה זו למים שבמקוה אחרת. דכשהסדק לרוחב הכותל שביניהן סוף הסדק להתם. וגזרינן קודם שנתם אצו אחר שנתם. אבל לענין לאצטרופי מים שבסדק נופיה. אפי' כשהסדק לרוחב הכותל. והמקוה מ' סאה מלבד מים שבסדק. המים שבסדק הוה כהמקוה וטובלין בו. דהרי ליכא למגזר מידי. דהרי כשיסתום הסדק לא יהי' שם מים להטביל בהסדק. ובהמקוה הרי יש מ' סאה: ג) ר"ל אע"ג שאין בהם רק מים מועטים. וגם אין מעורבין עם המ' סאה שבמקוה רק כרוחב שערה. אפ"ה מותר להטביל בהן כלים. ואע"ג דלעיל [פ"ח מ"ו] בחרילין ונעילין אינן נחשבין יחד כמקוה. רק במעורבין יחד כשפופרת הנוד [ולר"ש ולר"ג שם צריך שיהא ע"י קלוח שעובר בשפופרת הנוד]. י"ל התם שאני שכל הגומות זה בלד זה. ודמי טפי לשוקת שבסופה במשהיו. משא"כ הכא שאינן הוך חלל גומת המקוה הגומ' מלרפן. א"נ התם שאני שכל הגומות תחת המים ואין תקרה על גבן לערפן. משא"כ הכא שהן תחת הקרע המערה. מחשבו כולן כמי מקוה אף שאינן מחוברין רק כשערה [ואפשר נמי דמה"ש נקט מעלה. הא במקוה תחת לויר הרקיע אין מלטרפין]. וג"ל עוד דהא דנקט מטבילין בהן. הייגו לרבותא. דאפי' בתוך עצמן מותר להטביל כלים. וכ"ש שמים שבתוכן מלטרפין להשלים המ' סאה חסר מעט שבגומת המקוה. דלא גרע מפרסת החמור לעיל [פ"ה מ"ו]. ואע"ג דהתם בעינן שיחוברו כשפופרת הנוד. הכא שני בשערה מדליכא למגזר מידי וכמש"ל סי' ב'. והו אם יסתם הנקב והסדק הרי יזובו המים שבזה ושבזה למעה להוך המקוה: ד) עוקה הייגו גומא. ור"ל אם חפר גומא בקרקע עולם במערה בלד המקוה. ויש בהעוקה מים כשרים

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

לחברן: א"ר יהודה אימתי. לא בא ר"י לחלוק אלא לפרש: בזמן שהיא מעמדת את עצמה. כשבא לטבול בטוקא. הטוקא היא מעמדת את עצמה ואין הגג המפסיק ביניה ובין המערה עופל מאליו: אבל אם אינה מעמדת את עצמה. ובשעה שבא לטבול. עופל גג הטוקא שהוא תחתית המקוה. ומתערבים ממי המערה במי הטוקא: מטבילין בה כמו שהיא. ואפי' אין בנקב כשפופרת הנוד: **ב** *) והטבילן הרי אלו טהורים. ואפי' אין פי הדלי רחב כשפופרת הנוד וכגון שהדלי עצמו טמא וצריך טבילה. דמגו דסלקא ליה טבילה לדלי. סלקא ליה גמי למה שבתוכו: ואם לא טבל. גרסי'. כלומר ואם הדלי טהור ואינו מטבילו שאינו צריך טבילה

*) נד"ו והעבילו.

אם כן היתה נקובה כשפופרת הנוד ה). אמר ר' יהודה אימתי. בזמן שהיא מעמדת עצמה ו). אבל אם אינה מעמדת עצמה ו). מטבילין בה כמה שהיא ח): והטבילן הרי אלו טהורים ט). ואם לא טבל. גרסי' ההיא דתנן בפירקין דלעיל חרילין ונעילין: פרסות החמור המעורבים לבקעה **ב** דלי י) שהוא מלא כלים. אין המים מעורבין. יא) שהלכי יא) שהלכי יא) שהלכי

לבקעה עד שיהיו מעורבים כשפופרת הנוד. ע"כ. ותרתי קתני. והכי איתא הגי' בפ"ג דחגיגה דף כב. ואמרי' עלה דה"ק ואם א"ל להטבילו ומים המעורבים עד שיהו כו'. אבל ק"ל דלמאי איצטריך לאשמועי' הך דמים המעורבים דהא כבר תנא ליה בפירקין דלעיל. וכ"ל דהכי קאמר ואם אינו צריך להטבילו. נעשה במים המעורבים. כלומר כיון דליכא מגו דסלקא ליה טבילה כו' נעשה כמובל בשאר מים המעורבים דלריכים עד שיהא כו': ג בזה עשרים סאה ובזה עשרים סאה. והר"ב העתיק בזה כ' ובזה כ' כו' וכן הל' במשנה שבגמ' דפוס ישן: המקואות טהורין. פי' הר"ב ואפי' האמוד שהרי שני הכשרים מתערבים יחד ואפי' האמודים לתאמוד קודם שנתחבר לכשר לא היו כג' לוגים מים שאובים שפוסלים את המקוה חסר. דהכא נתחבר לכשר קודם שבאו עם שנים מהערב. ומסתמא נעשה התערובות עם שניהן בבת אחת ולשונו של הר"ב שכתב ומה שירדו ממנו לכל א' הנה לשונו של הר"ם

עד שיהיו מעורבין כשפופרת הנוד (יב): ג שלשה מקואות בזה כ' סאה ובזה כ' סאה (יג) ובזה כ' סאה מים שאובין והשאובין מן הצד. וירדו שלשה וטבלו בהן. ונתערבו (יד). המקואות טהורין (טו). והטובלים

טבילה: עד שיהו מעורבין כשפופרת הנוד. אין הכלים שבתוכו מהולים. עד שיהיה בפי הדלי כשפופרת הנוד: ג בזה עשריר ובזה עשרים. מים כשרים. ובשלשי עשרים סאה מים שאובין וטבלו ונתערבו. ע"י טבילתן לפו המים והשיקו ונתחברו שלשתן זו בזו: המקואות טהורים. אפי' האמוד. שהרי שני הכשרים מתערבים יחד. ויש כאן שיעור מקוה לרבעים סאה מים כשרים. וכשמתחבר להן האמוד שהמים לפין על גביהן מחמת המובלים. הוכשרו מימיו לטבילה: היה

אליהו רבא

פ"ו ג המקואות טהורין. ולא חיישי' שמא נתערב האמצעי לשאוב קודם שנתחבר לכשר ומיפסל האמצעי מהשאוב. וכן בשאוב באמצע דסיפא לא מיפסלי הצדדין מהשאוב. דנתר דהדדי כ"ח לדוכתיה סדר לגמשים עפי מלחבריה והמים שאובין חוזרין

חדושי מהרי"ח

אבל ק"ל דלמאי איצטריך כו' עכ"ל. נ"ב לפי הנ' שלו בפ"ה מ"ו לא נזכר עד שיהא כשפופרת הנוד רק שהרמב"ם בפי' המשנה מביא בשם התוספתא שצריך כשפופרת הנוד וגם לפי גי' הר"ש מיכח שלא היה כשפופרת הנוד ואף הר"ב מביא שם כשפופרת הנוד הוא לפי האמת שצריך אי מן המשנ' הזה או מן התוספתא בג"ל א"כ לא קשה כלל קושית הרב תו"ם מאי אתי לאשמועינן מובא אתי לאשמועינן דשם לא נזכר בבמה צריך להיות מעורבין ונמר לה עד הכא ומביא על שני דינין הן שהכלי שטובל בו את הכלי אין צריך טבילה. הן מים המעורבין צריך שיהא בשפופרת הנוד והן התירוץ של הרב תו"ם אין עולה כי תלי תנא. בדלא תניא כי עדיין לא הזכיר שצריך להיות במים שמעורבין כשפופרת הנוד אם לא שהגי' היה לפני הרב תו"ם שם בפי' כשפופרת הנוד אבל אינו נראה שאין זאת הגי' בשום מקום כנ"ל:

תוס' אנשי שם

דאגן בכם"ל דחגיגה מטבילין כלים בתוך כלים לתרומה אבל לא לקדש בכלים טהורים מייני דאילו בטמאים אפילו לקדש נמי ש"ד מטעמא דמגו דסלקא טבילה לכלי כו' כמ"ש שם וכ"כ בתוספ בפי"ב מה' שא"ה הלכך הכא לדידיה ריש אפי' לקדש נמי מייני אבל להר"ב דפי' שם דהא דמטבילין כלים בתוך כלים וכו' ואם לו בטמאים אותה נמי מרישא והתוי"ט קיצר בכאן יותר מדאי ועיין מש"ם בתוספ. (כ"ד): תו"ם ד"ה ואם לא עבל כו' תנא ליה בפרקין דלעיל כו'. תמוה דהא לא תני התם בשיעור דהוא בספ"ב. (רש"ם): ד"ה המקואות טהורים כו' ושהטבלו בחוב כו'. מכאן עד סוף הדבור שייך בד"ה המקואות בשמה שהיו כו' דלק' נמחק. (נ"ד):

יכין

כשמוטו. ואם הי' הדלי טהור. אבל אתא לאשמעינן. דאפי' הי' הדלי עמא רק הוא לא רצה לטבלו. דסיהו שלא הכנים כל הדלי תוך המים ומי דינא הכי: יב) שיהי' בפה החילון כשפופרת הנוד (א). מיהו כשהוא פה הכלי למן הצד. אע"ג שכלי חילון טמ' וגם וודאי לכנסו מי המקוה לתוכו. אפ"ה כיון שדוקן כלי החילון מפסיק בין עליונות מי המקוה למים שע"ג כלי הפנימי. אין המים שבתוך הכלי החילון חשובין כהמקוה עצמה. רק כמחוברין לה. ודי לן לטהר עי"ז כלי החילון עצמה מדעכ"פ נכנסו לשם מים. אבל לא מהני לכלים הפנימיים לטהרן. דלא עדיפי מים שבתוך החילון. ממים שבתוך העוקה לעיל. שאוק חשובים כמקוה רק כשמעורב עם המקוה כשפופרת הנוד. וה"נ אף שהדלי עמא לא מהני עבילה לכלים הפנימיים. עד שיהי' פה חילון כשפופרת הנוד (ב): יג) מים כשרים: יד) דע"י שטבלו אפו המים והשיקו זה לזה: טו) אפי' האמוד דהרי הושקו ג' הכשירות הסמוכות ונתהווה יחד מ' סאה. ונמצא שכשהשקו האמודין להן. הושקו למ' סאה והיכשרו גם הם. ולפיכך כשהשלמו האמודין הללו ע"י נגמים שירדו עליהן ונתהוו מ' סאה מותר לטבול גם בהן. ואי"ל דלמא נתערב האמוד להאמצעי קודם שנתחברו יחד הכשירים ונפסל האמצעי. וכשהשקו אח"כ האמצעי להמקוה החשוב שמן הצד נפסלה גם היא. י"ל דאפי' הי' אם אינו מדירדו האמודין להאמצעית דרך המשכה. והרי הכשרים שבהאמצעי הן הרוב נגד מעט האמצעי שהומשכו לשם. והו"ל להאמודין שהתערבו בהאמצעי. רבוי והמשכה דכשר [כפ"ד מ"ד] (ב). ולפענ"ד בלא זה לא קשה מידי. דהרי היו אלא אפשר אם נפלו האמודין למ' או לכ' סאה. והרי כל אפשר מים שאובין כשר [כפ"ב מ"ג]. וכיון שלא נפסלו הכשרים. גם

בועז

פ"ו (א) ואין להקשות אפי' אין ביניהן כשפופרת הנוד. הרי מין במינו אינו חוזר. וסיאך תהוון הכא כלי בעד כלי. י"ל הרי כתבו כבר רבותינו בעלי התוס' (סוכה ל"ז ח') דכל דלאו אורחא הכי גם מין במינו חוזר. ולפי מ"ש בס"ד (זבחים פי"ב סי' ל') דכל מין במינו אינו חוזר. היינו דהשבינן להתוזן כליתא. א"כ בטבילה ליכא למימר הכי. דעד"פ נחשב הנעבל כמרוחק ממי המקוה. תדע דוכי ס"ד דבסי' כלי עץ טמא תוך תיבת עץ מחוממת בחמר וגופת. נימא דלהכי אבילה לכלי הפנימי דמין במינו אינו חוזר. ועי' מ"ש בס"ד לקמן (פ"ח מ"ז): (ב) כך ג"ל פי' התוספתא. ועי' רבינו טו"ז ורבינו ס"ך י"ד (ר"ח ס"ע) ועוד שם (ר"ב ס"ו). ואין להקשות עכ"פ מ"מ מהך דפרה (פ"ו מ"ג). דהקידוש שבשוקת מועיל גם להמים שבטפי. אעפ"י שפיו גר. ולא מחלקינן בין שפה העפי לגד מעלה או למן הצד. י"ל התם המים שבטפי ע"י שמחוברין דרך פה הטפי להמים שבחוץ. להכי נחשבין כאילו הן בחוץ. דשדינן המועט בתר הרוב. ונתקדש עמו. משא"כ הכא לא שדינן המים שבחוץ שהן מרובין למחשבינהו באילו הן בפנים. עד שיהא החיבור שביניהן כשפופרת הנוד ודו"ק: (ג) כך כתב רבא"ן זצוק"ל. אבל מה יענה רבינו. הרי לא נזכר במשנתינו שהי' בין המאובין להכשרים ג' מפחים שהוא שיעור המשכה (כי"ד ר"ל ממ"ה). יוסף"ל

תפארת ישראל

ע"ז (א) אין להקשות אפי' אין ביניהן כשפופרת הנוד. הרי מין במינו אינו חוזר. וסיאך תהוון הכא כלי בעד כלי. י"ל הרי כתבו כבר רבותינו בעלי התוס' (סוכה ל"ז ח') דכל דלאו אורחא הכי גם מין במינו אינו חוזר. ולפי מ"ש בס"ד (זבחים פי"ב סי' ל') דכל מין במינו אינו חוזר. היינו דהשבינן להתוזן כליתא. א"כ בטבילה ליכא למימר הכי. דעד"פ נחשב הנעבל כמרוחק ממי המקוה. תדע דוכי ס"ד דבסי' כלי עץ טמא תוך תיבת עץ מחוממת בחמר וגופת. נימא דלהכי אבילה לכלי הפנימי דמין במינו אינו חוזר. ועי' מ"ש בס"ד לקמן (פ"ח מ"ז): (ב) כך ג"ל פי' התוספתא. ועי' רבינו טו"ז ורבינו ס"ך י"ד (ר"ח ס"ע) ועוד שם (ר"ב ס"ו). ואין להקשות עכ"פ מ"מ מהך דפרה (פ"ו מ"ג). דהקידוש שבשוקת מועיל גם להמים שבטפי. אעפ"י שפיו גר. ולא מחלקינן בין שפה העפי לגד מעלה או למן הצד. י"ל התם המים שבטפי ע"י שמחוברין דרך פה הטפי להמים שבחוץ. להכי נחשבין כאילו הן בחוץ. דשדינן המועט בתר הרוב. ונתקדש עמו. משא"כ הכא לא שדינן המים שבחוץ שהן מרובין למחשבינהו באילו הן בפנים. עד שיהא החיבור שביניהן כשפופרת הנוד ודו"ק: (ג) כך כתב רבא"ן זצוק"ל. אבל מה יענה רבינו. הרי לא נזכר במשנתינו שהי' בין המאובין להכשרים ג' מפחים שהוא שיעור המשכה (כי"ד ר"ל ממ"ה). יוסף"ל

שלמה

מלאכת הגה"ה פי' דלגרסתם ז"ל מדלגין מן המשנה ד' מלות ואם לא עבל אין. ומלת המים הם גוזרים במים בביי"ת אך בדפוס אחד מצאתי לפי גרסתם שלמה

פי' במים המעורבין כלו' אין מטבלין במים המעורבין כי הסיא לתנן בפרקין דלעיל חרילין וגעילין ופרסת החמור המעורבין לבקעה עד שיהיו מעורבין כשפופרת הנוד. והרא"ש ז"ל פי' במים המעורבין פי' בכל תערובת מים צריך כשפופרת הנוד ונפחות מכאן לא עלתה טבילה לכלים שבתוך הדלי והכי מפ' להך מתני' בר"פ חומר בקדש*. והרמב"ם ז"ל גרים הכי ואם לא עבל אין המים מעורבים עד שיהו וכו': ג בזה כ' סאה ובזה כ' סאה ובזה עשרים סאה מים שאובין. כנ"ל: והטובלים

הר"ם

הר"ם

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

היה שאוב באמצע. מחמת שהשאוב מפסיק בין שניס החלוניס שכשרים אין הכשרים מתערבין זה עם זה: המקואות כמות שהיו. שהכשרים כשרים להקוות עליהן להשלים מ' סאה כשרים. והשאוב אין כשר להקוות עליו. ואע"פ שמימי השאוב מתערבין עם כל אחד. לא מפסלי להקוות עליהן. דדרך המשכה נתערבו ולא נפלו מן הכלי לכשרין. ומה שירדו ממנו לכל אחד. נתבטל ברוב קודם שירדו למקוה: **ד** שהיו בהן ג' לוגין מים. בלוגין ודבוקין בהן. אבל אינן גרמין בעין. הילכך לא גזרו רבנן. דאין זה מקרי. נפלו: **ה** השידה והתיבה. כלים גדולים של עץ הם ומוגהים בתוך מקוה כשר

והטובלים טהורים (מז). היה השאוב באמצע, וירדו שלשה וטבלו בהם. ונתערבו. המקואות כמות שהיו (יז). והטובלים כמות שהיו (יח): **ד** הספוג והדלי שהיו בהן שלשה לוגין מים (יט). ונפלו למקוה (כ). לא פסלוהו. שלא אמרו אלא שלשה לוגין שנפלו (כא): **ה** השידה והתיבה שבים (כב)

אין

הר"ם כ"ל מתוקן יותר שכתב ומה שנתערב ממנו עם כל א'): המקואות כמות שהיו. פי' הר"ב שהכשרים כשרים להקוות עליהם וכו' ואע"פ וכו' לא מיפסלי כו' נתבטל ברוב קודם שירדו למקוה. ומים שאובין המתבטלים חוץ למקוה אין פוסלין אותו כדתנן לעיל פ"ד [מ"ל] גבי מים שאובים ומי גשמים שנתערבו בחלר ובעוקה. הר"ם: **ד** שהיו בהן ג' לוגין. פי' הר"ב מים בלועים ודבוקין בהן וכו' ולאו דוקא שכל הג' לוגין בלועין ודבוקין בהן. אלא אפי' מקצת מהן כמי. וז"ל הר"ם כשאין בהן ג' לוגין בעין. אא"כ תלכרף עמהן המים הדבוקים בהן. ע"כ. ואחי שפיר כמי. דבדלי אין סברא שיהא נבלע בו ג' לוגין. ולהרמב"ם והרא"ם פי' הספוגה כמות שהיו: משנה ד [תוי"ט סד"ה] שהיו כו' מי המקוה. ובתמורו פ"ו הלכה ו' כתב הטעם שלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו לא כלי שנפל בו מים שאובין:

אליהו רבא

מוזרין לעצמן יותר ממה שהולך להכשר וכן מי הכשר מוזרין למקומן יותר ממה שהולכים להשאובים ומתבטל השאובים הולכין להכשרין שרוב מי הכשרין המחברים למקומם והוי רבוי והמשכה ואין השאובים פוסלין כדתנן גבי מי שאובים ומי גשמים שנתערבו בחלר ובעוקה (פ"ד ד):

תוס' אנשי שם

בר"ב ד"ה המקואות כמות שהיו כו' מתבטל ברוב כו'. כן מדברי הכ"מ שהביא הפרי"מ לעיל פ"ד מ"ד מוכח דלבייה היינו דוקא כ' סאין ומשהו ורוב לבד לא מהני אף שהשאים אח"כ עד כ' סאין ומשהו כיון דבתחלת נפילת הג' לוגין (אף שהיו ע"י המשכה) לא הוי רוב מקוה דהיינו כ' סאה ומשהו וכ"מ בפו"מ פי' ר"א ממ"ד ובכ"ך שם ס"ק ל"ט וא"כ כאן אאין בכל מקוה רק כ' סאה ואין הכשרים מלעתיפים זע"ז הו"ל לפסול ודבכי הנ"ז שם בס"ק כ"ה וכן בס"ק ס"ט מגומגמין בזה ולריך לתלק כיון שלא ידהו למקוה בפ"ע אלא ע"י תערובת בכוב עדיף טפי ול"ד לסא המבואר בס"ך שם דהתם כבר נקרא עליהן שם פסול בראשונה וכזה ת"ש מה שהולרכו הר"ב והתי"ט לומר שנתערבו קודם שירדו למקוה ולעי' בפרק ד' משנה ד' לא הולרכו לזה ודו"ק. (רש"ם):

חלופי גרסאות

והטובלים כמות בל"ב ובל"ו והטובלים כמו וכ"ה במשנ"ב. ד ונפלו בל"ב ובל"ו נפלו וכ"ה במשנ"ב. **ה** שבים בל"ב ל"ג.

תוספות חדשים

מ"ג [במשנה] המקואות כמות שהיו. ע"ם בפי' הרמב"ם שכתב והפסיד הכל דמשמע דאף הטהורין אינן כשרין להקוות עליהן להשלים מ' סאה ול"ל דגרס המקואות עמאין אבל בתוספתא ספ"ו מה"מ הביא לשון המשנה המקואות כמות שהיו: משנה ד [תוי"ט סד"ה] שהיו כו' מי המקוה. ובתמורו פ"ו הלכה ו' כתב הטעם שלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו לא כלי שנפל בו מים שאובין:

מלאכת שלמה

והטובלים כמו שהיו. ממאים: **ד** הספוג והדלי. כשאין בהם שלשה לוגין אלא אם כן תגרף עמהן המים הדבוקים בהן אין פוסלין את המקוה הר"ם ז"ל. ופי' הרא"ם ז"ל דלי שפיו לר וכו שלשה לוגין מים שאובין שלא דלגו רק שתי תיבות תיבת ואם ותיבת אין והכי איתא בתס נ"ל לא אבל במים המעורבים עד שיהיו משרבים וכו' וכן הגיה ס"ל יהוסף ז"ל:

ונפל למקוה ולא נפלו כל המים שבתוכו אלא נתערבו עם מי המקוה לא פסלוהו שלא אמרו אלא שלשה לוגין שנפלו ונתערבו כולן עם מי המקוה ע"כ והוא פי' הרמב"ם ז"ל. ומה שבתורו שבית כסף מפרש פי' דבינו שמשון ז"ל וגם פי' הרא"ם ז"ל: **ה** השידה והתיבה שבים. פי' בערוך ערך שידה פי' אם יש בים כלים כדי לרחלן ונתמלאו מים ע"כ וכתב הרא"ם ז"ל דלוקא שהים מקיפם אבל אם

יכין — תפארת ישראל — בועז

גם השאובין שהוסקו להכשירים ממילא הוכשרו: טז) דהרי מדהוסקו נבלו כל א' במקוה מחזקת מ' סאה כשרים (ד): יז) דמדלא יכלו המים הכשרים להתערב כולן רק דרך השאובין שבאמצען. א"כ לא הוסקו השאובין למ' סאה מכוונים. ונשארו בפסולן. ואפ"ה לא נפסלו הכשרות מהשאובין שנתערבו בהן. מדהי' להן רבוי והמשכה ולעיל: יח) ר"ל שלכולן לא עלתה להן טבילה: יט) ר"ל שבלועין בהן. ואפי' רק מקלת מהג' לוגין בלוע בהן והשאר בעין עליהן. ולרמב"ם ולרא"ם מיירי אף שהיו השאובין הוך חלל הדלי בעין. אלא שפה הדלי לר וא"א שילאו כולן. רק נתערבו דרך פה הלר עם מי המקוה. וכן שתם בש"ע [ר"א סע"ז]: כ) חסירה ממ' סאה: כא) [עי' פ"ג מ"ג]. אבל הכל מדמובלעים השאובין בהספוג או בכלי. וכ"כ להרמב"ם והרא"ם בכמוסין בכלי שפיו לר. לא נפלו כל הג' לוגין לתוך הכשרים. ומה"ם כל ג' לוגין מים שאובין שהיו בלר מים כשרים ונגעו זה בזה לא נפסלו הכשרים [בלקמן מ"י]: כב) ואפי' קבעם בקרקע שבים אחר שהקקה: בלעיל

הר שלא היו שם המים תחלה כסוף פרקן לעיל. אבל אחר שנח ועומד במקומו מותר לטעול בו. ומסתבר שגם כשנשב הרוח ויתגעגעו המים שהה והנה. גם זה לא מחשב זוחלין ומותר לטבול בהן באותה שעה. דאע"כ שבילה בטופפין היכי משכחת לה. דהרי כשירד אדם לתוך המים ויטבול בהן ודאי ע"י תנועותיו יתגעגעו המים ויחשבו זוחלין. והרי בפירוש אמרינן (ספ"ז) דמוליך ומביא המים שבמקוה. כדי להשביל בו המחט שמוכחת על מעלות המקוה. ולא אמרינן שע"י תנועת המים שלנו יחשב כמבטל בזוחלין. אלמא אף בשעה שזוחלין והולכין מותר לטבול בהן. והיינו מדכבר היו מים על מעלות המערה אלא שהיו רדודים ולא נתכסה בהן המחט. להכי אין תנועת המים שנגד לגד עושה אותן זוחלין. ואפשר עוד דהא דטופפין אסורין בזוחלין. היינו בזוחלין מעצמן. והא דאמרינן לעיל (פ"ה מ"ה) מופפין שעשאן זוחלין. היינו שעשה נקב בכותל המקוה. ועי"ז זוחלין מעצמן. אבל כשאדם נכח דוחה המים הכה והנה זה לא מחשב זוחלין. ויהי' איך שיהי'. עכ"פ אפי' בשעה שמחזיל והולך הרחם. דשאי לטבול במקום שנח. וכדתניא בפירוש (ספ"ה) ושוין שגודר בכלים וכו'. וא"כ בשמתיו פשיטא שמותר לטבול בהמקוה אפי' בשעה שמשיקין המקואות זה לזה. דהרי אינו מובל במקוה ההשקה. וגם שם לוקא בשעה שהוסקו זה לזה אסור לטבול שם. אבל כיון דרגע אחר שהומשכו. המים עומדין בלי שטף זרם. הועתרו כולן. ונמה הגריכו

משנה אחרונה

המקואות כמות שהיו. והכשרים נשאר בהכשרן ולא נפסלו מן השאובין כמ"ש הר"ב שדרך המשכה נפסרבו ומה שירדו נתבטל ברוב קודם שילכו לתקוה ע"כ וכן לשון הר"ם והרא"ש. ונראה שהולרכו לשני עטמים בזה משום דבפ"ד מ"ד משמע בתתני' דדרך המשכה אמי לא מכשרינן בשאובין בשבאו אלא דוקא בשמעורבין עם הכשרים קודם שירדו למקוה אלא דבגמ' דתמורה מוכח דאפי' שאובין גרידי כשרים בהתעבה כמ"ש שם הר"ם והרא"ש בפ"ד. לכך כתבו כאן דהכא בין לאר ובין לאר כשר דהא דרך המשכה בו. ומ"ל דלא מהני המשכה בשאובין גרידי. הכא בכר נתבטלו ברוב ואין כוונתם שידום לו שנתבטלו דמגא ידעינן הא. אלא שיש לו לתלות שנתבטלו וכל שיש לתלות כשר בספק שאובין דלעיל פ"ב מ"ג. ולא כתוי"ע שכתב משום שהשאוב עם שיש שתערב לגיתא דאפי' בשני מקואות אחד כשר ואחד שאוב דינא הכי כדאיתא בתוספתא וגם הר"ב נלחק בזה בתוס. והכנון כדפי': **ד** הספוג והדלי. הרמב"ם והרא"ש כתבו בדלי שפיו לר. ונראה שאין כוונתם שאין בפי הדלי כשפופרת הגוד. דאפי' יש בפי הדלי כשפופ"ב כל אלא נפלו מהן המים להדיא למקוה אע"פ שמתערבין למקוה כשפופ"ב לא פסלי דמשום תבור לא פסלי ג' לוגין אלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו. והא דכתבו שפיו לר אתו לאתוקי אם פיו רחב כקתנה שבנפילתו א"א אלא יפלו כל המים שבתוכו למקוה: **ה** השידה והתיבה שבים. וא"ל ל"ג שבים. משום דבתוספתא תניא המעין הוי תבור כל"ש ולא נמי כשפופ"ב והביאה הר"ם. והיש דיבו כתעין לר' יוסי פ"ה מ"ל. וכנ"י כתב דאין ה"ל דמתני' פליגא. א"ל יש לפרש דתוספתא דתני המעין בכל שהוא לתבר דהמעין אף שמתבר בל"ש

נפי

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

הואיל ומפרש ומונחים בתוך מקוה אבל בסמוך מטבילין בהן כמו שהן [*כתב] אם הם בים. ומסיק נמי במקוה. גם הרמב"ם בפ"ו מה"מ העתיק שבים. וכ"כ לעניל רפ"ה בשם הרא"ש: אא"כ היו נקובים וכו'. ומיירי שמוקפין בתוך הים כמ"ש ברפ"ה בשם הרא"ש: רי"א בכלי גדול. פי' הר"ב כגון בר ט' וכו'. ויש חלוק לר' יהודה בין כלים לעוקה אבל רבנן משוו להו אהדדי. הר"ש: [*או קופה. פי' הר"ב סל וכו' ולא ידעתי למה לא פי' שהוא כעין שק דהייגו מין בגד גס. וכדמשמע בספ"ד דכלים וסוף מס' כלאים]: אלא מטבילין אותן. מלאתי בגא"י מוגה ומטבילין אותן. אבל כ"ל שא"ל דה"פ אלא אפי' מטבילין אותן: ומעלין אותן בדרכן כו'. כתב הר"ב דאמרי' לקמן. פ"ז מ"ו: ן גסטרא שבמקוה. פי' גסטרא כלי חרס שנחלק לשנים ונעשה גיסי תרי. כן לשון הר"ב במ"ב פ"ד דכלים. ולשון הרמב"ם בפ"ו

אין מטבילין בהם כג) אלא אם כן היו נקובין כשפופרת הנוד כד). ר' יהודה אומר בכלי גדול כה) ארבעה טפחים כו) ובקטן כז) רובו כח). אם היה שק או קופה כט). מטבילין בהם כמה שהם ל) מפני שהמים מעורבין לא). היו נתונים תחת הצינור לב). אינם פוסלים את המקוה לג). אלא מטבילין אותן ומעלין אותן בדרכן לד): ן גסטרא לה) שבמקוה

כשר: אלא א"כ היו נקובים בשפופרת הנוד. דומיא דעוקה דאמרינן לעיל שצריך שתהא נקובה כשפופרת הנוד: בכלי גדול. כגון בר תשעה טפחים לו יותר. דמישעו הוי ד' טפחים. סגי בנקיבת ד' טפחים. ואין הלכה כרבי יהודה: שק או קופה. של עשוי מגליס של ערבה קלופין: מטבילין בהן כמו שהן. אם הן בים. ולא בעו נקובה כשפופרת הנוד שכלים מלאים נקבים ובטלים מים שבתוכן לגבי מי מקוה: אינן פוסלין את המקוה. משום מים שאובין: ומעלין אותן בדרכן. כגון במקוה שיש בו מ' סאה מצומצמות. דאמרי' לקמן דכר וכסת של עור כיון שהגביה שפתותיהם מן המים. המים שבתוכן שאובין. כילד יעשה

והטביל

מלאכת שלמה

אם היו עומדים על שפת הים אע"פ שמחוברין לים כשפופרת הנוד לא: ר' יהודה אומר בכלי גדול וכו'. ר' יהודה לא מדמי שידה ותיבה לעוקה הואיל ושם כלי עליהן ובעי ד' טפחים נקוב או רוב הכלי כשרוב הכלי יותר משפופרת הנוד ובתוספתא קאמר לה ר' יהודה משום ב"ש ופי' הר"ש ז"ל ולא משום דב"ה פליגי אלא מב"ש שמעה תדע דבמתני' קתני לה סתם לגבי עוקת בשלא הוא דפליגי ב"ש וב"ה לעיל ספ"ד ולעיל גבי עוקת המערה דהייגו עוקת שבשלא משמע דמודה ר' יהודה בשפופרת אלמא כב"ה ס"ל ומיהו מיגין נמימר דסבר לה כב"ש בחלא וכב"ה בחלא ע"כ: אם היה שק או קופה מטבילין בהן במה שהן. כך מ"מ: אלא מטבילין. אית דלא גרסי מלת אלא רק ומטבילין אותם וכו': ן גיסטרא שבמקוה. פי' גיסטרא שבר כלי וחיא

עמאה

יכין תפארת ישראל בועז

בג) כלעיל רפ"ה. רק קמ"ל הו הכא אף שהים מקיף השידה מכל האדדים. אפ"ה אין מטבילין בו. ואע"ג דמטבילין בכלי תוך כלי. אפי' כשהכלי החיצון ג"כ טבילה. אם רק משורב מים שבחיצון עם מי הטבילה כשפופרת הנוד [בגעיל מ"ב]. הייגו כשמטבל הכלי החיצון. אבל הכא שהשידה שומר במקומו. איכא למיחש טפי שמא יטבול בתוכו גם כשלא יהיה מחובר למעין [קד ר"ל]: כד) בשולו או סמוך לשולו. שאינו מחזיק כלום מהנקב ולמעלה [שך ר"א ס"ק כ"ב]. והא דלא סגי ליה בכמוליא זית. שהרי ע"י נקב כזה בטל מתורת כלי [כסף"מ דכלים]. היינו רק בכ"ח דמדנטהר מטומאתו בנקב כזה. הו ליטו כלי. משא"כ הכא שהוא כלי עץ. דצריך לטהרתו כמוליא רמון [וכרמב"ם רפ"ו מכלים]. להכי החמירו גביה לענין מקוואות. שיהי' צריך עכ"פ נקב כשיעור עירוב מקוואות [רכ"מ פ"ו ממקוואות ה"ב] (ה): בה) שרוב גבהו הוא יותר מד' טפחים: בו) אם סגי כשהנקב גדול כשיעור ד' טפחים. אף שאינו רוב גובה הדופן: בו) שרוב גבהו הוא פחות מד' טפחים: כח) [עי' רפ"ד לעיל ודו"ק]. ממלא שר' יהודה מחמיר. דלת"ק בין בגדול או בקטון סגי כשניקב כשפופרת הנוד [ובעוק' לעיל מ"ח]. דהייגו כשיעור ב' אצבעות שסמוכות לאגודל. חוזרות סביב בהנקב [ר"א ס"מ]. ולר"י הכא שאני שהוא כלי. ולהכי בגדול צריך כדי ד' טפחים ובקטן סגי ברובו. והלכה כת"ק [ר"א פ"ז]: כט) נתונים בים. ואפילו הם טהורים: ל) הייגו אפילו הן שלמים: לא) מדמלאין נקבים. עדיף טפי משפופרת הנוד [ר"א פ"ט]: לב) שבעמיד השק והקופה הנקובים תחת הצינור שבגג לנשמים. כדי שהמים שירדו מהצינור למקוה יתגנבו בו קודם שירדו להמקוה: לג) שהמי גשמים שירדו להצינור שאין לו בית קבול לא נעשו שאובין [כרפ"ד]. וגם כשירדו מהצינור לתוך הכלים הללו שמלאים נקבים. לא נעשו בתוכן שאובין. ולא פסלו למקוה החסירה כשנפלו בתוכה. ואי"ל עכ"פ היאך יהיו כשרים לטבול בהן כשמלאו מהן המקוה. הרי הויית המקוה ע"י טהרה בעינן. והרי הכלים הללו מקבלין טומאה. י"ל כיון דגם בלעדן היו יורדין מהצינור להמקוה. לית לן בה [בגעיל פ"ה סי' כ']: לד) דבשאר כלי שיש לו בית קבול. כשטובלו מטומאתו במקוה מצומצמת. צריך להעלותו מהמקוה דרך שולו. כדי שהמים שבתוכו שהן שאובין לא יחזרו ליפול להמקוה ויפסלוה [כפ"ז מ"ו]. אבל הכא מדמלאין נקבים. המים שבתוכן לא נעשו שאובין. לפיכך רשאי להעלותן בדרכן (ו): לה) גסטרא הוא כ"ח שנשבר ובולטין כמה שוקלין בשפתו [בכלים פ"ד מ"ג] והוא מעריקון גיסי תרי. ור"ל שני שבירתו. נעשה מהכלי שתי תחיכות. וכ"כ רש"י חולין כ"א כ']. והוא עומד במקוה. ושפתו בולט

ממעל

ציונים

שק או קופה. מי' שק פול ר"ג שם סעיף ם בהגה"ם: היו נתונים. מי' שם פול ר"ג שם סעיף לח: מטבילין אותן. מי' שם פ"ה הי"ג: ן גסטרא. מי' שם פ"ו ה"ש במג שם:

הלופי גרסאות

אלא מטבילין בל"ש ול"ש בלשפר נלקח מלאתי ומטבילין. ן גסטרא בכ"מ גצטרא.

אליהו רבא

ה ומטבילין אותן ומעלין אותן כדרכן. גרסינן. ולא גרסינן אלא:

תוס' אנשי שם

ן במשנה גסטרא כו'. הרמב"ם כ' גסטרא שמאה ולעד"ג דאפילו היתה שהיה רק דמיירי בכלים שטבלן בה היו אה"ט ומטאום כשנכנסו לאוירה וכן בשיפא בתמר שמלו אדם הטמא ביבילתו לאוכל וכ"מ מדלא תני במתני' שהיו עומדים. (רש"ש):

משנה אחרונה

בפי' כשפה"ב: אין מטבילין בהן אא"כ יש בהן כשפה"ב. ל"ע הא כבר תני לה במ"ב דאם המילון מסור לריך כשפה"ב. ועוד כיון דל"י פליג לאומרא דלא סגי כשפה"ב לא ה"ל למיתני אא"כ אין מטבילין אא"כ יש וה"ל למיתני אם יש בהן כשפה"ב מטבילין בהן. ועוד אמאי לא פליג ר"י לעיל מ"ב. ונראה דלהכי נקט שידה ותיבה שדרכן שהם גדולים ומחזיקים הרבעים סאה בלא כלתן רפ"ו דכלים ואחי תנא הכא לאמשמעו. שיקר דיכא שאין עובדין בכלים אפי' יש בהן מ' סאה שיעור מקוה אא"כ נקובין דאין עובדין בכלים דמקוה דומיא דמעין בידי שמים בעינן כמ"ש הר"ש פ"ב מ"ג. והייגו נמי דפליג ר"י הכא בכלי גדולים כאלו דאפי' כשפה"ב לא סגי אלא בשאינם עפרים ואיידי דגדולים מני נמי הקמני' בדבריו: ר"ו אומר בגדולים הרבעה עפרים. וכה"ג פליג ר"י בפ"ה דכלים ושם פי' הר"ב דס"ל הרבעה אע"ג דליכא רובו. ורובו בקטן אע"ג דליכא הרבעה. וכן בדפ"ג דחולין פליג ר"י ואמר בגדולה מפת והקטנה ברובה. וכתב הרא"ש כאן דאמר הקטנים ברובן ורוא אלא דהא פחות משפה"ב. ומ"ש הר"ב בגדולים כגון בר תשעה או יותר וכו' וה"ה בר שמונה פני הרבעה: אם פי' שק או קופה. משום דתני רישא שידה ותיבה דאית בהו תרתי לאפשרותא שים בהן שיעור מקוה ועוד שאין מקבלים שהם בחין במדה ולא הוו דומיא דשק כדאמרי' בתס' כלים וקמ"ל הם לבותא דאפ"ה אין עובדין בהן אא"כ נקובין כשפה"ב. ותני הכא שק וקופה דאית בהו תרתי לריעותא שאין מחזיקין מ' סאה ומקבלין עומאה ואפ"ה מטבילין בהן: ן גסטרא שבמקוה. לשון הר"ש ושפתה למעלה מן המים ואפ"ה כיון דשבר כלי היא בטלי מיניה' אבל מי המקוה וכשרים להטבל בה אבל המים ממתים ע"ג כלי חרס אם הנשברת מתחה כמאלו מים שבתוכה ומאלו את הכלים הנשברים בתוכה. אבל אם המים נפים ע"ג כל שהוא אז לא מבטלי מותאה המים שבתוכה כיון דמיתבדי ממש ע"כ. מלשון דמיתבדי משמע דבריעתא לא מיתבדי תימי' ואע"ג דבטלי תימי' אבל מי המקוה ומטבילין בתוכה אפ"ה המים

מקבלין

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

בפ"ו מה"מ [הלכה ט] גסטרא ממאה שהיא בתוך המקוה ושפתה למעלה מן המים והטביל בה הכלים. עהרו מטומאתם. אבל כשיגביהם מן המים עד שהן באויר הגסטרא. מתמעט המים שעל גבן מאויר הגסטרא וחוזר ומטמא אוהן וכו' שאין כלי חרס מתטהרין במקוה. ולכאר הכ"מ שפי' הר"ם שאע"פ שפתה למעלה מן המים. אפילו הכי כיון דשבר כלי היא. בטלי מיניה לגבי מקוה וכשר להטביל [*בה] כלים. והרא"ם כתב דהיינו טעמא שיש בה פגימות בשפתה כמו כלי חרס שנשבר שאין מקוה הנכנסים המים לגו סטרא דרך אותם פגימות. ונמצאת שמי המקוה מחוברין למים שבתוכה. ע"כ: הוא טהור וידיו טמאות. מאויר התנור ולא גופו. שאין כלי מטמא את האדם אבל ידיו מתטמאין מאויר כדאתן בריש פרק ג' דידים. וכן כתב הרמב"ם. ונפלאתי מהר"ם שכתב לפי שנגעו בשפתי התנור: ואם היו על גביו רוש ידיו. שמעלה כשמבל. ידיו למעלה מן התנור. הרמב"ם [בחיבורו שם]:

ר"ע מברטנורה

יעשה מטבילין ומעלה אותן דרך שוליהן ובשק וקופה לא חייבי. דלא חשיבי מים שבתוכן שאובין לפסול את המקוה: מעין היוצא מן התנור מא) וירד וטבל בתוכו מב). הוא טהור מג) וידיו טמאות מד). ואם היו מה) על גביו מו) ידיו מו) והטביל בה את הכלים לח) טהרו מטומאתן לט) אבל טמאים על גב כלי חרס לח). אם היו המים צפים על גביו לט) כל שהן מ) טהורין. אף ידיו טהורות מו):

עירוב

מלאכת שלמה

כלי מטמא את האדם אבל ידיו מתטמאין מאויר כדאתן בריש פרק ג' דידים. וכן כתב הרמב"ם. ונפלאתי מהר"ם שכתב לפי שנגעו בשפתי התנור: ואם היו על גביו רוש ידיו. שמעלה כשמבל. ידיו למעלה מן התנור. הרמב"ם [בחיבורו שם]:

עירוב

ממאה ושפתה חוץ למים אלא שיש בה פגימות בשפתה כמו כלי חרס שנשבר שאין מקוה הנכנסים שוה וכנכנסין המים לגו סטרא דרך אותם פגימות. והטביל בה את הכלים טהרו מטומאתם כי מי המקוה מחוברין למים שבתוכה. אבל טמאים ע"ג כלי חרס פי' כי בהוציאו הכלים מן המים הן עדיין באויר הגיסטרא נטמאו המים הדבוקים בכלים מאויר הגיסטרא וטמאו את הכלים כדין משקים שמאים שנמתאין את הכלים אבל אם היו המים צפין ע"ג הגיסטרא אז לא נטמאו המים הנדבקים בכלים דהו לא מקבלי המים טומאה כיון דמחברי ממש. הוא טהור וידיו טמאות מאויר התנור דתנור ממא מטמא את הידים ואינו מטמא את האדם. ואם היו המים צפים על התנור כשיעור גובה רוש ידיו אף ידיו טהורות שאפי' נגעו בשפת התנור ונטמאו הרי ג"כ נטבלו וטהרו

*) אי"ה נס' ח"ל כ' ע"ז וז"ל הוא דבר תמוה דא"כ הרי עהורה היא דאפילו במולאת משקה נטהרה (כמ"ש הרמב"ם רפי"ט מה"כ) וכ"ש בנוגע משקה. עכ"ל:

יכין

ממעל מהמים ואפ"ה המים שבתוך הגסטרא מחוברים עם מי המקוה בדרך הפגימות שבשפת הגסטרא: לו) כלים קטנים כמחטין וצנורות שנטמאו. ותשש שמא כשיטבלם יפלו מתוך ידו לתוך המקוה ויאבדו. להכי עבלן בהגסטרא: לו) דהרי משורבין המים שבתוכה עם מי המקוה דרך הפגם שהוא כשפופרת הנוד. דדוקא בטובל בשידה תיבה לעיל [מ"ה]. צריך שלא יקבל התיבה למעה מהנקב. אבל גיסטרא אף דמקבל טומאה מדאורייתא [כרמב"ם כלים פי"א ה"י]. עכ"פ כיון שאינו כלי שלם לא גזרו בה כולי האי. ומה"ט באמת נקט גסטרא. דאילו היה כלי שלם. היה דינה כתיבה לעיל: לח) דאם היה הגסטרא טמאה. הרי כשבעלה מתוכה הכלי שנטבל. נטמא מאויר כ"ח. דאף דאין נטמא מאויר כ"ח רק מאכל או משקה. אבל לא כלי [בכלים פ"ח מ"ד]. עכ"פ הרי משקה טופח שע"ג הכלי כשמעלהו. אינו נחשב כמחובר למקוה. דהרי מיזוק וקטפרס אינו חבור [וכסוף פ"מ דטהרות]. ודלא כר' יהודה [לקמן פ"ז מ"ז]. וא"כ כיון דחשבינן לאותה משקה כאינו מחובר להמקוה. נטמא המשקה הזה מאויר הגסטרא הטמאה. וחוזר ומטמא לכלי הנטבל. ואעפ"כ הרוויח בטבילה זו. דעכ"פ הסיר מהכלי טומאה דאורייתא דמעיקרא שהיה לריך הערב שמש. אבל השתא. טומאת משקין טמאין לכלי הוא רק מדרבנן מגזירת מעיינות הזב [כשבת ד' י"ד כ']. וא"כ מ"ל הערב שמש [וכמ"ש בפתיחה פי' ס"ד] (ז): לט) למעלה משפת הגסטרא הטמאה סביב: מ) אפי' אינן נגיעים מעיינות הזב [כשבת ד' י"ד כ']. וא"כ מ"ל הערב שמש. אבל השתא. טומאת משקין טמאין לכלי הוא רק מדרבנן לפין למעלה מהגסטרא כשיעור גובה הכלים שנטבל. והרי לא מהני טבילה לתלאין. וגם הגסטרא הטמאה. שהיא כ"ח. אין לו טהרה במקוה. נמצא שלא נטהר הגסטרא ע"י המים שלפין ע"ג. אפ"ה הרי הכלי הנטבל מ"מ שיקבל טומאה מאויר הגסטרא. רק ע"י משקה טופח שע"ג כשמעלהו. והרי כשמי המקוה לפין ע"ג גסטרא כ"ש. לא נטמא משקה טופח שע"ג כלי בשעה שהיא חוץ לאויר הגסטרא. דהוי כולו עדיין חוץ מי המקוה: מא) כל התורין שלהן היו כקדרה גדולה בלי שולים. ומחובר בקרקע עולם בטיט. והכא מיירי בתנור גדול מאד כגובה אדם. והתנור היה טמא. והיה בקרקעיתו מעין בתוך התנור: מב) בהמעין שבתוך התנור הטמא: מג) דאף דהתנור טמא. אדם אינו נטמא מאויר כ"ח. וגם לא נטמא מהמשקין הטופחין ע"ג גופו כשטבלה מטבילתו שנטמאו מאויר התנור הטמא. דאדם אינו מקבל טומאה ממשקין: מד) ואפי' מים לפין ע"ג תנור כ"ש לא מהני. דהרי הידים נטמאו מאויר כ"ח הטמא אפי' בלי משקה טופח [כרפ"ג דידים]. ולא מהני טבילה לתלאין בהמים המועטים שלפין ע"ג התנור [רב"א]: מה) מי המעין: מו) למעלה מהתנור: מז) דאף שנטמאו באויר התנור. הרי חזרו ונטבלו חוץ לתנור כשהעלם

רנ"א

בתוכה נטהרו. ואין המים שבגסטרא מיטמאין מן הגסטרא אפ"פ שהגסטרא אין מיטהרת בטבילה המים שבתוכה. אבל הכלים מן המים שבתוכה הן בטהורים. ומוד אם הגסטרא שקועה כולה במים כולהו מי המקוה הן ולא נטמאו הכלים כלל. וה"ה אם אין המים לפין ע"ג אלא מלאה לגמרי עם הספה לא נטמאו הכלים אלא משום שמ"מ לא להיות מלאה שהמים יוצאין דרך הפגימות להכי נקט לפה. כ"ז הוא לפי פי' הרא"ש בתוספת באור: מעין היוצא מן התנור. ה"ל בתנור טמא שייני ואין כלי חרס מטמא אדם אבל נטמא את הידים מאויר ואפי' התנור מלא מים אין המים מטהרין את הידים שכל זמן שהם במים הם ג"כ באויר של תנור והוי כטובל ובלן בידו. אבל כשיצאו מאויר התנור אם המים לפין ע"ג רוש ידיו שלא הן בעגילה במים שע"ג. ולהכי בעינן הכא לפין כרוש ידיו ולעיל אבי במים לפין ע"ג כ"ש. דלעיל הכלים עצמן אין מיטמאין מאויר הגסטרא שאין כ"ח מטמא כלים וכל טומאת כלים מטוש קמים הנדבקין בהם שהמשקה מטמא כלים וכל זמן שהם בתוך המקוה אין המים הנדבקין עמאין שהם חבור למי המקוה ואין המים והן באויר הגסטרא נטמאו מאויר הגסטרא ומוזלין ומטמאין הכלים. והלכך בהמים לפין ע"ג כ"ש ולא היו הכלים שהם אחת מן למים אין כאן אויר גסטרא ואיכא טומאה כלל ואפי' אין לפין אלא מלאה לגמרי מי מיכוין שלא נאו אויר הגסטרא אלא מים כדפי' לעיל. אבל הכא שהמים אין מלילין הידים מאויר התנור אפי' בטובלם תוך מי המקוה ואין לחם שהיה אלא בעגילה תוך באויר הגסטרא והלכך בעינן כרוש ידיו באלו המים ואם אין בהן כרוש ידיו אין מלילין הידים מאויר התנור אפי' בטובלם תוך מי המקוה ואין לחם שהיה אלא בעגילה דבעינן כל גוף הנטבל במים כאחת. כ"ז יש לדקדק דבפ"ז מ"ל. ויש לדקדק דבפ"ז מן

מעגיל

תפארת ישראל

ובדברינו משמע כמי לשון רבינו כ"י (סי' ר"א סס"ג) וע"ש: (ז) והתורה מלד. הרי כשפופרת הנוד שבין החדודים הוא טפי ממעלת זית. וכדמוכח מלעיל (סי' כ"ד). והרי אמרינן (כלים פ"ד מ"ג) דכשיש בין החדודים כמולת זית אין כנגדו מטמא באויר. ואי"ל דהא דקאמר התם אין כנגדן מטמא באויר. הייט רק בהאויר שבין החדוד לחבירו. ליתא. דהרי הרמב"ם (פי"ט דכלים הי"ב) קאמר בפירוש דהיינו כנגד החדוד ממש. וצריך לחוק דהכא מיירי שאין רווח בין עוקץ לחבירו כמולת זית. ואפ"ה מחשבו מים שבתוכו כמחוברין

לקמן

בועז

ובלבד שלא יגע בהם אדם. ואם נגע בהם אדם אינם מטהרים אלא אם כן נגע בהם אדם אחר. ומה שכתב הרמב"

ן ערוב מקואות. מקוה חסר שבלד מקוה שלם. חי נמי בזה כ' סאה. ובזה כ' סאה. ומתערבין המים דרך חרין לא נקב. שעורו לגרפן ולהכשירן. כלילו יש בכל אחד ארבעים סאה: בשפופרת הנוד בעוביה ובחללה. שלקנה שעותנין בפי הנוד. והייט כשתי אצבעות. חוזרות למקומן. מתהפכות בריות בחלל הנקב. ושתי אצבעות שאמרו הם שתי אצבעות הסמוכות לגודל. הראשונות שבפס היד דהייט אצבע ואמה: מפני שהיא מן התורה. חיוב הטבילה במקוה מים. הוי מן התורה: וכן כזית מן המת. ספק יש בהן כשיעור ספק אין בהן כשיעור ספיקו טמא. ודוקא בריה"י. אבל בריה"ר ספיקו טהור. ואע"ג דאפי' בדרבנן ספק טומאה בריה"י ספיקו טמא

תוספות יום טוב

ן ערוב מקואות כשפופרת הנוד. ועיין מ"ש בזה בספ"ח דטהרות [ד"ה ומשקה]: וכן כזית מן המת כו'. דשיעורין כולן הל"מ מסיני. הרמב"ם: ן ערוב מקואות (מח). כשפופרת הנוד, בעוביה, ובחללה (מט). בשתי אצבעות חוזרות למקומן (נ) ספק כשפופרת הנוד. ספק שאינה כשפופרת הנוד (נא). פסולה (נב). מפני שהיא מן התורה (נג). וכן כזית מן המת. וכזית מן הנבילה. וכעדשה מן השרץ (נד). רש"נ

מלאכת שלמה

ן עירוב מקואות כשפופרת הנוד. ע' תוס' פ' שני דגיטין דע"ז. ובפי' הר"ם ז"ל ספ"ח דטהרות שיטב הא דקיי"ל בפ' שני דגיטין טופח ע"מ להטפיח חבור ללא תיקנו אחכא דבני כשפופרת הנוד. ובסוף ספר סמ"ק כתוב בשם התוס' ז"ל אחר שם שאין צריך שיהיו המים צפין בתוך הנקב רק טופח ע"מ להטפיח ע"כ. ומתני' דקתני עירוב מקואות כשפופרת הנוד הייט כב"ה דלא כב"ש דאמרי' לעיל ספ"ד עד שיפחת רובה: בשתי אצבעות. דקדק ב"י ביו"ד סי' ר"א דף רמ"ג מדברי הר"ם והרא"ש ז"ל דשתי אצבעות הייט באצבע הסמוך לגודל שהיא ביומית בה משערינן שתי אצבעות ודלא מהרמב"ם ז"ל שפירש האחת היא האצבע המכרת ואחת היא הסמוכה לה דהייט האמה: ספק שהיא כשפופרת הנוד ספק שאינה. כל"ל. וכ' הרא"ש ז"ל בסוף נדה פי' עירוב מקואות כשפופרת הנוד כדר מקוה חסר בלד שלם או שיש חסרין להכשירן לריך שיהיה הנקב רחב כספה"ל ע"כ אבל בשער המים שבסוף תורת הבית כתוב דהא דבעינן כשפופרת הנוד הייט דוקא להכשיר מקוה חסר מן השלם אבל להכשיר מקוה שאוב ממקוה שלם שאינו שאוב אע"פ שאינו מעיקן אלא כשערה כשר לפי שאוב אינו פוסל אלא מדבריהם הם הקלו בו בכך שאע"פ שמי השקה אינם רואים פני האויר ואע"פ שאין מעיקן אלא כשערה ע"כ. וקרוב לזה כתב רבינו עובדיה ז"ל במתני' דבסמוך: ובן כזית מן המת וכו'. ספקו ממא דשיעורין לאוריי' הן הרא"ש ז"ל. והרמב"ם ז"ל פירש וכ' התוספתא כזית מן הנבלה וכעדשה מן השרץ ספק יש בהן כשיעור ספק אין בהן ספקו ממא שכל דבר שעיקרו מן התורה ושיעורו מד"ס ספקו ממא וכל אחר אין לו פסוק מן התורה

חלופי גרסאות

ן כעוביה וכחללה. בינמות בעוביה וכחללה. וגר"נ כעוביה בחללה. שאינה כשפופרת הנוד. כל"נ נ"נ מלות כשפופרת הנוד.

תוס' אנשי שם

ן בר"צ ר"ה מפני כו' חיוב טבילה. מכוס דשיעור ספה"נ נקבל ד"ס כמ"ש הרמב"ם (הוכח נמ"ם כאן). (כ"ד): במשנה וכן כזית. הרבותא מפורשת דבשלמא בספק דיש"א איכא טפי לד להחמיר מכוס דהעמד עומד על חזקתו אבל הכא סד"א אזכה העמד טהור על חזקתו ואימא לא נטמא קמ"ל. (ס"ל):

משנה אחרונה

הביל בי את המם' אע"פ שבגלי' שוקעות בעיב הבנה עהולה מפני שהמים מקדמין. ופי' הרא"ש שהמים בבר נדבקו בגלי הסמה קודם שהגיעו לעיב ואחן המי' ממובדין למקוה הלבד לא הוי חלילה בב"ל וא"ל ה"נ לחה לי רוס ידיו אפי' לד הענין של ידו חון למים. הוי חבור למקוה ע"י מים הטופחין שבידו כאילו הם חבור למי המקוה כי הם שהמים שבעיב הבנה שהוא אין רחוי לטבילה הוי חבור למי המקוה שהמשה בחוכו. ונראה דבהא דהמים מקדמין לא שבי אלא בדיעבד כדקתני לקמן הטבילו בו את המקוה ולכתחלה צריך שיהא כולו במקוה וכן נראה שהרא"ש הביא ראיה לזה מדלקמן ספ"ח ואם הדיח ידיו במים והחם נמי דיעבד דוקא וכ"כ הב"ד שם בהדיא והבא בחלם ידיו מותר לכתחלה דהא דקתני במתני' נמי לגבון דיעבד תבוס ריפא דידיו עמאות לא שריגן ליה לכתחלה לעבול וידיו יטאלו בטומאה אבל בים ע"ג רוס ידיו שבי אף לכתחלה:

ן עירוב מקואות. פי' הר"ב מקוה חסר בלד השלם. אבל מקוה שאוב אם הבאר לא נבי כשפה"נ כמ"ש הר"ם לקמן מ"ח. ולעמתים נזיל דבבר כולו שאוב נמי בשר מן התורה כדפירש פ"ב. אבל הבוכרים כולו שאוב דאורייתא גם שאוב בעי כשפה"נ והייטו כשכולו שאוב אי דיבו אבל מיעטו לב"ש מדרבנן וב"ב הש"ך סי' ר"א סק"ג. ומ"ש הר"ב ומתערבין דרך חרין לא נקב. לאפוקי אם מתחברין למעלה ע"ג השפה שבי בס"ש כדלקמן מ"ע: בשתי אצבעות. אע"ג דבבל דוכתא אתא אצבע הסמוכות לגודל והכא פיבטו שבה הסמוכות לגודל כתבנו מזה פי"ז דכלים מ"ח. ועיין רפי"ג דאהלות: ספק כשפה"נ ספק אינו. אין לפרש שהנקב לפיבטו שיכול לגודלו באצבע ומאי ספק הוא ואם אינו בקי למדדו זהו הוי ספק הקרון ידיעה ומאי איכא מפני שהוא מן התורה אפי' בדרבנן כה"ג אסור בדאיתא בי"ד סי' ל"ח. אלא שהי' מתחלתו כשפה"נ ונשתה מקצתו ואין ידוע איזהו כל מה שנבל למפרע ממא כמו במקוה שנמדד ונמצא חסר הפ"ב ונקמ"ל דשיעור כשפה"נ הוי מן התורה כמו מקוה שחסר ומייבי בטומאה ממורה דומיא דהתם: שהיא מן התורה. כתב הר"ב חיוב עבילה במקוה. כלומר שיעור מ' אמה הוא מן התורה כדדרשי' ורחץ במים שכל גופו טולה בהן ושיעורו מ' אמה. וה"ה דה"מ לפה דשיעור שפה"נ גופי' הוא מן התורה דהלבה למשה מסיני הוי כמו מן התורה וכ"כ הרא"ש: וכן כזית מן המת וכו'. ה"נ טולהו מייבי שנגעו בטבלות ואח"כ נחבדה הטומאה ואין ידוע אם היה כשיעור כדפי' לעיל. ומ"ש הר"ב דמייבי בהא"ר. דספקו ממא אבל בהא"ל לא ידעתי מנין לו זה דהא דספק לה"ר עיטור הייטו ספק נגעים והטומאה ולאי.

אבל

יבין תפארת ישראל בועז

[רב"א]. והא דלא סגי ליה בשלפין ע"ג התור כ"ש כבריאה. התם שאני שלא נטמא הכלי הנטבל מאויר כ"ח. רק ע"י המשקה טופח שע"ג. וכיון שאותו משקה כ"ש שבאויר התור מחובר למים כ"ש שלפין ממעל להתור שמחובר לשאר מי המקוה. א"כ לא נטמא המשקה טופח שע"ג כלי הנטבל. אבל הכא הרי נוף הידים גם בלי משקה על גבן נטמאו מאויר התור [כידים פ"ג מ"ח]. וא"כ כשהעלן מהתור לריכין עבילה ואין עבילה לחלאין. ולפיכך לריך שיהיו המים לפין ע"ג התור כרוס ידיו. מיהו פי' רוס ידיו לגדדין קתני. ולאם בשעה שעלה מהטבילה היו ידיו תלויות למטה. אז זקופות ממעל לראשו. אז לריך שיהיו המים לפין ממעל להתור. כהגובה שמראש אצבעותיו. עד הפרק. דהייטו עד קשורן לפסת היד להרא"ש. או עד חבורן לקנה הזרוע להרי"ף. דרק עד שם מגיע למר או למר. טומאת וטהרת הידים [כידים פ"ג מ"ב]. ואם היו ידיו פשוטות לפניו. אז סגי בשהמים לפין ע"ג התור כעובי הפס יד. אם היו האצבעות פשוטו' זה בלד זה. אז כגובה הפס אם פשוטות אצבע למעלה מאצבע (ח): מח) כגון מקוה חסר שבלד שלם. או ב' מקואות חסירות זו בלד זו. ובא להכשיר שביהן: מט) ר"ל לריך לערבן דרך נקב שבכותל. שיהי' רוחב חלול הנקב כרוחב חלול שפופרת הנוד. דהייטו שפופרת שעותנין בפה הנוד. דהייטו כעובי השפופרת עצמה וחללה: נ) ר"ל והוא כרוחב ב' אצבעות שסמוכות לגודל. כמתהפכות ברוות תוך הנקב. וקלוח המים יהי' כרוחב נקב זה [רב"י]. ודוקא בנקב שבכותל לריך כך [ועי' מ"ש לקמן בס"ד סי' ע"ה]. (נא) מיהו בים נקבים רבים קטנים ביניהן. עדיפי משפופרת הנוד [בלעיל סי' ג"א]. ומה"מ בחפר גומא בלד נהר. או בלד מקוה שלם. ואתמלא הגומא שחפר בכדי שיעור לעבול בו. אע"ג שאין בהגומא מ' סאה. רשאי לעבול בה. דאדע' מחלחולי מחלחלא. והו"ל כמלאה נקבים [ר"א סנ"ב]. ורק בב' מקואות חסירות שסמוכות זו לזו. אע"ג שרליו שתרבו קלת לעבול בה. אסור לעבול בשביהן [ר"א ש"ד פ"ק קי"ג]. ורק בשיש נקב כשפה"נ בין ב' החסירות מלערפות. וכדאמרן: נא) ר"ל אם טבל כבר במקוה חסירה. ומסופק אם הי' כשפופרת הנוד ביומה למקוה אחרת שהלטרף עמה. וא"א שהתא לבדוק אם הי' כך: נב) הטבילה פסולה: נג) ר"ל אפי' ודאי נתכסה מהן כל גופו. אפ"ה פסולה. משום דעיקר חיוב עבילה הוא מן התורה. ונ"ל דאפי' הי' טמא טומאה דרבנן. או אפה שטבלה בה לכתם שמלאה. דאסורה לבעלה רק מדרבנן [כיו"ד רסי' ק"ל]. אפ"ה הרי חיובינה מדרבנן לטבול במקוה שהיא שלימה מן התורה. [ועי' בא"ח פי' ס"ד ס"ב. ובפי' ס"ז בטג"א אם וזו"ק]: נד) וספק אם היה בהן כשיעור. בריה"י ספיקו ממא. דשיעורין הלכה למשה מסיני [כשוכה

דה"ב

למקוה. מדיש עוקלין ורוחים רבים. ודמי קלת לשק וקופה לעיל: (ח) ותמוה מאד אמו בשופטני עסקינן שיעמיד התור במקום שיכסהו המים. והלא יסוק (כתענית י"ט ח'). ואת"ל שהעמיד שם ואח"כ יצא ובקע לתוכו מעין. והיה עומד התור בעמק לר. ולכן כשרבו מי המעין. מתכסה במים אבר לפו על ראשו. עב"פ קשה. כיון שהמים לפו על גביו א"כ גם סביבו המים עמוקים יותר מקומת איש. והי' יכול לטבול בהמים שסביב להתור מבחוץ. ומי פתי יסור הנה לזחול תחת המים לתוך התור דרך הפה שבכותל התור כדי לטבול תוך התור. ולא יטבול מחוץ להתור. ותו למה לריך שיעלה המים ממעל להתור כשיעור רוס ידיו. הרי אפי' אם רק שוין עם גבו של תור סגי. דהרי כשהטבל יצא מהתור. מיד יבוא לתוך המים שסביב להתור. ומם יהי' עבילה גם לידים. ונ"ל דמיירי שהתור הועמד תחת שפוע הסר ואח"כ נבקע מעין בראש הסר. ונפרץ וירדו המים לתוך התור דרך פה התור. ונתמלא התור מהמים. ומה"ע ירד לטבול בתוכו. ולא סביבו מבחוץ. מדהיו המים שחוץ לתור מרולדלן: (ט) והא דאמרינן (גיטין ע"ז ח') דעופה ע"מ להטפיח הוה חיבור הייטו דרק חיבור מחשב. כגון מ' סאה שאובין שמחוברין לכשירין ע"י טופח ע"מ להטפיח. הוכשר השאוב ע"י השקה זו. אבל שיחשבו מעורפין. בעי כשפופרת הנוד (הר"ם). והא דלריך תגא לסמן הנקב בב' סימנים. בשפופרת ובב' אצבעות. נ"ל דלא הוה סני ליה לתנא למקבע שיעור של ב' אצבעות לחוד. משום דאע"ג דשיעור אצבע דנקט תנא בכל דוכתא הייטו האגודל של אדם ביומו. שהוא ד' בטפח (כמנחות מ"א ח'). אפ"ה כאן אינו כך רק ב' אצבעות שסמוך לאגודל. כמבואר בתוספת'. לפי שאטריך תנא למנקט נמי שפופרת. מיהו מדיש שפופרת

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

רשב"ג אומר כל שהוא מברייתו המים מטהר. וכה"ג תנן נמי לענין נטילת ידים במ"ב פ"ב דמס' ידים. ופירשו הר"ב והרמב"ם דהיינו שאינו חולק אכל הר"ם פי' שם דטהור ליטול בהן הידים. והביא ראיה מפ"ב דזבחים דף כב. דתניא רשב"ג אומר כל שתחלת ברייתו מן המים מטבילין בו ע"כ. ולפיכך נראה בעיני דגם הכא מפרש כן. וכך הראה מקום בכאן על פ"ב דזבחים. ולישנא דטהור שייך שפיר בהכשר מקוה. כדאשכחן בפירקין מתניתין ג המקואות טהורים. וה"ג ברפ"ד וכ"ה מטהרין כו' ומודיס בשוכת שהוא טהור. וכן עוד ברפ"ח. והא ל"ק אמאי לא מייתי התם ממתני'. דהואיל ובברי'

ר"ע מברטנורה

טמא. מ"מ הכא אינו הוו שיעורים דרבנן. הייטו מטהרין אותו: כל שיעמוד. בין עפר בין לרוחות בין יבחושים אדומים הגדלין במים. אם

בל שיעמוד בשפופרת הנוד נה) ממעטה ני) רבן שמעון בן גמליאל אומר כל שהוא מברייתו המים. טהור נו): ח מטהרים את המקואות העליון

מתניא בהדיא מטבילין בו. ניחא לגמרא למייתי מינה. וכה"ג אינה דוכתי. וקשיא לי דהרמב"ם פוסק דלא כרשב"ג הכא ובידים. והא דמטבילין

פסק בפ"ת מהל' מקואות [הלכה י"א]. ולא הביר על זה הכ"מ אך בספרו ב"י בטור"ד [סי' ר"א] כתב אמתני' דהכא וז"ל כתב הרמב"ם דלין הלכה כרשב"ג. וכן פסק בפ"ח מה"מ [הל' ו'] ואע"ג דאמרי'

עומדין ע"פ הנקב ממעטין בשפופרת הנוד ואין המקואות מתטרדין: כל שהוא מברייתו המים. כגון יבחושים אדומים. ואין הלכה כרשב"ג:

העליון

בפ"ב דזבחים דכל שתחלת ברייתו מן המים מטבילין בו ופסקה הוא ז"ל בפרק המזכר. משמע דס"ל דלת"ק דרשב"ג. אע"פ שכל שתחלת ברייתו מן המים מטבילין בו. מ"מ ממעט בנקב בשפופרת ופסק כמותו. וכן נראה שפוסק הרא"ש דממעטו שלא הביא אלא דברי ת"ק בלבד. ע"כ [*וזה כנגד הסברא שיהיה כשר לטבול בו. ואפ"ה ימעט שלא יוכשרו המקואות] אבל לי נראה דאף במטבילין פוסק הרא"ש [*דלא כרשב"ג]. וגם הטור לא הביא כלל. ועוד משמע דעת הטור כן בענין ידים. כמו שאכתוב במקומו בס"ד. ולפיכך כ"ל כפי' הר"ש דרשב"ג דהכא במיגו' קאמר במלתיה דמטבילין בו. ומשמע דבהא נמי פליג ת"ק בהדיה. וה"ק אשמועי' רבותא דאפי' ממעטו וכ"ש דאין טובלין בו ורשב"ג אשמעינן רבותא דטהור לטבול בו וכ"ש דאינו ממעטו. ומצא לפי זה לי איכא למפסק כרשב"ג בהא דמטבילין. שיש לפסוק כרשב"ג ג"כ לענין מיעוט שאינו ממעטו. אע"פ שי"ל דרשב"ג ה"ק דמהדר לת"ק היכי אמרת דממעטו והרי כל שתחלת ברייתו מן המים טהור ומטבילין בו. ובהא גם אתה מודה בכך. וא"כ למה יהא ממעטו. מ"מ מאן מעייל לן בהך דוחקא. וכ"ש דהא דמטבילין בו רשב"ג קאמרה ולא שמעטוהו מתנא אחר. וגם הסברא נותנת דהא בהא תליא. דמאן דמטהר לטבול. ס"ל דאינו ממעטו. ומאן דס"ל דממעטו. קסבר נמי דאין טובלין בו. ולכך נ"ל דכיון דיש לפסוק כרשב"ג בהדיא דטובלין. מהטעם שכתבתי. דכמו כן יש לפסוק כמותו שאינו ממעטו ואפי' את"ל דת"ק אע"ג דמודה בטובלין פליג בממעטו. אפ"ה נ"ל שיש לפסוק כרשב"ג ג"כ בענין המיעוט. לפי מה שכתבתי במ"ה פ"ד דפסחים. שכתב הרא"ש בשם הרי"ף דכללא דכל מקום ששנה רשב"ג במשנתינו הלכה כמותו ולהו דוקא אלא עד דאיכא טעמא. ש"מ דכי איכא טעמא פסקינן כמותו והכא טעמא רבא איכא שאם הוא טהור לטבול בו. כ"ש שלא יהא ממעטו ג"כ. כללא דמלתא להרמב"ם דפוסק מטבילין נראה שיש לפסוק ג"כ דאינו ממעטו וכ"ש בנטילת ידים. וקשיין דברי הרמב"ם מדידיה אדידיה. אבל להרא"ש והטור נראה דממעטו וכן אין טובלין. ואין

מלאכת שלמה

התורה יקראוהו חכמים דברי סופרים אמנם שיעורין הלכה למשה מסיני כדאמרי' וכו': כל שיעמוד התוספתא וז"ל מד"ם כלומר הלכה למשה מסיני כדאמרי' וכו': כל שיעמוד בשפופרת. בגי"ת גרסי' לה: ח מטהרין את המקואות העליון וכו'. כך מ"מ

יכין

דה"ב]. והל הלכה למשה מסיני כדאורייתא דמי [כרמ"מ פ"א מאישות ה"ב]. ואע"ג דאפי' ספק טומאה דרבנן ברה"י ספיקו טמא [כטהרות פ"ד מ"ה]. אפ"ה אי הוה שיעורין דרבנן. הייטו מטהרין אותו (ו): נה) ר"ל כל מה שמונח בהנקב שהוא כשפופרת הנוד בין ב' מקואות חסרים: נו) השיעור של שפופרת הנוד. ואינו מצטרפין. ואפילו הן בריות המים. וג"ל דכ"ש טיע הירוק ואיך דרפ"ז. דס"ל דממעטין: נז) ר"ל אינה ממעטת שיעור שפופרת הנוד. וקי"ל כת"ק דממעטין ר"א

תפארת ישראל

שפופרת רחב או קטן יותר מזה. להכי צריך למנקט נמי שיעור המלבעות. דהייטו של אדם ביטוי. שאין שפופרת הנוד רחב יותר מזה: (ו) כך כתב הר"ב. וכן מוכח נמי לישנא דמתני'. דהכי נמי על ספק שיעור של הנך. אמרינן טעמא מפני שהן של תורה. וג"ל טעמא דמלתא. דבשלמא הנך ספיקות דפ"ד דטהרות. אע"ג שהן מהתורה טהורין. אפ"ה יש חשש שיש שם

בועז

נה) ר"ל אינה ממעטת שיעור שפופרת הנוד. וקי"ל כת"ק דממעטין ר"א

אחרונה

לא: רשב"ג אומר כל שהוא מברייתו המים מטהר. ולת"ק משמע דאף ממעט וכ"ש שאין מטבילין בו. והרמב"ם פוסק דמטבילין וכאן פסק כת"ק דממעט ובתב תוי"ט שהוא נגד הסברא. וי"ל שאינו נגד הסברא דהא דמטבילין בהן דהשיבי כמים ומ"מ ממעט דמים גופייהו אם טומדין בנקב ואין עוברין מזה לזה כגון מים הנקבים מאן ניחא לן דלא ממעט דכל שעומד ואינו מקלח הוי מיעוט והיינו דקתני כל שעומד ומה שלא הביא הכוכר דין דמטבילין ביבחושין משום דלא שכיח לעבור ביבחושין ומש"ה נמי לא הביא דמטבילין בטיט על דג שהוא פשוט בגמ' משום דלא שכיח. ועוד יש לפרש דאפי' בעוברין ויולמין מזה לזה ס"ל דת"ק דיבחושין ממעטין דס"ל דת"ק דשיעור שפה"ב לריך שהמים הטוברין יהא בהן שיעור זה שיהא ממלא את הנקב כולו וביבחושין שהן גופין חלוקין מ"מ שלא יהא ממעט ריוח כ"ש בין זה לזה ואשתכח דלא מצי לי' שיעורא. ורשב"ג ס"ל דמים לא בעי שיעור שפה"ב אלא בנקב. וכבר הוזכרו אתי הסברות אלו בדברי הר"ש שפ"א דטהרות: ח מטהרין את המקואות. פי' הר"ב דבשאוב מייני ולהכי הקילו בתבור כשבנה ע"כ וכן מסקנת הר"ש. אבל לפ"ז לא א"ש מה שפי' הרחוק מן הקרוב ולא חייבי' אמת בא אדם והפסיק השקו דלעון זה משמע דאמר שהוקו הופסקה הפסקה פסול לעבילה. וזה אינו דלענין שאוב אם מתחבר רגע אחד בשאר לעולם בהכשרו אפי' הופסק אח"כ וכ"כ הרא"ש והטור בהדיא ואפי' לת"ש דבינו יהוחם שנתפקו הפרפרים בזה ועוב להחמיר לכתחלה עכ"ל משמע מ"מ מספק אמת הופסק לא אצטריך לאשמועינן דכשר. ומיכר אני שכר"ב נמשך אחר פי' הר"ש שכ"כ לפוש מאי דס"ד לפרש מתני' דאייבי ממקוה חסר ונהא ודאי אם הופסק פסול שכרי חסר לפרנו וזה פשוט אבל לתפקפ

משנה

אבל כשהטומאה היא ספק הא תנן פ"ד דטהרות מ"ה שטופין אף ברה"ר אע"ג דהתם תני שאם ספקות נבד בגד כתבו הטוס' פ"ק דשבת שיש טוד כתה ספקות ולא אמרינ אלא הני דגזרו באותה. ושם כתבנו כל ספק שבטומאה עלמה אף ברה"ר ממא ושם כתבנו עפם לזה. וכן משמע הכא דדומיא דספק בפה"ב אני לא דבין ברה"י ובין ברה"ר טמא. ולפיכך מה שכתב הר"ב אע"ג דספק הר"י אף בדבנן טמא. הכא אולו הוי שיעורי דרבנן הייטו מטהרין אותו ע"כ. נראה כוונתו דדוקא ספק דברי סופרים מהור ברה"י אבל אם הטומאה מד"ם נראה כוונתו דדוקא ספק דברי סופרים מהור ברה"ר. ולאמר דה"ה הכא לא הוי ספקו טמא ברה"י כדתנינא לה פ"ד דטהרות מי"א וקאמר דה"ה הכא לא הוי במו אב מד"ם לאינו הוי שיעורין דרבנן ומדאורייתא לא הי' טמא בכזית אלא בשדרה ובולבולת שלמה או בתמת אלם או בשבן אלם וחכמים הי' גוזרין בכזית לא מיקרי אב מד"ם כיון דליכא בה חשבא דאורייתא דטהור הוא לגמרי מדאורייתא. ואב מד"ם הייטו דם תבוקה דגזרו בו דטמאין אוכא רובו במותו וכן בית הפרס ואהן העמים ובגדי ע"ה דכולהו אית בהו חשבא דטומאה דאורייתא והכא בשיעורין דליכא חשבא דאורייתא הייטו מע אין בכל טומאה מד"ם דספקו טהור ברה"י. כך נראה בכוונתו. אבל אין זה מתוור דאשכחן אב מד"ם אפי' ליכא בה חשבא דאורייתא' כגון עובדי כוכבים שבעלום כזרין ומדאורייתא' טהורין לגמרי וכ"כ הר"ב בעלמו שם דעובדי כוכבים הוו אב מד"ם. אבל עיקר דבריו בזה אין מתוורין דהכא לא שייך לתלק כלל בין דה"י לדה"ר כיון שהספק בטומאה ולא במגע אפי' ברה"ר אמת כדפי'. וגם כל המפרשים לא כתבו חילוק זה כאן ודברי הר"ב נ"ל: כל שיעמוד בשפה"ב ממעטה. במיעוט דהכא לא בעינן דמנטל ליה התם בדבעינן בטומאה בתישוב הלון פ"ד דאהלות מ"ב. דל"אמיר אמרו ואמן לקבל

ציונים

סל שיעמוד. שם: ח מטהרין. מי'. שם נ"א טור ובו"ע שם פיוף מת:

חלופי גרסאות

ח המקואות. נ"ו הסקוד ול"ם נמצ"ב.

תוספות הדשים

משנה ז [תוי"ט ד"ה] רשב"ג כו' וזה כנגד הסברא כו'. ולפנד לומר דהרמב"ם עלמו הרגיש בזה כי סתמא דלענין מיעוט בפה"ב ואפי' דברים שהן מבריאתה של מים וגבי הכשר מקוה דקדק וכתב כל שתחלת בריאתו מן המים דמשמע דוקא מה שתחלתו מן המים הוא דמכשירין. אבל ואלו דלעי' אחיכי שאין תחלתו מן המים כגון עדשי המים או שאר דברים שאין עיקרן ותחלתן מן המים לגבד. ואז ודאי לא מיבעיא דאין מטבילין בהן אבל אפילו לענין מיעוט בפופרת הנוד נמי לא הוי כמים. מבמ"כ אם תחלתן מן המים כגון יבחושין ועינו של דג ודאי דמעבילין בהן כ"ש דממעטין בשפופרת הנוד:

יחדושי מהרי"ח

משנה ז [תוי"ט ד"ה] ר' שמעון ב"ג וכו' וזה כנגד הסברא שיהא כשר לטבול בו ואפ"ה ימעט כו' עכ"ל. עי' במג"א בא"ח סימן קסב ס"ק יז שכתב דעת הר' דהני מילי שטובלי. או נוטלי לידים היינו כשרשקן אבל כשלא רשקן אזי אפי' ממעט וגם אם נמצא על ידיו שאינן מרושקין הוצצין עכ"ל המג"א ונראה שלוח טוין רש"י בזבחים דף כב ד"ה אפי' בעינייהו נמי אם כל המקוה נעשה מהם כשר עכ"ל ודייק רש"י תיבת נעשה דהיה די אם היה כותב אם כל המקוה מהן אלא כוונתו דצריך עשייה דהיינו לרסקן וא"כ לא קשיא על הרמב"ם ועל הב"י כלל:

תוס' אנשי שם

תוי"ט ד"ה. רבן שמעון בן גמליאל כו' ולכך הראה מקום כו' כ"ל. (לה"מ):

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ואין טוטלין. ועוד אכתוב בזה במסכת ידים בס"ד: **ח העליון מן התחתון**. פי' הר"ב כגון שהיה העליון מים שאובים וכו'. וכ"ש איפכא. כדלעיל פ"ג מ"ב ועיין מ"ש שם בס"ד: **מביא** סלון של חרס או של אבר. ואע"ג דשל אבר מקבל טומאה דכלי מתכות פבוטיהן מקבלין טומאה. כדתנן ברפי"א דכלים ואלו הויתן ע"י טהרה בעינן. כמבואר במ"ה פ"ה. כבר כתב הרא"ש דה"מ במשיך מי גשמים בעלמא אבל הכא דמחברה למקוה אחר שהוא כשר. לא מפסל משום דמתכשר ע"י השקה. וכתב הב"י דאע"ג דממשיך מים מן המעין לכלים. נפסלו אפי' המים היוצאים מן הכלי משום שאובים.

ר"ע מברטנורה

העליון מן התחתון (נח) **והרחוק מן הקרוב** (נט). **ח העליון מן התחתון**. כגון ביצד (ס) **מביא סלון של חרס. או של אבר** (סא) שהיה העליון מים שאובים (*) ותחתון מים כשרים: והרחוק מן הקרוב.

ומניח

ולא חיישינן שמא בא אדם והפסיק השקתו ולא עלתה לו טבילה: מביא סלון של חרס או סלון של אבר. והוא הדין של עץ. או של עלים או של זכוכית: אבר. עופרת:

*) גר"ו והתחתון.

ומניח

ועיין בפירוש הר"ב דמשנה ד פ"ב דכלים. ולי קשיא ממנה ידיו תחתיו. דהא פוסל ליה ר' יוסי [*והלכתא כוותיה] בפ"ה מ"ה אפי' בדבר שאינו מקבל טומאה. כמ"ש שם בשם הרא"ש: של חרס או של אבר. כתב הר"ב וה"ה של עץ וכו'. דהכי תניא בתוספתא והביאה הר"ש. וכתב מהר"ם ומאי גרעה מגוש דזמנין אין המקואות מצוינים זה כנגד זה ושל חרס ושל אבר. בקל יכולים לעשותם עקומים. או פגומים. כמו

מלאכת שלמה

מ"מ: מביא סלון של חרס או של אבר. מדברי הרא"ש ז"ל משמע דבסלון תלוש מיירי אבל הרשב"א ז"ל וגם בתשובות להרמב"ן ז"ל מפורש דבסלון מחובר

משנה ח [במשנה] סלון. ולא ישוב מים שהולכים עליו שאובין לפי שאין מקבל טיט אפילו היה מקבל כפי מה שהיה שהוא לא נעשה לקבלה [הרמב"ם] וכ"כ בתוספתא פ"ח ה"ו ועי"ש בכ"מ שהביא רא"י ממ"ג פ"ד בגי סילון שהוא גר כו' ובפ"ג קופיה בב"ר סי' ל"א והביאו בתוי"ט לק' ד"ה הכיא: [בתוי"ט ד"ה] מביא כו' ולי קשיא ממנה ידיו כו' עכ"ל. ולפסר נמר כיון דמדאורייתא טולו שלוב כשר ואם היה מ' סאה אינו צריכין שום תיקון ואיכרה אלא לחברן למקוה כשר מדרבנן. כדי לבשיקו. וכמ"ש לפלו ר' יוסי מודה לגבית ידו תחתיו כיון דעיקר טוייתן היינו מ' סאה היא ע"י עיכרה ולפי' למ"ד טולו שלוב מדאורייתא. ודאי דכשר ע"י השקה וכמ"ש בתוי"ט ע"ד מפנה ו' והביאו לקמן ד"ה לפי':

תוס' אנשי שם

ח תוי"ט ד"ה מביא כו' ולי קשיא כו'. ול"ל דלק"מ דהתי אינו מגיה ידיו שם אלא עד שיתמלא הסילון ואח"כ קודם ההשקה מסיר אותן וכמו שפרש בסמוך וכיון שמסיר ידיו בשעת הויה אין זה מהוה ע"י דבר פסול. (כ"ד):

משנה אחרונה

הכ"ם דמייתי בשאוב פשיטא דלא חייבי בהופסקת אח"כ. ושמא כוונת הר"ב דלא חייבי שהפסיק קודם שנתמלא. אבל זה דוחק דמשמע שאינו כשר אח"כ. ראה שהומלא. והרא"ש כ' ג"כ הרמוק מן הקרוב ולא חייבי שמא בא אדם והפסיק ההשקה בשעה שהוא מובל עכ"ל וראה שהוא מפרש דבחסר מיירי ולא כתפקת הר"ש וכן משמע מהא דמפרש מגיה ידו תחתיו כל עיקר שיתמלא כתיבר כשפופרת הנוד רגע אחד וכשיכרו אח"כ למקה ונשארו מושקין בשעה דיו ע"כ. והולכך לזה מצוה קושית הר"ש דאי בחסר מיירי ע"כ לא סגי בכשעה לכך פי' דאפי' בחסר מיירי ומתמלא נתחבר כשפפ"ע ולבסוף בנשאר בשעה דיו. אבל דבר תימה הוא לומר דבחסר סגי מבור כשפפ"ע רגע אחד ולא נתמלא דבר זה בטוש פוסק. וראה דמפרש לה בשאוב כדתמיק הר"ש והחמיר גם בשאוב דבעי רגע אחד כשפפ"ע ומ"מ גם בשאוב לא מגינו מאן דבבר דברגע אחד סגי והמיר כ' בין בחסר ובין בשאוב בעי כשפפ"ע ולא הזכיר דברגע אחד סגי. והרא"ש עלמו בה"מ שלו בס"פ תיטרת כ' ג"כ עיבוב מקואות כשפפ"ע בין לשאובין ובין לחקוה חסר ע"כ: והרחוק מן הקרוב. פי' הר"ב ולא חייבי שמא בא אדם והפסיק כו'. אע"ג דכשפ"ח דפרה תנן ובלבד שישתכנה שלא יפסיק. התם בתי חעלה דאורייתא והכא בשאיבה דרבנן ואפי' מאן דמפרש מתני' בתי בחסר. י"ל דהתם תומלא דמי חעלה דמדינא אוקמה אחזקה כמ"ש שם: **ביצד**. קשה למה לי' לתיתי כילד הוא עושה דלא ס"ל לתיתי אלא עיקר דינא דשאין

יכין תפארת ישראל בועז

[ר"א סא"ב] (**יא**): נח) כשים ב' מקואות זה למעלה מזה בשפוע הכר. והעליון שאובין. מותר להשיקו מהתחתון שהוא מ' סאה כשרים. אע"ג דבכה"ג לא הושקו גוף השאובין בהכשרים. דרק הקלוח היוצא מהן יורד ומתערב בהכשר. וכ"ש בדהוה איפכא. שהעליון כשר והתחתון פסול. דלא קלוח הכשר יורד ומתערב בתחתון הפסול. אפ"ה מכשירו. ואע"ג דכבר שמעינן כן מלעיל [פ"ג מ"ב]. סד"א דזוקא התם. דג' לונין שפוסלין הוא רק מדרבנן מהני השקה גם במדרון. אבל הכא להכשיר שאובין דלרוב הפוסקים פסולן מדאורייתא לא קנ"ל. ואין להקשות דעכ"פ קטפרוס אינו חבור [כעתרות פ"ח מ"ט]. י"ל דהיינו דלחשוב העליון והתחתון כמחוברין. אבל עכ"פ מחשבו שפיר כמוגעין. דהרי במקום הנגיעה אין שם קטפרוס: נט) ולא חיישינן שמא בשעה שטובל כבר בא אדם והפסיק השקתו. ולא עלתה לו טבילה (**יב**). ולאאמ"ר הנזכר"ל הכי פירושא שכשים ב' מקואות שאובין. וכל א' מ' סאה. ואחת מהן קרובה למקוה שלימה כשירה. ואחת מהן רחוקה ממנה. מותר להשיק הרחוקה ממקוה הכשירה להקרובה שהושקה להכשירה. ואע"ג דה"ל רק השקה למושקת. לא תימא די לה לקרוב להפקיע א"ע. שיועיל לה השקה כשערה להכשיר א"ע. ולא להכשיר גם לאחיך שחזר והושק גם לה כשערה: ס) נ"ל דרק אריבא שואל כיצד. דסילק אפשר שיסיק עליון מתחתון. דלא"ל שיעשה חריץ בקרקע מעליון לתחתון כדי שיזוב קלוח המים מעליון להתחתון ויושקו עי"ז. הרי לפעמים עי"ז יתמעטו מימי העליון ע"י המים שילאו ממנו להתחתון. עד שעי"ז לא יהיו ראויים לטבילת כל הגוף. כשלא ישאר מתחת שולי החריץ בהעליון מ' סאה. ואפילו נימא שלא יעמיק החריץ כל כך בהקרקע. כדי שלא יזוב מהעליון לתחתון רק קלוח דק ולא יחסרו על ידו שישאר מ' סאה בהעליון. ליתא. דקלוח דק כזה יוצלו בקרקע קודם שיגיע להמקוה התחתון הכשר. ולא יהיו מושקים כלל: סא) אבר בפתח. הוא עופרת. והתנא מיעטו שיקח סילון של עופרת או חרס. דהני אין קלוח דק כשאר כלאו בהן ברגע השקתו. דלולא כן. גם בסילון עץ עלם וזכוכית וכדומה מותר להשקות. וסילון אין מקבל טומאה. מדפתוח בב' ראשיו ואין לו בית קבול. ואע"ג דעכ"פ גם פשוטי כלי מתכות מקבלין טומאה. והרי הוויית המקוה ע"י טהרה בעיון. היינו שכשירדו על דבר המקבל טומאה למקוה נפסלו המי מקוה. אבל השקה אפילו ע"י דבר המקבל טומאה מהני [ופי' תוי"ט]. כ"ל

חזקת שלימה. עכ"פ מדיש לכל קרובה חזקת טומאה. חיישינן ולאי שמא הופסקו ונטמאו. דאע"ג דלאיכא חזקה המעיקרא של המקוה. הרי איכא כנגדה חזקת הטומאה של הטובל. וגם חזקת רוב ממאין שבעולם שוולאי מימאו המים. ואע"ג דאיכא ספק ספיקא. שמא לא הופסק ושמא הרי גם בספק

טומאה דאורייתא. אבל בנגע בהך דמשמתיו. ומסופק אם הי' בהן כשיעור. אי אמרת דשיעורין דרבנן. א"כ מדאורייתא לא הי' ממא רק בנגע במת שלם. או בעצם שלם ממת. או בגבילה ושרץ מת שלמין. ורק רבנן גזרו דגם בנגע בשיעור טומאה מהן שימא. א"כ בנגע בספק שיעור. אין כאן חשש טומאה דאורייתא כלל: (**יא**) ואל תתמה הרי בהן עלמן מותר לטבול (כי"ל ר"א סל"ג). וסיאך ימעטו שיעור שפופרת הנוד. וכא חשובים כמים. י"ל פחות כזית ממת יוכיח. דסוא ממין המטמא באהל. ואפ"ה ממעט הפופתא טפח שבין בית לבית ע"י רובע עלמות (כאהלות פי"ג מ"ה). הרי דאפי' לקולא אמרינן דאע"ג דשניהן ממין המטמא באהל. עכ"פ מדאליע מינו ממש ממעט על ידו. מכ"ש הכא דינמא לחומרא. דאע"ג דשניהן מין מים הכשירים לטבילה. עכ"פ מדאיכן מין א' ממש ממעטין זה על זה. ואשכחנן נמי מילי דהוא עלמו פסול. ואפ"ה אנמרופי מלפרף (כסוכה נ"מ ב'). ועוד כ"ל דאע"ג דרשאי לטבול בהן. היינו רק אחר שרשקן. דלא נרע משלג ואיך דחשיב התם (ר"א ס"ג) הכשירין לטבול בהן. ואפ"ה י"א דזהו רק אחר שרשקן. ולהכי הוך הכא שלא רשקן עדיין. לא מחשבו כמים וממעטין הפופרת הנוד: (**יב**) כך כתבו רבותיו הר"ש והרא"ש והר"ב. ונ"ל טעם רבותיו. דמאחר שהושקו פעם א'. הרי יש כאן חזקה דמעיקרא ומהיכא תיתי' מחיק ריעותא. ולא נרע ממקוה שהוחזקה שיש בה מ' סאה. דלא חיישינן שמא נתמעטו בשעה שטובל. ורק במדד השתא ומצאה חסירה (כפ"ב מ"ב). ורק לא הבנתי מה ניהו קרוב ומה ניהו רחוק. ופסי הוה מיושב בלשון בשיאמר משיקין הקרוב מהרחוק. דהיינו כשיש מים פסולין קרובים לאושב אדם הטובל. והכשרים רחוקים ממנו. ועריאתא ליה מלתא למיזל כל עת שיטמא לטבול במקום הרחוק. משיק הקרוב הפסול. מהרחוק הכשר. ולפי שיטת רבותיו דס"ל דצריך שלא תופסק ההשקה. הי' נ"ל לפי מ"ש לעיל (פ"א מ"ד) דהרחוקים מעיר ודרך טהורים. והקרובים ממאין. א"כ י"ל דהכי קאמר הכא. שאם יש לו מקוה פחותה ממ' סאה שהיא רחוקה מעיר ודרך. מותר להשיק' מקרובה שהיא מ' סאה. שא"א שנטמאת אע"ג שהיא קרובה. דהרי מחזקת מ' סאה. ולא חיישינן שמא בשעת טבילה תופסק ההשקה. דהרי אפי' תופסק. אפ"ה ישאר הרחוק בטהרתו. וא"כ אין כאן חשש רק שמא כשיופסק לא יהי' מ' סאה בשעת טבילה בהרחוק. והרי נגד זה יש חזקה דמעיקרא. שהי' כבר מ' סאה כשהושקו יחד. דדוקא במקוה שנמדד ונמצאת חסירה לפנינו. מממאין כל הנטבלין בה לאחרא (כלעיל פ"ב מ"ב). משא"כ הכא. הרי אין ריעותא לפנינו דמי יודע אם הופסקה ההשקה. אבל אין משיקין קרובה מרחוקה. ר"ל אם יש כאן מקוה פחותה ממ' סאה שקרובה לעיר ודרך. שיש בה חזקת טומאה. אסור להשיקה ממקוה שלימה רחוקה. דאע"ג דאחר שהושקו. ליכא למיחש שהופסקה והרי הוא מ' סאה. מדאליכא חזקת שלימה. דאע"ג דאיכא חזקה המעיקרא ונטמא. דאע"ג דאיכא חזקה דמעיקרא של המקוה. הרי איכא

ע"כ: והרחוק מן הקרוב. פי' הר"ב ולא חייבי שמא בא אדם והפסיק כו'. אע"ג דכשפ"ח דפרה תנן ובלבד שישתכנה שלא יפסיק. התם בתי חעלה דאורייתא והכא בשאיבה דרבנן ואפי' מאן דמפרש מתני' בתי בחסר. י"ל דהתם תומלא דמי חעלה דמדינא אוקמה אחזקה כמ"ש שם: **ביצד**. קשה למה לי' לתיתי כילד הוא עושה דלא ס"ל לתיתי אלא עיקר דינא דשאין

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ר"ע מברטנורה

ומניח ידו תחתיו. של הסלון כדי שלא ילאו מים לחוץ כשהוא מתמלא. ומניח ידו תרתיו (סב) עד שהוא מתמלא מים עד שלא היה מניח ידו על הסלון בראשו שלמעלה: היו המים שוטפים ויוצאים שם מן הסילון. ולא היו המים באים למטה אפילו כחוט השערה. לה"ק מניח ידיו תחתיו. פי' בתחתיתו של הסילון בראשו הנמוך מניח ידיו עליו שלא ישטפו חוץ לסילון וילכו תחת ידו על למטה שיבואו המים למטה לכל הפחות כחוט השערה. עכ"ל. [*הסילון איט מוקף מד' גדיס אלא מג'. ומג' הוא פחות]: אפי'

מלאכת שלמה

מחובר לקרקע דוקא מיירי: ומניח ידיו תרתיו. פי' הרמב"ם ז"ל אם הוסיף קלה הסלון במקום התחתון הכשר וילחוץ המים בידיו עד שיגיע קצהו התחרון למקום השני הנה מעת שיפגוש קצה הסלון במים אשר בו למים אשר במקום העליון תתברכו המים במים ונמלא הישור. ופירשו הר"ם ז"ל העליון מן התחתון כגון שני מקואות שעומדין בשפוע הכר מביא סילון ונתן ראשו אחד בעליון וראשו האחד בתחתון ובגד העליון יהיה תחתית הסלון בתוך המים ושפוע הסלון יהיה כשיעור זה שכשימלא למטה יגיע תחתיתו מגד העליון במים שבעליון וכשמתחילין המים לרדת מן העליון לתחתון יניח ידו בפי הסילון שלמטה עד שיתמלא הסילון גם למעלה וכשיסיר ידו ממלאו שני המקואות מחוברין במים ברוחב שפופרת הטוד רגע אחד וכשירדו המים למטה ישארו משקים כשערה ודיו

חלופי גרסאות

ידו נל"ו ידיו וכ"א נמצל"ג.

תוס' אנשי שם

תו"ש ד"ה ומניח כו' ח"ל הר"ם וכו'. ועי' מיימ כתב העליון מן התחתון כגון ב' מקואות בשפועו של הר העליון אין בו מ"ם ובתחתון יש בו מ"ם לא יותר מביא סילון כו' ומ"ם עד שידרו למטה שיהיו מושקין כו' ע"ל דאז הוא טובל מיד קודם שיפסיק הקלות דהא ודאי למאי דמפרש בתחא שבעליון חסר הוא מ"מ לעטול אחר שפסיק הקלות ודבר פשוט הוא דכיון שהמים באים מלמעלה בדרך זה יפסוק הקלות מהרה ומיהו אחר שכי מסיק דלא אייל הכא אלא בכלים ולא בחסר וכמו שפי' הר"ב. וק"ק על התוי"ט שלא כ"ל. (ב"ד):

בא"ד וגבוה יותר מראשו העליון. תימה דכיון שהמקואות בשפועו של הכר ניצא אין יתכן שיסי' ראשו של סלון דלמטה גבוה מראשו העליון וגם מ"ם ולשון תחתיו נ"ל לפ' וכו' לא הסיגא ואי"ל נמי לפרש דברי הר"ם בדרך זה שהרי הוא ז"ל כתב ולפעמים שלמעלה מגיעין המים עד שפת הסלון וכראשו של משה מוטעים כחוט השערה ולכך נקט מניח ידיו תחתיו כדי שלא יצאו המים לח. כשהתחלת עד שעה שיסוק ע"ל ומשמע דתחתיו הייט לגד המקום התחתון וקתמר דלפי שלפעמים בראשו של משה מוטעים כחוט השערה כדאמרן צריך שיניח ידיו שם עד שתתמלא ואח"כ יסיר והא דקתן אפילו כשערה היו דוקא במקום ההשקה דהייט נמקום הוא דדיו ביגע אפי' כשערה והכי דייקא מתני' דתני ומשיקו אפי' כשערה אבל במשך הסלון צריך שיסיר המים רגעים כדי שלא יפסיק הקלות ולפיכך מניח ידיו שם עד שיתקבצו המים ואח"כ מסיר ידיו ומניח ליכד המים ומשיקו והייט נמי דתני מתני' ומניח ידיו תחתיו עד שהוא מתמלא מים דלא כשהוא מלא ומסיר ידו ומניחו ליתמך בודאי לא יפסיק הקלות חה בחור ונכון כמ"ל. (ב"ד):

בסה"ד אלא מג' ומג' כו' כ"ה בד"ק וכ"ל שמלבד שפעות מגד שהמים נכנסים בו ומגד שהם יוצאין ממנו הוא פעות גם מלמעלה בכל משך אריכו ולפיכך אם ראשו התחתון גבוה מראשו העליון אם לא היה מניח ידיו על כל משך האורך היו המים שוטפים ויוצאים מן הסלון ולא היו באים למטה. וז"ש שמקף מג' גדיס הייט בשולי ובשני גדדי האורך ופעות מג' הייט מלמעלה ומראשו ומשופו. ובד"ל כגיס אלא מג' ומג' הוא פעות ואתריו נמשכו בכל הדשפוסים ולא דק כזה וזו"ש:

יכין

סב) (יג) נ"ל דודאי מתני' מיירי במניח הסילון במדרון הכר משפה עליון של מקוה עליונה. לשפת עליון של מקוה תחתונה. ואע"נ שעי"ז יוסקו רק בקטפרים. ליתן לן בה. דבשאובין דרבנן הקילו. כמו שהקילו בהן מה"ט. כשמושקין רק כשערה. אע"ג דידוע דכל כשערה אין בו טופח ע"מ להטפיח. דעמי לא הוה חיבור [כפפ"ה דשבתות] ומה שאמרה משמתיו ומניח ידו תחתיו. לשון זה ודאי משמע. לא באמיה ידו תחת ראשה העליון. ולא במניחה תחת ראשה התחתון דוקא. אלא שתמא משמע בחיזה מקום שיהיה. דמדצריך לאחוז הסילון בידו בשעה שמשיק על ידו ב' המקואות. כדי שלא יתגלגל הסילון ממקומו. להכי קמ"ל דכשאחזה. לא די שרשאי להניח ידו ע"ג הסילון לאחזו. דבכה"ג אף שיד האדם מקבל טומאה. אבל בהשקה שבין חסר לשלם. פי' צריך השקה כשפופרת הטוד (כס"ד ר"א ס"ק ק"ל). וא"כ אם בהשקה שבין חסר למלא דחמיר לצריך כשפופרת הטוד. אף"ה כשהושקו פעם א'. אף שאח"כ הופסק השקתו אינו אלא הפעם שהרי חסר לפניך השתא (כרבינו מו"ר וס"ד ר"א ס"ק ק"א). מכ"ש בשאובין מ' סאה שהושקו בכשירים. דקיולא השקתן לשני הכשרים. אף שהופסק השקתן כשארו בכשרותן. ואי"ל דרבותינו המפרשים הנ"ל פליגי אמור. וס"ל אדרבה דגם בשאובין שהושקו. אין ע"י דשאובין אחר שהושקו. אף שהופסק השקתן כשארו בכשרותן. אבל לא כשנפסק השקה הדקה כזו. ליתא דכיון שכבר נסתלק מהן שם שאובין כשהושקו. אין ע"י בהן שיהי' בני בהשקה כשערה כל זמן שהן מושקין. אבל לא כשנפסק השקה הדקה שבין חסר למלא דחמיר לצריך כשפופרת הטוד. שיופסק ההשקה שלהן. יחזור לחול עליהן שם שאובין. הרי פנים חדשות באו לכאן. וכלא שנאבו מעולם נחשבו כשהושקו. גם אי"ל דבאמת כך הוא רבותיה. דמה"ט אין מושקין שהופסקו. משום שגם אם באמת אירע כך שהופסקו. אפ"ה כשירים. ליתא דל"ל א"כ דנקט כלל רחוק וקרוב. דלישא רק שפך הופסק. שפי הו"ל לנקוט לאפי' ודאי הופסק השקתן אפ"ה משארו בכשרותן. ומטעמא דאמרן. דהרי מסתמא מובל בהשאוב הקרוב ל. אם שפי הו"ל שמשיק ב' מקואות שרחוקות זה מזה. שהשאוב רחוק מאדם הטובל. איפכא הו"ל הקרוב מהרחוק. דהרי מסתמא מובל בהשאוב הקרוב ל. אם שפי הו"ל שמשיק ב' מקואות שרחוקות זה מזה. והגם שלפי פירושינו הנ"ל במלת רחוק וקרוב מלעיל (פ"ח מ"ד) הי' אפשר ליישב קצת קושית זו. אעפ"כ לא יצאנו מן הדוחק מכל וכל. ולכן אמרתי לעניד עטרות לי דברי עטרת ראשי אאמ"ו הגאון זצוק"ל. כפי שהבאתי בפנים. ועטרת בנים אבותם: (יג) ויאמר הברים הן אני עץ יבש. כי כל דברי רבותינו הר"ם והרא"ש והר"ב במשנה ח' בבבא ז' הם כדברי ספר התשוב לפני. ונם דברי מהר"ם שהביא רבינו תויו"ט. הם כולם לעני בדעת כמוני אפרוח שלא נפתחו עיניו כולם כאגרתא דלא מפרשא. ונמה לי להאריך לממתם ל' לא' ולהראות כל הגמגומים שבהם באגב. והם כולם דברים הנראים נעין לכל מאן דבעי סמא לחיי. דלא נהוי משנתו בפומיה כגמרא גמור זמורתא תהא. ובפרט מ"ש רבינו תויו"ט בשם מהר"ם. סלגון מסובב ומגולגל מאד על שלא יובן כלל. וכפי הנראה ה"ק. משום דלפעמים ראש העליון של הסילון מונח גמוך מאד. דהייט תוך מי המקוה העליון. ועי"ז שפשפו מי מקוה העליונה ממעל לסילון. ולא יוסקו להמקוה התחתונה. לכן מיעטא התנא שיניח ידו תחת העליון של הסילון. כדי שלא יזוז מימי מקוה העליונה רק לתוך פה העליון של הסילון. ולא ממעל לסילון. על כאן תוכן דבריו. ואין אלו אלא דברי הימה. דאם גם שפשפו המים ממעל לראש הסילון. א"כ למה נקט מניח ודאי פה הסילון מונח כנגד המים שבמקוה העליונה ממש. וודאי שפשפו נ"כ לתוך פה הסילון. וילדו ויוסקו המים התחתונים. ותו וכי פשוט כל כך שיסי' לעולם ידו. הו"ל מגביה ראש העליון של סילון. ויהי' הגבהה זו ע"י מה שירצה. ע"י אבן או בול עץ או גוש עפר וכדומה. ותו וכי פשוט כל כך שיסי' לעולם ראש העליון של סילון מונח גמוך מאד תוך המים. עד שצריך תנא ליעצו מסתמא הליך יעשה שלא שפשפו המים ממעל להסילון לגלאה. וזה יהי' ע"י שיגביה פה העליון של הסילון ע"י שיניח ידו תחת ראש הסילון. והרי בלי לימוד התנא כל ערום יעשה בדעת פשוט לילד שבזה שרי ע"י סילון גרמה. דמה דקאמר הנא כאן מניח ידו תחתיו. ה"פ מניח ידו על פה התחתון של הסילון. על שיתמלא כל הסילון מים מהשאובין. שבאין בתוכו ממקוה העליונה. ואח"כ מסיר ידו ויוסקו. על כאן תוכן דבריו. ומבואר כוונתו. דלהכי בעי הר"ב שיתמלא כל הסילון מים קודם השקה. מדמצריך שיוסקו כשפופרת הטוד. וכן כתב הרא"ש כאן בפירושו בפירוש. ואני בער ולא אדע ע"כ במה נפרכם מה דמסיים במשנתינו ומשיקו כשערה ודיו. והן אמת דלכאורה נראה מפי' הרא"ש. דבתחלה צריך שיוסקו כשפופרת הטוד. ואח"כ אני כשנאחרו מושקים יחד כשערה. אבל פשטות לישנא דמתני' לא משמע כן. וכן

משנה אחרונה

דמשקן ומשיקן זה לזה ויעשה באויה ענין שילגה ובלבד שישיקם זה לזה. ולפי מאי דפירש הרא"ש דמתחלתו נעי תנור כשפה"ב ובנסוף סני בכשערה במש"ל. יל"ל להכי קתני מניח סלון ומניח ידו מתחתיו כדי שיתמלא דבתילותו ודאי ים שם כשפה"ב. אלא דלפיל כתבנו שאין מי שסובר כן. ונ"ל דלהכי קתני כילד הוא שהשה דקמ"ל דאע"ג דקי"ל שצריך סויתו בכסלה והכא שרי ע"י סלון של אבר שמקבל טומאה וכן במניח ידו שמקבל טומאה לית לן בה כמ"ש הרא"ש וכפור

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אפי' כשערה דיו. וכך העתיק הר"ב. גם הרמב"ם בחיבורו פ"ח מה"מ [הלכה ז]. אבל מלשון הר"ם נראה דגרס כחוט השערה. וכן הוא בטוסחת מהר"ם ז"ל. ומה שפי' הר"ב דהקלו בשאיבה שהוא דרבנן. וכ"כ הר"ם. וכתב עוד ושמא מעשה זה לא חיישינן בסילון אפי' יהא קטפרס. ע"כ. כלומר דתנן בספ"ח דטהרות דקטפרס אינו חבור כו'. ול"ל דמיירי הכא דווקא כשנשאבו ע"י כלי גלוים ודומיו. דאל"כ הוי מדאורייתא. וכמ"ש בשם הר"ם בפ"ב מ"ג [ד"ה שם]. אבל כבר כתבתי שם מ"ו בשם הרא"ם דהשקה מטהרת אפי' למ"ד כולו שאוב דאורייתא ע"ש. ולענין קטפרס משמע מדברי התוס' פ"ב דגיטין דף כז. דכשהמים סופן לירד ודאי וליפול למקוה הוו קטפרס חבור. ומה"ט אפי' גוד אסיק נמי איכא למימר במקוס שהוא בכה"ג. כיון שהעליון ראוי ודאי לירד. אמרינן גוד אסיק ודו"ק. [*גם עיין [מ"ם] במ"ב פ"ג [ד"ה ויטהרו]]:

מים סג) ומושכו ומשיקו אפילו בשערה סד). דגיטין [דף טז] בעי טופח על מנת להטפיח דיו

ודיו ע"כ: כשערה. צריך להיות בכא"ף. וכתוב בספר הלבוש כמפרש עוד דברי ב"י בסי' ר"א סעיף מ"ם וז"ל ואע"ג דגבי ממשיך מים מן המעין לכלי קיי"ל דנפסלו המים בכלי ואפילו כשיוצאים מן הכלי עדיין פסולין הן ולא מהני להו חבורן למעין ל"ד לזה דשאני התם דהוו כלי שיש לו בית קבול ונפסלו משום שאובים וכיון שנפסלו משום שאובים אין שייך לומר שוב חוזרין להכשרן ליחשב לא מחשב השקה פ"י דבר המקבל טומאה. דהא לאו מידי עביד. אלא מעכב הסילון אלא ישמע למן הלד (יד). אלא אפי' מניח ידו תחת הסילון כשלחוו. בתופן שהסילון מוצא הוך ידו. והרי יד האדם מקבל טומאה. ומה"ט במביא מים על ידו לחבית. פסולין למי חטאת [כפרה פ"ו מ"ד]. וא"כ ה"נ נפסלה להשקה. ואע"ג דהכא שאני. דהתם המים מוגעין בידו להדיח. משא"כ הכא הסילון מפסיק. ליהא דסילון בטל לגבי יד דחשוב כמקוס [כלים ד' ד' א']. והו"ל יד עיקר והוא דבר המקבל טומאה ונפסל. קמ"ל דהשקה שרי ע"י דבר המקבל טומאה. ואע"ג דכבר שמעינן כן מסילון של מתכת עלמה דשרי להסיק על ידה [וכלעיל סי' ס"א]. סד"א דמיירי בסילון שעשוי לחברה בקרקע. דאז אפי' עדיין לא חיברה אמק"ט. דמה"ט לגזר של מתכת אין מקבל טומאה [כלים פי"א מ"ב] : סג) נ"ל דאין ר"ל עד שיתמלא כל חלל הסילון מים. דלמה לי כולי האי. דהרי סגי בשיסקו כשערה. אלא ר"ל עד שיתמלא כל אורך הלוז של סילון במים ברוחב שערה : סד) מיהו דוקא בשאובין די בשיסקו ברוחב כשערה. מדי"א דאפי' סילון שאובין. אם רק אינן מכוסין בכלי כשירים מדאורי' לטבילה [רמב"ם פ"ד ממקואות]. ומה"ט בהשקה זו שבמכתיבו. אע"ג דהוה קטפרס. חשבינן לה חבור בשאובין. וכמש"ל. אבל לגרף מקוה חבר למים אחרים להחשב שלימה צריך בהשקה קלות מים כשפופרת הנוד [ר"א סב"ב]. וזה בנקב שבכותל בין מים למים. מיהו אפי' היה פני הסילון למעלה מגולה. דהו"ל כנפרצו זל"ז [במ"ט] אפ"ה אף שהמשכה מגולה. צריך עכ"פ רוחב ההשקה בין מים למים כשפופרת הנוד בגובה קליפת הבוס (טז) : מים

מונח בשוה. הרי עי"ז יגביה פה התחתון של הסילון. וירחיקנה מפני העליון של מי מקוה התחתונה. ועל כרחך סוף כל סוף יזובו המים מפה התחתון של הסילון לתוך מי מקוה התחתונה ע"י ניצוק דמיו חיבור. וגרע טפי ומפי מקטפרס (כתוס' ניטין ס"ז א' ד"ה הניצוק). ולכן פירשתי בפנים כפי אשר חנני ד' בחסדיו הרבים : (יד) ואע"ג שרבינו ב"י (ר"א סמ"ד) הביא בשם הרא"ם במזחיל מים למקוה ע"י דף. צריך להסיר ידו מהדף בשעה שזוחלין המים עליו למקוה. ומ"ש הכא בלוחז הסילון מהתם בלוחז הדף. י"ל התם הרי כבר כתב הש"ך שם דמיירי בלי הנחת ידו המים למקוה. אם לא ע"י הדף. אז אסור שיהי' ע"י דבר המקבל טומאה. אבל הכא שב' המקוואות במדרון הכר. שגם בלי הסילון וגם בלי הנחת ידו תחת קלה התחתון שלו. ירדו המים למטה. כשיחילו ע"ג קרקע. רק שירא שעי"ז ירדו בשפע למטה. ויחסרו שיעור מ' סאה בהעליונה. ואם יחזיל ע"ג קרקע רק כשערה. יבלע בקרקע ולא יגיעו למטה בהשקה. לכן הולרך ליקח סילון ממין שלא יבלע בו בהשקה. ומדהולרך ליקח סילון צריך נמי לתומכו בידו שלא יפה למן הלד. ויהי' עי"ז הקנתו בסילון קלקלתו. להכי כל כה"ג לא מחשב תמיכת ידו כמכשיר בה המקוה [אף אם לא נחלק בין השקה להשלמת המקוה] כיון דגם בלי הסילון ותמיכת ידיו התחתים היה אפשר שיוכברו המים השאובין שבמקוה העליונה. רק שהיו נחסרים אז מכשיעור. כל כה"ג לא גרע מגודר מים שבחרלית לעיל (ספ"ה) דשרינן מה"ט. מדליתו רק מעכב הזחילה. ומינה למדנו שם במשנה ה'. דגם הזב וזבה מותרים לסתום הנקב במקל. שלא יהיו הנוספין זוחלין. אע"ג דבהנך תרתי דיני מעכב הפסול שרי. מכ"מ הכא שגם הפסול אינו מעכב. שהרי גם בלא זה הי' יורד למטה. והי' העליונה כשירה. ובזה מתורץ קושיית רבינו ב"י בפירושו על הטור (ר"א ד' קפ"ט ב'). שהקשה לדברי הטור אהדדי. דהכא כתב כדעת הרא"ם שלא יאחז הדף בידו בשעה שמזחיל עליו למקוה. ולעיל (ד' קפ"ג א') כ' כדעת הרמב"ם. בדין נוספין שעשאן זוחלין ע"י קנה או מקל שיעמיד כדי שיזחילו ולא יפסו. והרי מזחילין ע"י דבר המקבל טומאה. ולפע"ד לא קשה מידי. דהרי בלא זה היו נוספין למטה והיו כשרים. רק שע"י המקל יהיו זוחלין. ויהיו כשרים טפי. ולהכי לא הו"ל כהוויית המקוה ע"י דבר המקבל טומאה. א"נ כ"ל דמ"ש המשנה ומניח ידו תחתיו. אין הכוונה שיאחז הסילון. אלא ר"ל משום דלפעמים אף שיניח ראש סילון א' על פני העליונה. ולאשה השני על פני מים התחתונים. אעפ"כ לא יוסקו התחתונים מהעליונים. והייגו משום שלא ירדו המים מהעליונים לתוך הסילון בהשפעה. ויצאו רק פיף פיף. והרי אגן השקה ע"י קלות בעינן. להכי קאמר מניח ידו תחתיו. ר"ל מניח ידו על פה תחתון של הסילון עד שיתכנסו בתוך הסילון מים הרבה כשיעור שיתחברו ויוסקו יחד עליונים ותחתונים בקלות. ואפשר לדחוק דזה כוונת הר"ב : (טז) ולפ"ז גם קטפרס אינו חיבור בין מקוה הטהרה לשלימה. כשהחסירה נמעלה מדהוא פסול דאורייתא. וכן מוכח מלקמן (פ"ז מ"ג) דקיי"ל כחכמים התם (ר"א סס"ב). ואע"ג דיש לחלק. דדווקא ב' מקוואות הטהרות לא מהני נמו קטפרס

לגרף

להטפיח: ממלא בכתף. דמאחר שיש במקוה מ' סאה מים כשרים אפילו כל מים שאובין שבעולם אין פוסלין אותו: **מ** לשתי. מלמעלה למטה: לערב. מימין לשמאל: הלוף הדברים. מלמעלה למטה אין מצטרף. מימין לשמאל מצטרף. ואין הלכה כרבי יהודה: ונותן לעליון סה). עד שירדו לתחתון ארבעים סאה סו). **מקואות** סח) שנסדק לשתי סט) מצטרף. ולערב ע) אין מצטרף עד שיהא במקום אחד כשפופרת הנוד עא). ר' יהודה אומר חלוף הדברים עב).

ממלא בכתף ונותן לעליון כו'. כתב הר"ב דמאחר שיש במקוה ארבעים סאה כו' אפילו כל מים שאובין שבעולם אין פוסלין אותו. דהא ודאי דעל כרחין צריך *) ליטול בו יותר ממ' סאה. הרא"ש ["וכ"כ התוס' דב"ב פרק המוכר את הבית דף סו. וגראה דטעמא משום דא"א לשמשם שיהא ארבעים סאה. שאם משמשם אינו יכול לסמוך עליו דשמא אינו מ' סאה]. ועיין מ"ש במ"ג פ"ג [ד"ה עד שיתחשב]: **מ** שנסדק לשתי. פי' הר"ב דמכוכר את הבית

דיו. היה בעליון ארבעים סאה סה). ממלא בכתף. ובתחתון אין כלום: **מ** כותל שבין שתי מצטרף עד שיהא נפרצו

מימין לשמאל. וכ"כ הרמב"ם. ויש לתת טעם בדבר. דלהכי בלערב אין מצטרף משום דמחשבין למה שעל הסדק כאילו סותמו: **מצטרף**. ואם היה בשניהן ארבעים סאה מטבילין בכל אחת מהן. הרמב"ם פ"ח מהלכות מקואות [הלכה ה]: **רי"א** חלוף הדברים. טעמו

*) במ"ש העתיק ליפול.

מלאכת שלמה

היוצאין במהרתן ולא מימא שהיתה הוייתו ע"י טומאה כ"ל עכ"ל ז"ל: **מ** לשתי מצטרף ולערב אין מצטרף. פי' הרמב"ם ז"ל נשתי מלמעלה למטה לערב הרוחב וכמוהו בכותל מימין לשמאל אבל הר"ש והרא"ש ז"ל פירשו שאפילו שתי מלד זה לגד זה ערב מלמעלה למטה. פי' הרמב"ם ז"ל וכותל מצטרף שלצטרפו השני מקואות ושלש השיעור יחד אבן רביעו ירושם ז"ל פי' מצטרף כל הסדק לשפופרת הנוד ע"כ הר"ם ז"ל. ולאיתי להעתיק הכה לשון ספר הלבוש דבי"ד סי' ר"א

ספיק

יכין

סה) מים כשרים: סו) דמים בעליון מ' סאה כשרים. אין נפסלין אפילו כל שאובין שבעולם [ר"א סט"ו]: סז) ואע"ג שהעליונה היתה בכל שאובין שבעולם. לא אמרינן שמים האחרונים לאו הראשונים נלאתה [פי' נעיל פ"ג סי' מ]. ותהי עכ"פ העליונה פסולה. דהכא שאני שכבר היה על העליונה חזקת כשרות. לא נפסלה מספק. ולפיכך אפי' אם מערה לתוך העליונה שאובין בקלוח עב כלי הפסק. אמרינן קמא קמא דמטי לשם בטל ברובא [ועי' תוס' ב"ק ד"ק ע"ב ד"ה לומר ודו"ק] (**מזן**): סח) וא' מהן חסירה. או שרק שניהן יחד הן מ' סאה: סט) ר"ל אם הסדק הוא בכל נובה הכותל שמפסיקן. וג"ל דלהכי נקט שתי. לאמשמעינן דאפילו כשהסדק הוא בשפוע של עובי הכותל. כחוטי שתי לויפלוג שמהומים בכבסא אורג בשפוע מכובד עליון לתחתון. ומלא שאין הסדק מפולש בשוה. אפ"ה כמחוברים דמי: ע) ר"ל ואם הסדק לרוחב הכותל כחוטי ערב שמונח לרוחב הבגד הנארג: עא) ודוקא במחוברין מימי ב' המקואות רק דרך הסדק שבאמצע הכותל. והכותל למעלה מהסדק אלם. אבל במחוברין מימי ב' המקואות למעל' מראש הכותל. שני בשמחוברין בגוב' קליפת השוש על רוחב כשפופרת הנוד. וכדמסיק בסיפא בגפרלו זה לזה: עב) ועשה פלוגתייהו דת"ק ס"ל. דהא דבעינן נקב כשפופרת הנוד בכותל שבין מקוה שלימה לחסירה. היינו שע"י נקב כזה יהיו ב' המקואות נחשבין כמחוברים אף במקום שהכותל שביניהן אינו נקוב. מיהו כל זה במחוברים רק ע"י נקב. אבל במחוברין ע"י סדק שבכותל. שמתפשט מהקלה אל הקלה בכותל. אין שהסדק ההוא בכל נובה הכותל. או שמתפשט בכל רוחב הכותל. כיון שכל שעה המים מעורב. בגובה המים או ברחבן. אף שאין בין ב' המקואות רק סדק בעלמא. חשיבי שניהן כמעורבין. ואעפ"כ דוקא כשהסדק בגובה הכותל. שיש קיום להסדק שלא יסתם. חשובין על ידו כמעורבין. אבל כשהסדק לרוחב הכותל. אד מחמת כובד חלק העליון. סופן שיתחברו ב' החלקים ויסתם הסדק. וכל שסופו להסתם כסתום דמי. והו"ל הסדק כליתא. וכ"ש ס"ל דאין חילוק בין נקב לסדק. דבשניהן צריך כשפופרת הנוד. וזהו דוקא כשהסדק לארכו של כותל. אבל כשהוא לכל רחבו של כותל. אז המים שבסדק מטשטשין ומרככין בגובה חלק הכותל שתחתיהן. ולהכי הו"ל הכותל לעוע שתחת המים שבסדק כליתא. ור' יהודה לשיטתיה אזיל דס"ל נעיל במשנה מ' דכל כותל רעוע כליתא דמי. וקיי"ל כת"ק [ר"א סג"ד] (**יז**). אמנם מספקא לן אי שתי היינו הכותל. וערב היינו המשכו. וכפי' הרמב"ם נעיל. או שתי היינו המשך הכותל. וערב היינו גובה הכותל. ור"ל כבאריג. שלעולם חוטי השתי אריכים משל ערב שאינו מוטל רק ברוחב הבגד. וזהו פי' הרא"ש. ומדמספקא לן הלכה כמי. משו"ה בין שהסדק נאורך או לרוחב הכותל. אין מצטרפין ב' המקואות עד שיהיה ביניהן נקב כשפופרת הנוד. דהיינו כרוחב ב' אצבעות חוצרות [ר"א ש"ן פ"ק ק"ח]. ודוקא בסדק שבכותל שבין חסירה לשלימה פליגי ר"י ורבנן. אבל אם

תפארת ישראל

בועז

לגרף. אבל מ"מ מהני בין שלימה לחסירה. והייט משום דא"ל לגרפן רק לחברן. אפ"ה נ"ל כיון דמ' סאה דמקוה דאורייתא היא. אין לחלק בהכי (ועי' נעיל פ"ג מ"ב ורבינו חו"מ סס). ונ"ל שוד דהא דנקט תנא הכי ב' מלות ע"ד שיתמלאו ו"ל יו. לא קאי מלת דיו אשיעור ההשקה. ולומר שא"ל שתהי' ההשקה רחבה יותר מכשערה. ליתא. דהרי זה מפורש יותר מפי' התוס' דבשי בכשערה אלא אתא לאשמעינן במלת ודיו להמשך זמן ההשקה. דא"ל שישארו בהשקתן לעולם. רק אחר שהושקו רגע כשערה דיו. ואפי' יסיר אח"כ הסילון ותופסק ההשקה. כבר הוכשר. ותיולי דאם בהשקה שבין חסר למלא שהוא לאורייתא. אפ"ה ס"ל דמהני ההשקה אפי' הופסק אח"כ. לולא הטעם שהרי חסר לפניך. והו"ל מקוה שלימה שנחסרה (כרבינו פ"ז וש"ך ס"ק ק"ג). א"כ כ"ש הכא שהשאובין מ' סאה כבר הוכשרו ע"י השקה. והרי נתבטל מהמים שם פסול. ולפיכך אפי' הופסק ההשקה אח"כ. מהיכא נייתי לן הנתא שם פסול שאובין בעולם: (**מז**) ונ"ל דמהכא מוכח דלא כדעת חכמי מערב. שהביא הרמב"ם דבריהם (פ"ד דמקואות ה"ט). דמקוה שהיא מ' סאה שהומשכו כולן כשרים. ואם כדבריהם נ"ל הכא המקוה שלמעלה שפוחק לשם השאובין. הרי בלא זה יכול להמשיך המ' סאה שאובין כשישפכם למעלה ע"ג מדרון ההר עד שירדו למקוה התחתונה ודוחק לומר דמיירי שהקרקע שבכל מדרון ההר היא תגנית. וס"ל כי"א שהביא הרמ"א (ר"א סמ"ו). דהמשכה צריכה שתהי' ע"ג קרקע שרוי לבנות. דמה יעשו רבותינו ביום שידובר בם (פ"ד מ"ד). והרי סתם חגר הוא קרקע הרשוי לבנות. ואפ"ה בחרוב המפסול פסול. אלא ודאי דוקא כשיש רוב כשרים מותר להשלים השיעור ע"י המשכת שאובין (כי"ד ר"א סמ"ד). והא דקאמר ר' יוחנן (תמורה י"ב ב') שאובה שהמשיכה כולה כשירה. נ"ל דמלת כולה. ר"ל דוקא כשהשאובין עשוה להמקוה כולה. דהיינו שהשאובין השלימו השיעור לנפסוף. שכבר היו רוב כשרים בטור. הא בירדו רוב כשרים לנפסוף לתוך מישהו השאובין שקדמו בטור. אפי' הומשכו השאובין נפסל' המקוה (כרמ"א ר"א סמ"ד). מיהו דאייתי הכ"ל יש לדחות קצת. די"ל דלהכי נקט שהי' מקוה למעלה. לאשמעינן דאפ"ה גם המקוה העליונה כשירה. ולא אמרינן שמים אחרונים דחו את הראשונים. ומלא שהעליונה כולה שאובין (כי"ד ר"א סכ"ב): (**יח**) כך נלפע"ד כוונת פלוגתתם לפי פי' הרמב"ם דשתי הינו נובה הכותל. וערב היינו רוחב הכותל מימין לשמאל. ואין להקשות א"כ היאך פסק הרמב"ם נעיל כר"י (במקואות פ"ה ה"ד). והכא פסק כחכמים (מקואות פ"ח ה"ה). והרי לפי דבריהם ר"י דהכא לפי שיטתו דלעיל אזיל. י"ל

ב"ש

ציונים

היה בעליון. הרא"ש פ"ז דנ"ש מימון ג' ותוס' ב"ב כה: ד"ה מכלל. ובתמורה יב: ד"ה ולא. מי"ר שם פ"ד כ"ז: **מ** כותל. תוס' חגיגה כא: ד"ה כשהיה. יבמות סו. ד"ה עדוב. ג"מין מז. ד"ה בעלון. מי"ר שם פ"ח ה"ה סמב שם שול ושו"ע שם פעיף כד:

חלופי גרסאות

מ שתי בל"ג ול"ל שני וכ"ה בתמנ"ב. רי"א כו' בכי"מ נ"ב מלמן על סוף המשנה.

תוספות חדשים

ס"ם [תי"ם ד"ה] שנסדק כו' וכ"כ המרמ"ם כו'. והר"ם כ' בהפך וכ"כ הרא"ש בגליון:

משנה אחרונה

ממלא בכתף ונותן. אפי' נותן יותר מארבעים סאה שאובין מקוה שלם אינו נפסל לעולם כמ"ש וכתבו התוס' והרא"ש דהכא ע"כ צריך ליתן לתוכן יותר ממ' סאה כ"כ וכתב תוי"ט שאם נותן בלמטה א"א לשמשם שמא אינו ארבעים סאה כ"ל. וכ"ל דמיירין שמא מן ארבעים סאה שנתן לא ירדו טלם ונשאר מהם מעטו בעליון. ואין פתרון כשיטור: **מ** לשתי מצטרף. פי' הר"ב לשתי מלמעלה למטה. ולערב מימין לשמאל. וכ"כ הרמב"ם וכ"כ ר"י בשם הראב"ד. אבל הר"ש והרא"ש פירשו בהפך לשתי מימין לשמאל. ולערב מלמעלה למטה. וכתבו האחרונים כיון דפלוגתא הוא יש להחמיר כשתי הסברות. ומלתתי ראי' מפורשת כפי' הרמב"ם בהוספתא דאהלות הביאה הר"ש פ"ו דאהלות מ"ב כותל שנסדק כמין שתי רחב מלמעלה ולא מלמטה. ונסדק כמין ערב רחב מלד זה וקצר מלד זה. והר"ש מעלמו מפרש שם שתי מלמעלה למטה וערב מימין לשמאל. ומימה שהחליף שמתו בכאן. וכן מוכח מוד במתני' פ"ק דטיבולין במחיצות שתי וערב מפרש מחיצות קנים הוי שתי. ושל חבלים הוי ערב וזה כפי' הרמב"ם: **מצטרף**. פשטא דמתני' משמע לדיוקא זה הייט לשיטור שפה"ל שאם יש בחלל הסדק כולו שיטור שפה"ל מצטרף כאילו הי' במקום אחד והייט דקתני ואם לא אינו מצטרף על שיהא במקום אחד ולא

בשיטור

דלפי' ר"י דלריך כאן שיטור שפה"ל. לריך שיהא כל אורך הסדק מלא מים כדעת רוב הפוסקים דלריך שיהא שיטור שפה"ל מלא כל אורך מים. ואילו לפי' הרמב"ם לא לריך דלא איכפת לן הכא

פ"ו לדיוק וכ"כ הב"י פי' זה בשם ר"י ולפ"ז אייבי הכא בעירוב מקואות חסר או שאוב בצד השלם והכשר כדלעיל. אבל הרמב"ם מפרש דמייבי בשני מקואות חסרים ולדיוק דמתני' שהמקואות מצטרפים ע"י הסדק נחשבים כמקוה אחד ובשלם השיטור. וכ"ל מדבריו בחבורו אלא הפתיק מצטרף בלשון המשנה אלא מצטרפין דאמקואות קאי ומשמע לפי' זה לא איכפת לן הכא בשיטור שפה"ל דלשתי מצטרף אע"פ שאין לריך כשפה"ל דבעינן במקום אחד כשפה"ל. ולערב איכא מצטרפין אע"פ שיש לריך כשפה"ל. ולא אינו מצטרף על שיהא במקום אחד ולא אינו מצטרף אם לא יהא דלא איכפת לן הכא בשיטור שפה"ל. לריך שיהא כל אורך הסדק מלא מים כדעת רוב הפוסקים דלריך שיהא שיטור שפה"ל מלא כל אורך מים. ואילו לפי' הרמב"ם לא לריך דלא איכפת לן הכא

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ציונים

ר' האביק. מיי' שם פ"ו פ"ח פמ"ג שם פור ומו"ש שם פ"ט ה"ו:

תוספות חדשים

משנה י [במשנה] האביק כו'. הרמב"ם כפי' פסק כחכמים

משנה אחרונה

בשיעור כלל. וב"ל דלא מיתא ליה להרמב"ם כפי' ר"י דלעמתי אינו דמפרש לשתי מלמעלה למטה ולערב מימין לשמאל. והשתא אי משום עיכוב מקואות הוא איכא מתחברא דלערב מלעליה יותר לשיעור דהסדק הולך ס"פ כל המקואות והמים מתפרצין כולם מצד זה לצד זה. ולשתי אין שם עיכוב אלא כנגד הסדק. ולכך מפרש דאין המעמד משום עיכוב אלא משום בטול הכותל דלשתי מתפרקים החלקים זה מזה לגמרי ובעלה המתיר ונעשו שני המקואות אחד. ולערב כיון שעוברים זה על זה מתחזקים זה את זה ואין קרובים ליפול והוי הפסק מעליא ואין מלערבין. וכזה יש לפרש דברי הריטב"א דת"ק וכ"ש בתרי'. דת"ק ס"ל כפי' הרמב"ם דלגירוף המקואות' והלכך לשתי מלעליה יותר דמשום ביטול ממילא אתיין אלא ולשתי הוי ביטול מפי כדפי'. וכ"ש חיי' לענין הביטול דמלעליה לכשיעור שפה"ג והלכך אמר חילוף הדברי' לענין הביטול לערב מלעליה יותר שהמים הולכין ומתפרצין ס"פ כל המקואות כדפי'. ומר אמר מדא ומר א"ה ולא פליגי. וכל זה הוא לפי פי' הרמב"ם. ולפי' ר"י לריך מעט מה חילוק בין שתי לערב והמעמד שכתב תוי"ט דחוק וגם מעמד דרבינו ליוחא אליבא דר' יהודה לא יתכן. ואפשר לפרש דמדברנן פסקי גזרה שמא יתמעטו המי' ויהיו פחות מן' קאה בין שניהם ויבא להכשיר כדמעיקרא. א"ל כשיתמעטו המים ממילא אין בשיעור הסדק שפה"ג כיון דכל הסדק אינו אלא בגירוף כשפה"ג ואנן בעינן כל מלא שפה"ג מלא מים וכשיתמעטו ליכא שיעור והלכך ס"ל לת"ק לשתי מלעליה אלא יתמעטו מיגכר שהסדר המים בנסדק נשלים לו לרבים ולא אתו למיתמעי ולערב שהסדק ס"פ כל המקוה ואף אם יתמעטו המים לא יחסר אלא כשפה מן הסדק ולא מיגכר ואתו למיתמעי וכ' יהודה סבר חילוף הדברי' דסתם סדק הייב משהו כמ"ב הכ"ב רפ"ו דבכותרת ומדרגה בלערב כשיתמעטו מיד בשאר הסדק ריקן לגמרי דבולו אינו אלא משהו ומיגכר עפי דבין אלא לריקן לא עמו: ר' האביק שבמרחץ, כולה מתני' מייני שאין באמצעי מ' קאה דאינו יש בו מ' קאה אין המקוונין פוסלין לעולם והלכך כשהאביק באמצעי המקוה ומי המקוה פוגמין ע"ג ומתערבין במקוונין פוסלין אם יש בו שלשה לוגין. ומן הדר לא פסלי שהוא במקוה סמוך למקוה. זו היא סברת ר"ת. והכמים פליגי במן הדר ומי זימנין דפסלי אם אין רביעית כשרים מן הדר בפלי לגבי מקוונין. ובאמצע מודו לדבר אין פסלי כדלעיל פ"ב מ"ה גבי גומות. ולאב"ל פליג אתרוייהו דאפי' מן הדר פסלי ואפילו אינה רביעית כשרים. ולקמן כתבנו מעמו: בזמן שהוא באמצע פוסל. לעיל פ"ד מ"ה בתנא

לעמן

מעמו שמעתי מפי רבינו מהור"ר ליוחא ז"ל שכשנסדק מימין לשמאל. מתחשב כל שע"ג הסדק כאילו אינו: ועל רוחב כשפופרת הגוד. לשון הרמב"ם ברוחב שתי אצבעות: ר' בזמן שהוא באמצע פוסל. לפי שהאביק [הוא] כלי. קודם היותו קבוע ואע"פ שמתחבר. לא יצא מהורת כלי להיותו קבוע לארץ. וזהו אמרם עליו בתוספתא שלא נפרצו (יא) זה בתוך זה (יב). על רום בקליפת השום. ועל רוחב כשפופרת הגוד (יג): ר' האביק שבמרחץ (יד). בזמן שהוא באמצע. פוסל (טו). מן הצד אינו פוסל. מפני

נפרצו זה בתוך זה. היינו מלמעלה ברחש הכותל. דדוקא כשנסדק הכותל לו נקב. ולמעלה ברחשו שלם. הוא דבעינן כשפופרת הגוד. אבל כשנפרץ הכותל ברחשו והמים מתחברין שם. סגי ברום בקליפת השום. ברוחב כשפופרת הגוד: ר' האביק שבמרחץ. כלי של מתכת משוקע באמצעי ויש בו נקב. דכשנמלאין מי האמבטי מחמת העבילות פותחים הנקב שבאביק. ויולאים המים שבאמבטי. וממשיכין לו מים אחרים נקיים. וסותמים הנקב שלא יצאו המים.

והמים הנמשכים לאמבטי. הן כשרים לעבילה. דלאחר שרחצו בחמין שבמרחץ נכנסים לאמבטי ועובלים שם: בזמן שהוא באמצע פסול. לפי שכל המים גרועים על גביו. ומים הגרועים על גבי כלים הרי אלו פסולים: מן הצד לא פסל. דאין המים גרועים על גביו. ואין כאן שאוב אלא

מלאכת שלמה

סעיף ל"ד ח"ל ב' מקואות סמוכים זה אצל זה שיש בהן מים כשרים אלא שהן חסרין שאין בכל א' מהם מ' סאה וכותל ביניהם ונסדקה הכותל אם נסדקה ברוחב כל הכותל מצד זה לצד זה וברום אפי' כל שהוא רק שהמים מתגלגלין ומבלבלין מעט דרך הסדק מצטרפי' ומתחברי' שתי המקואות להכשירן לעבול בכל א' מהן שכל א' מהם משלים את חברו להגיעם הכשיעור של מ' סאה שכיון שהסדק הולך ברוחב הוו חבור שפי ואם נסדק הכותל מלמעלה למטה אינו מצטרף עד שיהא בסדק נקב שהוא כשפופרת הגוד במקום אחד ואם נפרץ הכותל למעלה עד שהולכים המים מעט מזה לזה למעלה על עובי הכותל אם יש ברוחב הפרצה כשפופרת הגוד ומתחברי' המי' ברוחב שפופרת הגוד וברום בקליפת השום מצטרפי' וכשרי' שכיון שחבור המים הוא למעלה רואה את האויר והכל רואין המים שהן מחוברי' סגי בזה ומצטרפי' וה"ה אם היה גל של שפר בין ב' מקואות וגילו מן הגל מעט עד שהמים מקלחי' מזה לזה למעלה ברוחב כשפופרת הגוד וברום בקליפת השום סגי כיון שחבור המים הוא למעלה רואה את האויר והכל רואי' אותו ולא אמרו שצריך הכר כשפופרת

יכין תפארת

בא להכשיר מקוה ממ' סאה שאובין ממקוה כשירה שבלה. לכ"ע בים בהכותל שביניהן סדק כ"ש בין לאורך ובין לרוחב מצטרף. דהרי סגי בהשקה שביניהן כשערה [וכמ"ת]. ואף אם יהיה הסדק לרוחב שסופו להסתם. הרי משהשקו המ' סאה שאובין רק רגע דיו. משא"כ בהשקה שבין חסירה לשלימה. הרי אין החסירה כשירה רק בעודה מושקת לשלימה. דמשנפסק ההשקה. הא"ל כמקוה מ' סאה שחסרה [כש"ך ר"א ס"ק קי"א]: עג) ב' המקואות: עד) ר"ל שנפרץ רחש הכותל שביניהן. ואין כותל מפסיק בין מקום היבור מים למים: עה) דכשמחוברים מימי ב' המקואות יחד ממעל לרחש הכותל. בלשון מים. שגבוה בקליפת השום ברוחב שפופרת הגוד. הוכשרו שניהן [לעיל פרה פ"ה מ"ח]. מיהו דוקא בשיש כותל מפסיק בין מים למים. צריך שיהיו מעורבים כך. אבל כשמעורבין ב' המקואות על קרקע שוה בלי כותל מפסיק. סגי במעורבין בטופח ע"מ להטפיח. אפי' בין חסר למלא. והוכשרו שניהן [תוס' חגיגה כ"א ב' ד"ה כשוביה]: עו) אבק פירותו גומא. ובדאמרינן [שירוין י"א ב']. מהו היכר ליר לענין מזוזה. ומפרשין אבקתא. והוא הגומא שבמפתן. שהליר שבדלת סובב בו. והכא ר"ל. שיש כלי מתכות כעין קערה קטנה קבועה בקרקעית המקוה שבמרחץ. והוא כעין גומא בשולי המקוה. ויש בתחתית קטנים זו נקב. וסותמין אותו במגופה. שכשתמלאו המים שבמקוה מרוב הרוחלין. פותחין הנקב. ויוצאין מעט המים שבתוכו. וחוזרין וסותמין הנקב במגופה. וממשיכין לתוך המקוה מים אחרים כשרים. והרי המים שבאביק שאובין הן. דתנ"ג שהאביק מתחלה עשאו לקבעו בקרקע. ואין מקבל טומאה אפילו כשעדיין לא קבעו [כלים פ"א מ"ה]. וכ"ש זה שקבוע הרתא בקרקע. ואין מקבל טומאה. אפ"ה עכ"פ שם כלי שהיה עליו קודם שקבעו לא נתבטל ממנו אף אחר שקבעו. וא"כ הרי כל כלי אף שאינו מקבל טומאה. ככלי אבנים וכדומה. נמי פוסלין המקוה [כרפ"ד ויו"ד ר"א סל"ד]. ומה"ט כל חקקי וסיף קבעו. אף שאינו מקבל טומאה. מדמשמע לקרקע. אפ"ה פוסל המקוה [כפ"ד מ"ה]: עז) לפי שכל המים גרועים ע"ג האביק. ומים הגרועים ע"ג כלים פסולין (יח).

ישראל בועז

י"ל דוקא התם שכל הכותל באמת רעוע קי"ל כוותיה. משא"כ הכא דס"ל נר"י רק מדסופה להתרועע ע"י לפוי מים על רחשה. לא ס"ל להרמב"ם כוותיה. ולפי דבריו הכ"ל הי' לכאורה מוכח כפי' הרמב"ם הכ"ל. דאילו נרבינו הרא"ש. דשתי היינו המשך הכותל וערב הייב נבהו. א"כ ע"כ דוקים לרבנן הכא בשיטת ר"י דלעיל. ולר"י הכא בשיטת רבנן דלעיל. וקשה לפ"ז דרבנן אדרבנן ודר"י אדר"י: ואפי' יומא כפי' רבינו יהודה ליוחא ז"ל שהביא רבינו תו"ש. דכל שהסדק ברוחב הכותל. תשביגן לאלק שלמעלה מהסדק כליתא. והו"ל כמחוברין ב' מקואות. אי יומא דסברת רבינו דלהכי כשהסדק ברוחב הכותל השביגן להאלק שלמעלה כליתא. מדתניי ושומל על אויר הסדק שתחתיו. ואין לו קיום. ומש"ה השביגן ליה כליתא. א"כ נמי יהיה סברת ר"י כאן כסברתו ברים פרקן. דמדסופה להתפרק השביגן לה כליתא. ולפ"ז נמי צריך לומר כדברינו הכ"ל דדוקא כשהכותל בעצמה רעוע קי"ל כוותיה ברים פרקן. משא"כ הכא שהכותל בעצמה חזקה. רק שעומדת על הסדק. ושוב דהתם כל הכותל רעוע. אבל הכא רק החלק שלמעלה מהסדק מתרועע ע"י המים שעוברים על רחשו. משא"כ החלק שלמעלה מהסדק הוא בריא לגמרי. והוא מכביד לנמשה וסותם הסדק. ולא יעברו בו מים ולא יתרועע חלק התחתון. אולם רבינו מו"ז (ר"א סקס"ד) כתב דלהכי לרוחב מצטרף. משום דכשהסדק לרוחב הכותל. בכל מקום שיעמוד הטובל תוך המקוה. יהי' נוגע נגד מימי הסדק. אבל כשהסדק לגובה הכותל. הרי כשיעמוד הטובל בצד מהסדק. לא יהי' נוגע מכוון נגד הסדק. ולא"כ לפי פי' זה שפיר י"ל דקיי"ל כר"י בר"פ. ולא כר"י הכא מדרשוקים ב' סברות ר"י אלו. כרחוק מזרח ממערב אהדדי. אלא דק"ל לסברת רבינו מו"ז הכ"ל. דהרי נר"י כשהסדק ברוחב נם כלי רשאי להטביל שם. והרי בכלי קטן מובלו למטל מהסדק. ולא יהי' הסדק נגד נוף הטבל: (יח) כך כתבו כל רבותינו הר"ש והרא"ש והר"ב. ולבאורה ר"ל דכשהאביק באמצע שולי

ור"ל

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

מה שבתוכו. ואפר המים הוו להו מקוה כשר סמוך לשאוב. ומים שאובין בלך מים כשרים לא פסלי. ואף על פי שנוגעים זה בזה: אם מקבלת האמבטי רביעית. מים כשרים. שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע. הרמב"ם בגא"י. ול"ע במ"ט פ"ח דכלים. עוד שם פ"כ משנה ד שם פי' הר"ב והרמב"ם דמשמע קולס שיגיעו לאביק. כלומר מקבלת מקבלת האמבטי רביעית. מים כשרים. עם הקרקע טהור: האמבטי. הוא רחב המרחץ. הרמב"ם ובמ"ד פ"ד דנדרים כתב כיור המרחץ: רביעית. פי' הר"ב שהוא שיעור מקוה לחולייתא. לטבילת טומאה. אבל טבילת הכשר כלי עובדי כוכבים. בעי

מפני שדהוא כמקוה סמוך למקוה דברי ר' מאיר (שם). וחכ"א אם מקבלת האמבטי (שם) רביעית עד שלא יגיעו לאביק (כשר פא). ואם אומרים אם מקבלת וכו'. ותימה שפסק הרמב"ם בתחורו שם פ' שני' י"ח כר"מ ושבק רבנן ומדברי מהרי"ק ז"ל משמע דס"ל דלא הוה גרים לבני ר"מ

מלאכת שלמה

פי' כמו ביב שמים נמשכין לתוכו ויורדין מן האמבטי לאביק וי"מ אביק היא מלאה שכל המים נמשכין בה תמיד וקרים ואביק לשון חקק הוא: וחכמים

ציונים

וחכ"א. רש"י נזיר נח. ל"ה והתרח מקוה נגשון הנ"ל:

תוספות חדשים

בחכמים אבל בתחורו פ"ו מה"מ כי"א חזר בו ופסק כת"ק ע"פ כל"מ דכ' דלא חש לדבריהם משום דס"ל כת"ק עכ"ל ותמיה לי למה שנק חכמים ופסק כיחידאי גם על הר"ב יקשה דסתם הלכה לגמרי. והתי"ט לא העיר כלל ול"ע. (מהרב מהו' דוד בער בן המחבר מהורש"ם ז"ל): [הוי"ם סד"ה] בזמן כו' עם הקרקע טהור. ואפי' עדיין אינו משמש לקרקע. אלא דנעשה לשמש עם הקרקע. טהור. וכבר הקשה כן בכלים פ"ח מ"ט. אבל אפשר לומר דיש לחלק בין שאוב לעומאה דדוקא לענין טומאה דכתיב ביה יותן דמשמע כל היכא שייך יתיצה. וזה אינו אלא בתלש לגמרי. משא"כ אם חברם לקרקע אף שהיה מהחלתו תלוש. כיון דעכשיו מחוברת היא לקרקע. אבל גבי שאובין דכתיב ביה כלי. וכיון דחל עליה שם כלי בתלוש. לא מיבעיל מו שם כלי מינה. וכ"מ בר"ש וברמב"ם לענ' רפ"ד בגי' ציור שחקרא ולבסוף קבעו דהוי שאובים. משום דהוי כלי בתלוש. וכ"כ הר"ב שם מ"ב וכ"מ בתוספתא שבניה הר"ש כאן ע"ש. ועיין בראש"ם בב"ב דס"ה ע"ב:

תוס' אנשי שם

ר' תוי"ם סד"ה בזמן וכו' וע"ע וכו'. ע"ם יש בפי' הרמב"ם והתוי"ע הביהו ולא כוון יפה ומש"ה נתקשה בו אלא כל"ל לפי שאביק כלי (ולא"ע שמק"ע) להיותו כתך לתרן וזהו אמרם ממנו בתוספתא שלא עשה וכו' ע"כ ומוכרח הוא להגיה כן דהא בתוספתא הכי איתא המת בקמין וכו' רש"ל הטוגע באביק טהור שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע ע"כ ומה שמלק הרמב"ם בין מקום לעומאה ס"מ משום דכל שחקרו ולבסוף קבעו פוסל אף על פי שאמ"ק עוד עומאה וה"נ מיבע בר"ש דלענ' דאף ע"ג דהשוקת קבועה הוא פוסלת. (כ"ד): בתו"ה ד"ה תוי"ם סד"ה בזמן' אבל אפשר לומר כו'. דבריו תמוהים מ"ם דיותן משמע בתלוש לגמרי אזיל בתר אפכא דאדרבה משמע דוקא במחובר כדלענ' בפ"ם דכלים מ"ו בר"ב והוא מינ' דשבת קכ"ח. ומ"ש מש"ה אם חברה לקרקע כו' נסתר מהא דפ"כ שם מ"ד ועי' בסוגיא דב"ב ס"ו ומ"ש אבל גבי שאובין דכתיב בהו כלי. אנה מצא בקרא הלא הרבה פוסקים אפילו כולו שאוב דרבנן. (רש"ם). ועיין בבו"ש חתם סופר חו"ד סי' קי"ח ובספר ביגת ובסימן כ"ם ובספר ביגת אדם סימן ס"ה. (לה"מ):

יכין

ור"ל דמה"ט נפסל כל המקוה. משום דכשהאביק באמצע. תיכף כשהומשכו המים לתוך גומת המקוה. הם נגרים ומזלים מעל רצפת שולי המקוה לתוך האביק. מדהוא עמוק טפי משאר שולי המקוה. ונעשו המים שאובין בתוכו. ומ"כ היו השאובין תחלה בגומת המקוה. ובכה"ג אע"ג שאח"כ בלו לגם יותר ממ' סאה כשרים. אפ"ה קמא קמא דמעי ממים הכשירים למעה מתבטלו בהשאובין. ותו דאפילו היו בלים המ' סאה כשרים אח"כ בטפע בפעם אחת. דבכה"ג לא אמרינן קמי קמי דמעי בעל [כסה"ל שביעית הש"ך יו"ד רס"י קל"ד] אפ"ה כיון שהיו השאובין החלה בהמקוה נפסלו הכל [כ"א סמ"ד בהג"ה. וראיה לדבריו מלעיל [פ"ב מ"ז] דאל"כ נ"ל לשבר. היה לו כ"א סמ"ד בהג"ה. וראיה לדבריו מלעיל [פ"ב מ"ז] דאל"כ נ"ל לשבר. היה לו לומר שמשיכן למקוה. דהרי שוגת בגמים היא וידו רוב כשרים לנבוף. אפ"כ דרוב כשרים בתחלה לגיך. ושם לא היה רק רביעית בבור]. ומה"ט לא דמי הכא לנסערת שבמקוה. שכל זמן שהמים שבתוכה מחוברין למי המקוה אין המים שבתוכה שאובין. ומותר לטבול כלים בתוכה [כלעיל מ"ו]. וכ"כ כר וכסת שבתוך המקוה ופיהן למעלה. שכל זמן שספתותיהן תחת המים. לא מחשבו מים שבתוכה שאובין [כלקמן פ"ו מ"ז]. וכ"כ טובלין כלי תוך כלי. ולא מחשבו מים שבתוך החילון כשאובין. משום דמי המקוה מכסין את שפת פה הכלי החילון תחת המים [כתוספה כ"ב מ' ו"ד ר"א ס"ב]. ומ"כ הול"ל ה"ל דאין המים שבאביק מחשבו כשאובין. משום דמי המקוה מכסין את האביק כולו. אלא י"ל דהנך כולהו המים נתוך הכלי. כבר מחוברים למקוה כשירה. ולהכי לא היו נחשבים בהכלי שאובין משום. אבל הכא המים בשעה שבלו לאביק כבר נעשו שאובין. מדלא היו מחוברין למקוה כשירה. ומהם נפסלו גם המים הכשרים שבלו אח"כ לשם (יש). א"נ הנסערת והכלים מטולטלים. ואין לגזור שיטבל תוך כלי מטולטל. משא"כ הכא הרי האביק מחובר. שפיר יש לחוש שיטבל תוך כלי מחובר: עת) דס"ל דדוקא כשהאביק באמצע. והכשירים מקיפין האביק מכל צד. אבל נקרא על המקוה שם הערובות. וכיון שקדמו השאובין נפסל הכל. אבל כשהאביק מן הצד. אף שקדמו מים שבתוכו למים הכשירים שירדו אח"כ בלבו. עכ"פ מדהשאובין מן הצד הו"ל המים הכשירים שבלו אח"כ בלבן כעשה מקוה כשירה סמוך למקוה שאובין. והרי בכה"ג אפילו היו המים הכשרים פחות ממ' סאה לא נפסלו [כ"ל ר"א סי"ז]. והכא שהמים הכשרים הם מ' סאה. אפי' השאובין שבאביק הו"ל למכשרינהו. מדהושקו עם מ' סאה. רק מדאין השקה מהני כשהושקו בתוך כלי. לעבילה רק לעהרן [כמ"ש בס"ד לעיל פ"ה סי' ג']. ועכ"פ לא נפסלו הכשרים שנגעו בהשאובין שבהאביק (ב): עם) חילון המקוה שסביב האביק: פ) ר"ל אם שפת האביק גבוה קצת מרצפת שולי המקוה סביב. ועי"ז המים הכשרים שירדו ממעל לרצפת המקוה. לא יחילו משם מיד להאביק. רק יתאספו תחלה מים כשרים כשיעור רביעית על הרצפה. ואח"כ יתמלא גם האביק [עי' פ"ב מ"ד]: פא) בין שהאביק באמצע או מן הצד. משום דבכה"ג הו"ל שפיר כמקוה כשר שסמוכה למקוה פסול. דלא פסלו מהדדי. ועמ"ז משום דרביעית מים כשרים הוה מקוה דחוליתא לכלים. ואפילו אינו מי מעין [מגיר ל"ח מ' ותוס' שם] בעלים דרביעית. והגריכו גם לכלים מ' סאה. כשאינו מי מעין [מגיר ל"ח מ' ותוס' שם] בעלים דרביעית. והגריכו גם לכלים מ' סאה. כשאינו מי מעין. רק לטבילת אדם צריך גם במעין מ' סאה מדחוליתא כדי לכסות

תפארת ישראל

בועז

שולי המקוה. אז המים הכשרים שממשיך לתוך חלל גומת המקוה. עוברים על רצפת המקוה מצד לצד ע"ג האביק. והו"ל הויית המקוה ע"ג כלים. והו"ל כממשיך בלימור שיש לו בית קיבול. דנפסלו כל המים (כלעיל פ"ד מ"ב). אבל א"א לומר כן. דהתם בממשיך בלימור רוב מי המקוה עברו בשולי המקוה מצד לצד ע"ג כלים. אבל הכא הרי דקצת מי המקוה עברו רוב המים הכשרים מצד שכנגדו לדך האביק. עכ"פ גם סביב האביק עברו רוב המים הכשרים מצד זה לצד שכנגדו ולבלו שאובין ברובא (כפ"ד מ"ד). ואע"ג דעכ"פ המים שבאביק עצמו שאובין הן. הרי דהשקה לא מהני לשאובין שבאביק. דהשקה לא מהני לשאובין שבכלי. רק לטהר טומאתן (כביאה י"ז ב'). אבל להכשירן לטבול בתוך כלי לא. וכדמוכח ממיס שהעבירו ע"ג השוקת (לעיל רפ"ה) ומתיבה שבים (לעיל פ"ו מ"ה). עכ"פ קשה דהול"ל כי התם לכשר הולה לה. וה"ל הול"ל דעכ"פ חוץ לאביק מותר לטבול. ואע"ג די"ל רק בעין מכשרינן הכי. ליתא דהא דנקט התם מעין. היינו רק לאשמעינן רבותא. דאפ"ה אין השקתו מטהרת למים שבהכלי. אבל לענין לטהר לה מה לי מעין או שאר מים כשרים שם מ' סאה. וגם אין לומר דלהכי מחשב הכא כהויית מקוה ע"ג כלי דפסל (כזבחים כ"ה ב'). משום שכשיפתתו הנקב שבאביק. יצאו מהם כל המים שבמקוה. והיינו דקאמרת רבותינו שכל המים נגרים ע"ג האביק. ר"ל נמשכים עליו. גם הא ליתא. דא"כ גם בסיפא כשהאביק מן הצד על רצפת המקוה. נמי הו"ל לנפסל מה"ט. אע"כ דדוקא כשהומשך המים ע"ג כלי למקוה נפסל. משא"כ כשהכלי רק מעכב שלא יצאו המים לחוץ. דהכי גדולה מזו מצינו. דאפילו בשים בהמים כבר פסול. שהן זוחלין. וע"י שיעמיד כלי נגד הזרם יתעכב הזרם ויתהוו אגמים. אפ"ה כשר. וכדתניא לעיל (ספ"ה) ושון שגודר בכלי. מכ"ש הכא שאין כאן עדיין פסול בהמים שבמקוה. אלא מעכב שלא יצאו. מ"כ גם שהאביק באמצע נמי הו"ל להכשיר המי מקוה שסביב להאביק עכ"פ. ומה"ט הוכרחתי לפרש דעת רבותינו בפסול המקוה כמ"ש לפנים נס"ד: (יש) וזה דלא כרבינו כ"מ (במקואות פ"ו סי"ל) שכתב שמה שכתב הרמב"ם שם דשאובין באמצע פוסלין. מן הצד אינן פוסלין. היינו דלמד הרמב"ם כן ממשנתינו. וכפי הגראה ס"ל לרבינו כ"מ דמשנתינו בשאין בהמקוה מ' סאה מיירי. דהרי הרמב"ם שם גם הוא ע"כ בשאין בהמקוה מ' סאה מיירי. והרי לפי פירושינו במשנה. אפי' היו מ' סאה נמי המקוה שסביב להאביק. אפ"ה נפסלו. אבל אין להקשות להרמב"ם שם שכתב בשאובין באמצע נפסל הכשר. ומ"ש מלעיל בפרקן (מ"ג). דכשהשאוב באמצע והושקו יחד. לא נפסלו הכשירים. וי"ל דהרמב"ם מיירי שהמים הכשירים החסירים ממ' סאה מקופין השאובין מכל צד. והיינו באמצע דקאמר. דמעורבין ממש כולן. א"נ לעיל (מ"ג) מיירי בשיש ביניהן שיעור המשכה ג' טפחים. וכדמשמע מסר"ב שם. נמצא שמה שנתערב מהשאובין בהכשירים. הוכשר גם הוא. משא"כ להרמב"ם ע"כ מיירי בשאין שיעור המשכה ביניהן: (ב) אבל מ"ל דמה דקאמר תנא מן הצד אינו פוסל. היינו דכשהאביק קבוע בתוכל גומת המקוה. ולהכי אינו פוסל. משום דבכה"ג אין המים שבאביק שאובין. מדהו"ל כזקופה להליה (לעיל פ"ד מ"ב). ליתא. דא"כ

משנה אחרונה

לענין שאינה כלי שקבלו ואח"כ מקקו אינו פוסל ומקקו ואח"כ קבלו פוסל. ואביק דהכא נמי שקקו ולבסוף קבלו. וזהו שכ' הרמב"ם כאן שהאביק נעשה כלי קודם שיתו קבוע כדאמר בתוספתא שלא נעשה אלא לשמש עם הקרקע ע"כ. ותו"ש

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אם מקבל האביק. כלומר כיון דאביק הוא *) העשוי לקבלה כל שהוא. פסול בכל ענין. שיהיה. בין בחמצע. בין מן הצד. בין מקבלת החמבטי רביעית קודם שיגיעו לאביק. בין אינה מקבלת: **יא** המטהרת שבמרחץ. שקתות המים העשויות במרחץ שנמשכים להם מים לוגים להשתמש בהן כדי לעיר עצמן לאחר שרחצו בחמין. ופעמים שהן שתי שקתות זו בצד זו אלא שהאחת עליונה מחברתה. ויש נקב בכותל שבין שתיהן. שהמים יולאים מזו לזו: אם

תוספות יום טוב

בעי מ' סאה. כדכתב הר"ב בסוף מסכת ע"ז כך כתבו התוספות דהתם. ועיין עוד מ"ש ס"פ דלקמן: ואם לאו. פסול (פב). ר' אלעזר בר' צדוק אומר. אם מקבל האביק כל שהוא. פסול (פג): **יא** המטהרת שבמרחץ (פד)

התחתונה

*) נד"ל כלי העשוי

מלאכת שלמה

רק סתמא שכתב שם דסבירא ליה דהלכה כתנא קמא ומשום הכי לא הם רביע לדברי חכמים ע"כ בקיצור:

הלופי גרסאות

ר' ראב"צ מ' בכי"מ נ"ב מבלון עד סוף המשנה.

משנה אחרונה

קודם שקבלו דסבי תמצע שלא נעשה [illegible] לטמא וכו' מטמא [illegible] כלי קודם שנטמא. והמוי"מ הבין בכ"כ לשעם דמש"ה פוסל בחמצע ולית: **ראב"צ** אומר אם מקבל האביק כ"ם פסול. לפי פי' הר"ב אין הלשון מיושב דמאי אם מקבל הא ולאי מקבל ומאי כ"ם הא מקבל טוגא ודהכ הר"ב לפרש אם מקבל כלומר כיון במקבל וכל שהוא היינו בכל ענין בין בחמצע ובין מן הצד וכ"כ הר"ש. ולע"ד מתפרש בלא דוחק אלא מבוא דאביק זה נקוב הוא כמ"ש הר"ב וס"ל לרא"ש דנקב זה מבטלו מתורת כלי אע"פ שדרך המשמיש בכך ובאינ"ש לבעמי' דס"ל דך מבנה כמי בני עיבורים פ"ב דכלים מ"ו. ושיטו דאמר הכא אם מקבל האביק כל שהוא. כלומר שאינו נקוב ממש סתוך לשוליו בענין שמקבל כ"ם מן הנקב ולמעה משיב כלי. וכדתנן ספ"ד ניקב מלמעה או מן הצד ואין ניכוכו לקבל כל שהו' וכו' אלמא דמקבל כ"ם מן הנקב ולמע' חשיב כלי ומ"מ נרוך טעם דמטמא דרש"ל פסל אפי' מן הצד ואפי' ברביעית כשרים וכי ליה לי' דמקוה סתוך למקוה לא פסל וכ"מ דמהכי' דקאמר מפני שהוא כמקו' סתוך למקו' וכיכ לישנא דר"ש בפי"ב מ"ה מטמא דפשיטא לה הך הכא ול"ל דוקא הכא פליג משום שקבוע בתוך המקוה אמת יבא לעכול בתוך הכלי. ואנו אמה אלא לאיסי לאחד מהפוסקים שהבית משנה זו אלא שהרמב"ם כתב בחבורו פ"ו מים שתוכין בגבל המקוה אין פוסלין בהוא כמקוה סתוך למקוה ובאמצע פוסלין. וכתב הב"י דמשמעותו היא ופסק כה"ק ע"כ וכן הכתיקו בש"ע. ואני תמי' פ"ז דמקוה סתוך למקוה ומים בגבל המקוה לא פסלי אלא מ"ל לגלגל מתשבה זו שפסוק הוא בפ"ב מ"ה. וגם בתשבה זו לתה פסק כר"מ ולא בחכמים ובפירושו כתב הלכה כחכמים ואי"ה כ"ע לכתוב המיוחס שבין אם מקבלת המתנבי רביעית

וכו'

יכין

לכסית כל הגוף [מתניתין י"א א' וי"ד רס"י ר"א]. וכ"כ לטבילת כלי הנקנה מעומד כיכבים. אפי' במעין גדיל מ"ם. מדכתיב בה במי מדה יתחטא. מים שהמה טובלת בהן. והרי לנדה שהיא גוף אחד. צריך לטבילתה מ' סאה מדאורייתא אפילו במעין [כתוס' פ"ז ד' ע"מ ב'. מיהו י"ל לפפ"ל פי"ז ממאכלות ה"ס] לא עדיפא הך עבילה ממבילת כלים לעומתה דאורייתא. דסגי לה מדאורייתא רביעית לטבילתו אפילו בעין מי מעין. וגם מדרבנן עכ"פ בתעין סגי לה ברביעית]. ולפיכך מדאסכתן רביעית דהו"ל מקוה. חכביון להרביעיה מים כשרים שסביב להאביק. כמקוה כשירה הסמוך להאביק שהוא מקוה פסולה. אלא נפסל הכשר ע"י נגיעתן זה בזה [כלעיל סי' ע"ח]: פב) אפי' כשהאביק מן הצד. [ואע"ג שרק ג' לוגין פוסלין המקוה' בין בתחלה בין בסוף [כפ"ב מ"ד]. נ"ל דס"ל לאפי' המים שפ"ב פה האביק רוס קומה. כאילו הן בתוכו דמי. וכשאוכין חשוב [כמבו' פ"ב מ"א]. תדע דהרי בתעין שהבינו מ"ב שוקת [רפ"ה] לא סגי ליה בשהבינו ע"ג. אלא שהוקת בגובה כ"ם. רק לרוך שיבינו ע"ג עוני הטפה של השוקת. ש"מ דכל שכנגד תולל הכלי הו"ל שאוכין. ולא"ק הכא התם שאני שאין המים שלמעלה מהחולל מסובב ומשורב עם מים כשרים כי הכא. אבל בתעוכין זה בזה דוקא בהמים עצמן שכנגד החולל שלמעה אסור לטבול. וכתבית שנפל ליה. דהטובל שם לא מהני [כמבות ד"ל ח']. וכמ"ש בס"ד פ"א דמכילתין בועז מ' ב'): פג) אפילו כשהאביק מן הצד. והמים הכשרים שסביב להאביק מחזיקין רביעית קודם שיגיע להאביק. אפ"ה פסול. דס"ל דכיון שהמים שאלו מתחלה להמקוה נמשכו מן הרלפה להאביק. הרי רוב המים שבתו אח"כ לגומת המקוה. קדמו להן האוכין שבאביק. ולפיכך קמא קמא דמטי להם מהכשרים. נתבטל הוך האוכין שקדמו ונעשו כולן פסולין: פד) (**בא**) נ"ל דמטהרת הוא סדן של עץ ארוך קלאטן בל"ח. שחקוקים בו ב' סילונות לאחרו. זו תחת זו ממש. כזה

מקלחין מים כשרים להמקוה ממקום	ובסילון העליון
שנקווים שם כשירדו נשמים. ובכל פעם	רחוק מהמקוה.
פחות ממ' סאה בסילון העליון. ורק	מקלחין רק
נשמים פעמים הרבה. יתאספו אחת לאחת בהמקוה עד למ' סאה.	אעפ"כ כשירדו
וע"כ דהמים הכשרים מקלחין ממי נשמים מיירי. דאי ממי מעין	

סילון העליון

סילון התחתון

שמקלחין

שבסילון שבגלו. היו נ"כ נכשרים בהשקה כשעברה דרך הנקב שבין להכשרים. ואפי' בהכשרים. ואי משום שהשקה לא מהני להשאוכין שבתוך הסילון שהוא כלי. וכגון שם בהסילון בית קבול מיירי. דאל"כ גם בלי השאוכין נפסלו הכשרים מדעשו שאוכין בהסילון. אלא ע"כ דבאינו כלי מיירי ואפ"ה אפשר שיפסלו שאוכין שנגעו בכשרים. לא פסלום. וכדקאמר מה"ט ר"ש לעיל (פ"ב מ"ה). וכן הכין רבינו ב"י (בטור י"ד ר"א דקפ"ה ע"ד). ועכ"פ קשה עדיין. דהרי כ"ע מודו מדהו"ל מקוה הסמוך למקוה. ורק חכמים פליגי עליה התם. אי משום שהעברנו כולן יחד. וכמ"ש בס"ד שם (סי' ל"ח). אי משום שהשאוכין הפחותים ממ' סאה הן למעלה מהכשרים. אבל בנוגעין זה בזה בתחת נם רבנן מודו. דלא נפסלו הכשרים. וכן פסקינן בתחת (בי"ד ר"א סי"ז). דכשרים הפחותים ממ' סאה שנגעו בשאוכין על קרקע שוה. לא נפסלו. ולא עוד אלא שבמשנה לעיל שהשאוכין שבאביק משורבין לגמרי עם הכשרים שבמקוה. אע"ג שקודם שהערבו למ' סאה כבר נגעו בהן הכשרים בהפסולין בכל לד. אפ"ה לא נפסלו הכשרים. וא"כ מאיזה טעם נפסלו הכא הכשיר ס שבסילון שלמעלה מהשאוכין שבסילון שלמטה. מדנגעו רק אהדדי. ומ"ש נגיעה זו מונגיעת כשרים בשאוכין באביק שבמקוה. ואת"ל לחלק התם בהאביק. מלינו גדולה מזו (לעיל פ"ו מ"ג) גבי מקואות שבל א' כ' סאה והשאוכין בתמצע. וע"י שירדו הסולין לתוכן נשטפו וגנעו כל א' בחברתה. אפ"ה לא נפסלו הכשרים. א"כ מה התם שנשטפו זו לתוך זו לא נפסלו. מכ"ש הכא שרק שוטפין והולכין השאוכין בגל הכשרים. כ"ש דהו"ל שלא נפסלו הכשרים. וביותר יש לתמוה שבש"ע (ר"ל) הביא ב' הדינין סמוכין זה לזה. דבסוף י"ז הביא הדין שהשאוכין שנגעו בכשרים לא פסלום. ומיד נסמוך לשם הביא בסי"ח הדין דמשמתיו. דב' בריכות הסמוכות. ונקב שבדופן המפסיק ביניהן מחזיק ג' לוגין דנפסלו הכשרים. וע"כ לא משום דרק מסופק אם יצאו השאוכין דרך הנקב. דא"כ הרי קיי"ל ספק מים שאוכין טהור (כפ"ב מ"ג). אלא ע"כ דטעם הפסול דמדנגעו זה בזה. ו ד ל א' התערבו ג' לוגין בין הכשרים. א"כ כ"ש סתי' לגו לחוש כן בשוודאי השאוכין שבאביק התערבו עם הכשרים שבמקוה. וכ"כ הי' ראוי לפסול במשנה דג' מקואות ושאוכין שבאמצע. שבוודאי נפסלו זה לזה. ואפ"ה בזה ובזה אמרינן דכשרים. ואין לדחוק ולומר דהך דסעיף י"ז מיירי שאין במקוה נגיעת ב' מיני המים כדי ג' לוגין. משא"כ בסעיף י"ח.

יז

תפארת ישראל

לא"כ מ"ש דרבנן דאם לאו פסיל. אע"כ דמן הצד היינו בשוני המקוה בעצמה וכמו שפירשנו בס"ד בפנים: (**בא**) ויען הקצוי. אפשרות לזה. והסר דעה. הא. לפנינו משנה י"א קצת הבנה. למוצרת בלבנה. בנפשי העלובה המכוסה בענגה. ולא מצאתי בה הפך רעבוני אמה ואמה. ואין אור בשבוני בכוונה. להבין דברי רבותינו ז"ל מתני לחמי ומימי למנה. המה הר"ש והרא"ש והר"ב. שכפי היולא מדברי טוב. כך פירושם של משנה. דמשמרת. היינו ב' שקתות שבאחבן מו שבשדן עץ שמונח במרחץ. וב' השקתות שם זו אצל זו. ודוקן א' מפסיק בין ב' הסלים של השקתות. אלרכה של זו בצד אלרכה של זו אלא שלפעמים שוני חלנה של אחת למעלה משוני חברתה. וגם לפעמים יש נקב בהדופן המפסיק ביניהן. וקאמר הכא שאם באחת מהשקתות מוצלין שאובין. ובחבירתה שבצדה מוצלין מים כשרים. אפי' היו השאובין באותה שנמולה מחבירתה. אפ"ה אם יש בהנקב שבדופן המפסיק ביניהן כדי שיעור שיכנסו בו ג' לוגין. נפסלה העליונה מהשאובין שבתחתונה. עד כאן תוכן דברי קדשם. ובמה יש לדקדק בדברים אלו. (א) כיון דעיקר החשש בזה הוא מחמת הנקב שבין ב' השקתות. משום שבו יצאו השאובין והתערבו תוך הכשרים. א"כ היאך לא הזכיר התנא הנקב גרידא. והרי רק על ידו יתהווה עיקר הפסול. ורק אח"כ שואל התנא. וכמה יהא בנקב. נקב מאן דכר שמיה עד שהתא. ואת"ל כל מטהרת כך הוא. שים נקב בהדופן המפסיק בין ב' השקתות. ולהכי מדהזכיר הנא מטהרת א"ל להזכיר מהנקב. קשה אמו בשופטני עסקינן שיעשו במכוון נקב בדופן המפסיק. והרי עי"ז יתערבו השאובין במים הכשרים שבסילון שבגלו. ולא עוד. אלא שיקראו לכלי כזה מטהרת. ממש"ת הו"ל למקרייה. דעל ידה יפסלו המים הכשרים. (ב) עליונה ותחתונה לנקב הנא. לכאורה בכלי נקבה. דהרי על כרחך שמים השאובין שמקלחין בחלל התחתונה מגיעים עד למעלה מהנקב שבדופן המפסיק. דאם נימא שקלות השאובין הוא ממוך מהנקב. היאך הי' אפשר לחוש שהשאובין שלמטה יפסלו ויעלו למעלה ויכנסו דרך הנקב להתערב בהכשרים. וא"כ דמיירי שהשאובין מכוונים כנגד הנקב שבין להכשרים. מה נ"מ עוד שחלל הכשירה גבוה עוד למעלה מהנקב. ומהחלל של הסילון שבו השאובין. הרי בין כך ובין כך אפשר להשאובין להתערב דרך הנקב עם הכשרים שבגלו. (ג) הפלא ופלא. דהן אמת משמתינו ע"כ מייירי. שהקלות המים הכשרים. עם כל המים שמחוברין לקלות ההוא אינו מ' סאה. דאל"כ לא הי' שלא היו סן עצמן נפסלין. דהרי כל שים מ' סאה כשרים. אפי' שפוך לתוכן כל מים שאובין שבעולם לא יהו נפסלין ע"י (כי"ד ר"א ס"ע). אלא אפי' השאובין העליון מהתחתון. ואי משום שהשקה לא מהני להשאובין שבתוך הסילון שהוא כלי. וכדתנן לעיל (מ"ח). מטהרין המקוואות כדרך בלין בהסילון בית קבול מיירי. דאל"כ גם בלי השאובין נפסלו הכשרים מדעשו שאובין בהסילון. אלא ע"כ דבאינו כלי מיירי ואפ"ה אפשר שיפסלו הכשרים המשאובין. מדמיירי שאין במים הכשרים מ' סאה. וכן הכין רבינו ב"י (בטור י"ד ר"א דקפ"ה ע"ד). ועכ"פ קשה עדיין. דהרי כ"ע מודו מדהו"ל מקוה הסמוך למקוה. ורק חכמים פליגי עליה התם. אי משום שהעברנו כולן יחד. וכמ"ש בס"ד שם (סי' ל"ח). אי משום שהשאובין הפחותים ממ' סאה הן למעלה מהכשרים. אבל בנוגעין זה בזה בתחת גם רבנן מודו. דלא נפסלו הכשרים. וכן פסקינן בתחת (בי"ד ר"א סי"ז). שבמקוה. אע"ג שקודם שהערבו למ' סאה כבר נגעו בהן הכשרים בהפסולין בכל לד. אפ"ה לא נפסלו הכשרים. וא"כ מאיזה טעם נפסלו הכא הכשיר ס שבסילון שלמעלה מהשאובין שבסילון שלמטה. מדנגעו רק אהדדי. ומ"ש נגיעה זו מונגיעת כשרים בשאובין באביק שבמקוה. ואת"ל לחלק התם בהאביק. מלינו גדולה מזו (לעיל פ"ו מ"ג) גבי מקואות שבל א' כ' סאה והשאובין בתמצע. וע"י שירדו הסולין לתוכן נשטפו וגנעו כל א' בחברתה. ליתא. דהרי הכשרים. א"כ מה התם שנשטפו זו לתוך זו לא נפסלו. מכ"ש הכא שרק שוטפין והולכין השאובין בגל הכשרים. כ"ש דהו"ל שלא נפסלו הכשרים. ובביותר יש לתמוה שבש"ע (ר"ל) הביא ב' הדינין סמוכין זה לזה. דבסוף י"ז הביא הדין שהשאובין שנגעו בכשרים לא פסלום. ומיד נסמוך לשם הביא בסי"ח הדין דמשמתיו. דב' בריכות הסמוכות. ונקב שבדופן המפסיק ביניהן מחזיק ג' לוגין דנפסלו הכשרים. וע"כ לא משום דרק מסופק אם יצאו השאובין דרך הנקב. דא"כ הרי קיי"ל ספק מים שאובין טהור (כפ"ב מ"ג). אלא ע"כ דטעם הפסול דמדנגעו זה בזה. ו ד ל א' התערבו ג' לוגין בין הכשרים. א"כ כ"ש לחוש כן בשוודאי השאובין שבאביק התערבו עם הכשרים שבמקוה. וכ"כ הי' ראוי לפסול במשנה דג' מקואות ושאובין שבאמצע. שבוודאי נפסלו זה לזה. ואפ"ה בזה ובזה אמרינן דכשרים. ואין לדחוק ולומר דהך דסעיף י"ז מיירי שאין במקוה נגיעת ב' מיני המים כדי ג' לוגין. משא"כ בסעיף י"ח.

בועז

לא"כ מ"ש דרבנן דאם לאו פסיל. אע"כ דמן הצד היינו בשוני המקוה בעצמה וכמו שפירשנו בס"ד בפנים: (**בא**) ויען הקצוי. אפשרות לזה. והסר דעה. הא. לפנינו משנה י"א קצת הבנה. למוצרת בלבנה. בנפשי העלובה המכוסה בענגה. ולא מצאתי בה הפך רעבוני אמה ואמה. ואין אור בשבוני בכוונה. להבין דברי רבותינו ז"ל מתני לחמי ומימי למנה. המה הר"ש והרא"ש והר"ב. שכפי היולא מדברי טוב. כך פירושם של משנה. דמשמרת. היינו ב' שקתות שבאחבן מו שבשדן עץ שמונח במרחץ. וב' השקתות שם זו אצל זו. ודוקן א' מפסיק בין ב' הסלים של השקתות. אלרכה של זו בצד אלרכה של זו אלא שלפעמים שוני חלנה של אחת למעלה משוני חברתה. וגם לפעמים יש נקב בהדופן המפסיק ביניהן. וקאמר הכא שאם באחת מהשקתות מוצלין שאובין. ובחבירתה שבצדה מוצלין מים כשרים. אפי' היו השאובין באותה שנמולה מחבירתה. אפ"ה אם יש בהנקב שבדופן המפסיק ביניהן כדי שיעור שיכנסו בו ג' לוגין. נפסלה העליונה מהשאובין שבתחתונה. עד כאן תוכן דברי קדשם. ובמה יש לדקדק בדברים אלו. (א) כיון דעיקר החשש בזה הוא מחמת הנקב שבין ב' השקתות. משום שבו יצאו השאובין והתערבו תוך הכשרים. א"כ היאך לא הזכיר התנא הנקב גרידא. והרי רק על ידו יתהווה עיקר הפסול. ורק אח"כ שואל התנא. וכמה יהא בנקב. נקב מאן דכר שמיה עד שהתא. ואת"ל כל מטהרת כך הוא. שים נקב בהדופן המפסיק בין ב' השקתות. ולהכי מדהזכיר הנא מטהרת א"ל להזכיר מהנקב. קשה אמו בשופטני עסקינן שיעשו במכוון נקב בדופן המפסיק. והרי עי"ז יתערבו השאובין במים הכשרים שבסילון שבגלו. ולא עוד. אלא שיקראו לכלי כזה מטהרת. ממש"ת הו"ל למקרייה. דעל ידה יפסלו המים הכשרים. (ב) עליונה ותחתונה לנקב הנא. לכאורה בכלי נקבה. דהרי על כרחך שמים השאובין שמקלחין בחלל התחתונה מגיעים עד למעלה מהנקב שבדופן המפסיק. דאם נימא שקלות השאובין הוא ממוך מהנקב. היאך הי' אפשר לחוש שהשאובין שלמטה יפסלו ויעלו למעלה ויכנסו דרך הנקב להתערב בהכשרים. וא"כ דמיירי שהשאובין מכוונים כנגד הנקב שבין להכשרים. מה נ"מ עוד שחלל הכשירה גבוה עוד למעלה מהנקב. ומהחלל של הסילון שבו השאובין. הרי בין כך ובין כך אפשר להשאובין להתערב דרך הנקב עם הכשרים שבגלו. (ג) הפלא ופלא. דהן אמת משמתינו ע"כ מייירי. שהקלות המים הכשרים. עם כל המים שמחוברין לקלות ההוא אינו מ' סאה. דאל"כ לא הי' שלא היו סן עצמן נפסלין. דהרי כל שים מ' סאה כשרים. אפי' שפוך לתוכן כל מים שאובין שבעולם לא יהו נפסלין ע"י (כי"ד ר"א ס"ע). אלא אפי' השאובין העליון מהתחתון. ואי משום שהשקה לא מהני להשאובין שבתוך הסילון שהוא כלי. וכדתנן לעיל (מ"ח). מטהרין המקוואות כדרך בלין בהסילון בית קבול מיירי. דאל"כ גם בלי השאובין נפסלו הכשרים מדעשו שאובין בהסילון. אלא ע"כ דבאינו כלי מיירי ואפ"ה אפשר שיפסלו הכשרים המשאובין. מדמיירי שאין במים הכשרים מ' סאה. וכן הכין רבינו ב"י (בטור י"ד ר"א דקפ"ה ע"ד). ועכ"פ קשה עדיין. דהרי כ"ע מודו מדהו"ל מקוה הסמוך למקוה. ורק חכמים פליגי עליה התם. אי משום שהעברנו כולן יחד. וכמ"ש בס"ד שם (סי' ל"ח). אי משום שהשאובין הפחותים ממ' סאה הן למעלה מהכשרים. אבל בנוגעין זה בזה בתחת גם רבנן מודו. דלא נפסלו הכשרים. וכן פסקינן בתחת (בי"ד ר"א סי"ז). שבמקוה. אע"ג שקודם שהערבו למ' סאה כבר נגעו בהן הכשרים בהפסולין בכל לד. אפ"ה לא נפסלו הכשרים. וא"כ מאיזה טעם נפסלו הכא הכשיר ס שבסילון שלמעלה מהשאובין שבסילון שלמטה. מדנגעו רק אהדדי. ומ"ש נגיעה זו מונגיעת כשרים בשאובין באביק שבמקוה. ואת"ל לחלק התם בהאביק. מלינו גדולה מזו (לעיל פ"ו מ"ג) גבי מקואות שבל א' כ' סאה והשאובין בתמצע. וע"י שירדו הסולין לתוכן נשטפו וגנעו כל א' בחברתה. ליתא. דהרי הכשרים. א"כ מה התם שנשטפו זו לתוך זו לא נפסלו. מכ"ש הכא שרק שוטפין והולכין השאובין בגל הכשרים. כ"ש דהו"ל שלא נפסלו הכשרים. ובביותר יש לתמוה שבש"ע (ר"ל) הביא ב' הדינין סמוכין זה לזה. דבסוף י"ז הביא הדין שהשאובין שנגעו בכשרים לא פסלום. ומיד נסמוך לשם הביא בסי"ח הדין דמשמתיו. דב' בריכות הסמוכות. ונקב שבדופן המפסיק ביניהן מחזיק ג' לוגין דנפסלו הכשרים. וע"כ לא משום דרק מסופק אם יצאו השאובין דרך הנקב. דא"כ הרי קיי"ל ספק מים שאובין טהור (כפ"ב מ"ג). אלא ע"כ דטעם הפסול דמדנגעו זה בזה. ו ד ל א' התערבו ג' לוגין בין הכשרים. א"כ כ"ש לחוש כן בשוודאי השאובין שבאביק התערבו עם הכשרים שבמקוה. וכ"כ הי' ראוי לפסול במשנה דג' מקואות ושאובין שבאמצע. שבוודאי נפסלו זה לזה. ואפ"ה בזה ובזה אמרינן דכשרים. ואין לדחוק ולומר דהך דסעיף י"ז מיירי שאין במקוה נגיעת ב' מיני המים כדי ג' לוגין. משא"כ בסעיף י"ח.

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אם יש כנגד הנקב שלשה לוגין. שהנקב רחב ולרוך כשיעור שיכנסו בו שלשת לוגין. נפסלה העליונה מחמת המים השאובין שבתחתונה. דתשיב כאילו המים שכנגד חלל הנקב שאובין הן באמצע העליונה. לא מן הלד. וג' לוגין מים שאובין פוסלים כשהן באמצע אע"פ שאין פוסלין מן הלד ורבותא נקט שהתחתונה מים שאובין והעליונה מים כשרים שדרך המים לרדת ואין דרכן לעלות. ואעפ"כ נפסל העליון. וכ"ש שיפסל כשיהיה הכשר לצד התחתון: כמה יהא בנקב. השתא אתא לאשמועי כמה שיעורו של נקב שיצאו ממנו ג' לוגין בכת

תוספות יום טוב

התרתונה מליאה שאובין. והעליונה מלאה כשרין (פו:). **אם יש כנגד הנקב שלשה לוגין** (פו) **פסול** (פו:). **כמה יהא בנקב**

יא התרתונה וכו' והעליונה כו'. שאחת עומדת בגוכהו של מרחץ ואחת בשפולו. הר"ש: **פסול. אם אין בו**

יכין — תפארת ישראל — בועז

תוס' אנשי שם

יא בר"ב ד"ה כמה כו' שיצאו ממנו ג' לוגין כו'. כ' הב"ד לא דק דכל"ל בוחזיק חללו ג"ל וכך מבואר בפי' הרמב"ם והר"ש לא דק לן' במ"ש והרמב"ם כ' שאם וכו' דטול"ל וכ' הרמב"ם וכו' דהא אין כאן פלוגתא ולא מי שיוכל לתלוק על הרמב"ם בזה וכו' ע"כ ואיכו לא דק דאמנו מבוס דהרמב"ם כ' בג' אחד מוכרח הר"ב לכתוב כאותו לשון עצמו ולא הענין ח' דמ"ש שהנקב מחזיק ג' לוגין ר"ל שיוצאים מכם בב"א ולא עוד אלא דהר"ב דייק עפי דנקב לא שייך ל' מחזיק שהרי מיד יוצאים המים מן הנקב ומ"ש הר"ב והרמב"ם כ' וכו' ומי דייק שפיר דבתחלה פי' לשון המשנה דה"ק ח' מש"ך לבריכה עלו תוק ח' מש"ך למקוה כשר של מ"ם משערי' ולפ"ז השעור הנמי במשנתינו לא ישתנה לעולם דלאו בהך בריכה משערי' אלא בבריכה בעצמה כלו מקוה הכלם ופי' זה כ"ג מפי' הר"ש. אבל הרמב"ם פי' דבהך בריכה הוי' שיעורא דמ"מי ומיירי דאיכא בהן

משנה אחרונה

וכו': **יא אם** יש כנגד הנקב שלשה לוגין פסול. למאי דקתני מתמי' שבתיכן מלאות וא"כ לא אלו ולא אלו יזין ממקומן ואין יוצאין מזו לזו וה"ז ממקוה בלד מקוה ואמאי פסול והר"ב כתב שבוחין כאילו הן באמצע ואמאי בוחין ובני מקוה בלד מקוה אין בוחין. וגם מ"ש הר"ב דלבוחתא נקב תחתונה מלאה שאובין שהמים הלכו לרדת ולא לעלות וכו' ולדבריה אפי' עליונה מלאה שאובין אין מעם לפסול כיון שמלאות א"ל לכן לרדת. ואם יש חשש שילכו למה לי כנגד הנקב שלשה לוגין אפי' בנקב קטן כל שיורדים שלשה לוגין פוסלין כמו מעבה מן הלטור לעיל פ"ב. וא"ל דפסולא דהכא לאו מפיס דחשבי' לשלשה לוגין כאילו נפלו לתוקה. אלא שמיסרו כל שפאומין זה לזה כשיפול שלשה לוגין הרי הן כמקוה אחת כמו שיפול שפופרת הנול עושה שני המקואות אחת לכשיכן ה"ל שיפול וכן בכל הך מסניות דמקילינן בנגעו מים במים. זה דוחק מאד. דבסעיף י"ז ובכל דוכתי דמקילינן בנוגעין זה בזה. סתמא קתני. ותו דהרי במשנה י' בפרקן הכשירים מקיפין את האבוב מג' לדדים. ואפ"ה כשהאביב מן הלד כשר. וכבר אמרנו שאין לחלק בין שהמים נחין ושוקטין כל א' במקומו. או כשהמים שוטפין והולכין. כדמוכח מג' מקואות לעיל. שנשפכו זו לתוך זו ואפ"ה כשירות. והרי בס"ע סי"ח הל"ל נקט ב' בריכות. וכן נקט הרמב"ם (פ"ו הי"ב ממקואות) והמים שבבריכות מקווין ושומדין. ואפ"ה מפסלינן להו. ואין לנו לחלק בין הענייניס. אלא בדומיא. דדוקא כשב' מיני המים משורבים דרך נקב שבדופן. כשב' בריכות לעיל. או דרך נקב שבדופן בין ב' הסיעות. חשיבי שפי כמשורבים. מאילו משורבים ב' מיני המים בגעו. כשב' מקואות. ובאביב שבמרחץ וכדומה. דבכה"ג חשבינן להו רק כמוגעין ולא כמשורבין זה בזה. אבל גם הא ליתא. דאדרבה מלינו דבמוגעין זה בזה בגעו חשיבי כמשורבין שפי מאילו מוגעין זה בזה דרך נקב. דהרי במקוה מוגעת במקוה דרך נקב שבדופן. מלטרפין רק כשמחוברין דרך הנקב בקלות מים עב כשפה"ל. וכשמשרבין ממעל לכותל בגעו. די במחוברין ע"י לגון מים שרחב כשפופרת הנול על גובה קליפת הפוס. (ד) והו קשה לי אפי' נתערב ג' לוגין מהשאובין. הרי נתערבו ברוב כשירים שבשלין הסני קודם שירדו לגומת המקוה. והומשו תוך הסלון להמקוה. והרי לעיל (פ"ד מ"ד סי' ל"ג) אמרינן בפירוש דבנתערבו הפסולין ברוב כשירים. והומשו אח"כ למקוה. הוכשר כל התערובות. והרי הרמב"ם (פ"ד ממקואות ה"ח) פסק דגם המשכה תוך סילון מהני. ורק בש"ע (ר"א סמ"ו) פסקינן לכתחילה ראוי לזהר להמשיך ע"ג קרקע הראוי לבטול המים. וא"כ הכא אמאי פסלינן המים הכשירים שבסילון שבגלו. הרי אחר שנתערב שאובין בהכשירים. חזרו והומשו בהסלון קודם שבאו להמקוה והוכשרו. (ה) הר"ב פי' על שלשת המשנה כ מ ה י ס ל ב נ ק ב. דר"ל כמה שישרו של נקב שיצאו ממנו ג' לוגין בבת אחת עכ"ל. ולכאורה הי' מוכרח הר"ב לפרש כך. דאל"כ מה זו שאלה כמה יהא בנקב שיצאו ממנו ג' לוגין. הרי בכל נקב ונקב. ויהי' גם קטון מאד. יכלו לצאת ממנו ג' לוגין. ואין חילוק בזה בין נקב קטן לגדול רק בהמשך זמן יציאתו. לכאי פי' הר"ב דה"ק תנא. כמה שיעור הנקב שיצאו ממנו ג' לוגין ב ב ת א ח ת. אמנם בתחילת כבוד רבינו אין מקום לדבריו. דהרי בפירוש אמרינן לעיל (כפ"ב) דבין שהתכוון לרבות או לא א"ל שיפלו הג' לוגין שאובין בבת אחת לכשירי'. אלא אפי' בנפלו בב' וג' פעמים. ותמהני גם על רבינו תו"ש. שרגיל לפשט בדברי הר"ב. בבני יהודה דלייקו בלשייהו ברחבא דפומבדיתא. והיכא שתיק ליה לרבינו בהא. (ו) גם הגאון רב"א זצוק"ל כלביא יקום. ומשך בקשתו על פי רבותיו. ויקרא אדר' על מלפה דמה שואלת המשנה כמה יהא בנקב ויהא בה ג' לוגין. וכי לא ידעינן מדת ג' לוגין כמה הוא. ומה משני תו המשנה. א' מש"ך לבריכה. אמתי קשיא כמה יהא בנקב שיהי' בו א' מש"ך לבריכה. דעדיין לא ידעינן כמה יהא גודל הנקב שיכנסו בו ג' לוגין בבת אחת. (ז) ומה מאד נפשי' המלשה בהלה בחלה. ותתם בקליפת הפוס בלהב דלה דלה. ה"ל רבינו מאור עינינו הרמב"ם ז"ל. אשר מימיו אמו שותים (בפ"ו דמקואות הי"ב). שפי' משתיתו שם בזה"ל. ב' בריכות זו למעלה מזו. וכותל ביניהן. ובעליונה מים כשירים. והתחתונה מלאה שאובין. אם יש כנגד הנקב ג' לוגין שאובין נפסלה העליונה. מפני שהנקב הוא כאילו השאובין הם באמצע ולא בלדה. עכתד"ק. והנני עפר ואפר תחת כפות רגלי אדונינו ורבינו. כי הנה שמעתי ד"ק. ולא אבינם בלב וכלל. דהא דשמעינן לעיל בפרקן (מ"ג) לחלק בין שהשאובין באמצע או מן הלד. היינו רק לענין לגרף הכשירים שבב' לדדי השאובין. אמרינן שבהשאובין באמצע. אינן מצטרפין לחשבון יחד כמ' סאה. ולא הוסברו השאובין בהשקה להן. וא"ב לרמב"ם היכי מיירי משנתינו. אי בשלא היתה הבריכה הכשירה באמצע. אינן מצטרפין לחשבון בהשקה להן. בין כך וכך בשהכשירים פחותים ממ' סאה. לא הועיל השקה מ' סאה (וכמש"ל בשם רבינו ב"י). א"כ מה לי שהי' הנקב באמצע הבריכה או בקלבו. כי הנה שמעתי ד"ק. ולא אבינם בלב מפני שהנקב הוא כאילו השאובין הם באמצע ולא בלדה. עכתד"ק. היינו רק לענין לגרף הכשירים שבב' לדדי השאובין. אמרינן שבהשאובין וכלל. דהא דשמעינן לעיל בפרקן (מ"ג) לחלק בין שהשאובין באמצע או מן הלד. היינו רק לענין לגרף הכשירים שבב' לדדי השאובין. אמרינן שבהשאובין באמצע. אינן מצטרפין לחשבון

בו ארבעים סאה. הר"ש: אחד מש"ך. כתב הר"ש בשם הרמב"ם אם היתה הבריכה עשרים סאה כו'. ואם יש בו שמנים צריך שיהיה בו אחד מתר"מ בבריכה. כן נמצא בגמ"י: שלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו. ור"י אומר בהיות [ואת] הנגיעה בתחלת המים הרי הם מים שאובין שנפלו תוך המקוה. הרמב"ם:

בנקב ויהיה בו שלשה לוגין (פח). אחד משלש מאות ועשרים לבריכה (פט) דברי ר' יוסי. ור' אלעזר אומר אפילו התחתונה מליאה כשרים. והעליונה מליאה שאובין (צ) ויש בצד הנקב שלשה לוגין. כשר. שלא אמרו אלא שלשה לוגין שנפלו:

בבת אחת: אחד מג' מאות ועשרים בבריכה. דג' לוגין אחד מג' מאות וכ' (*) מכאה כולל הכאה ו' קבין והקב ד' לוגין. נמצאו מ' סאה [הן] תשעה מאות ושמים לוג ג' לוגין חלק אחד משלש מאות ועשרים בבריכה. כלומר במקוה כשר של מ' סאה. ושיערו הכמים שיעור מקוה שמחזיק מ' סאה. אמה על אמה ברוס ג' אמות. הרי שיעור הנקב המחזיק ג' לוגין. הוא אחד מג' מאות ועשרים מאמה על אמה ברוס ג' אמות המחזיק מ' סאה. ורמב"ם כתב שאם היתה הבריכה פחות או יותר מארבעים סאה. מחשבין הנקב בפחות וביתר לפי חשבון זה. כגון אם היה בבריכה כ' סאה צריך להיות הנקב א' מק' וס': אפילו התחתונה מלאה כשרים והעליונה מלאה שאובין. שדרך מים לירד. אפילו הכי אין ג' לוגין שאובין שבנקב פוסלין את התחתונה: שלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו. ואין השאובין פוסלין את המקוה עד שיפלו לתוכו. והלכה כרבי יוסי:

מלאכת שלמה

*) נד"ר מארבעים סאה.

יא ור' אלעזר אומר וכו' עד שלא אמרו אלא ג' לוגין שנפלו. ור' אלעזר לטעמיה דמכשר כמו כן בברייתא שהבאתי לעיל בפ' שני בסי' ד' גבי גיסטרא וכו'. ושמעת מינה לגרסי' ר' אליעזר בין"ד אע"ג דר'

יא ועשרים נד"ג ועשרים בכר. לבריכה נד"ל בבריכה. דברי נד"ג נ"ג. ויש נד"ע ור"ל אם יש. בצד נד"ג כנגד:

תוספות חדשים

ישנה יא [בר"ב סד"ה] אחת כו' מק' וס'. וכפירוש הרמב"ם שלפניו יש עשות סופר ע"ש:

אליהו רבא

מיתיבלא אחד משלש מאות ועשרים לבריכה אמתי קשיא כמה יהא בנקב ויהיה בו אחד מש"ך לבריכה. דאמתי לא ידעינן גודל הנקב שיכנס בו בנת אחת שלמה לוגין. והו בריכה למאי קתני לה ליתני אחד מש"ך למקוה. ותו מאי שנא דתנא מעכרת ליתני מקוה של שאובין כמוך לכשרה פחותה ממ' סאה ונקב בטתל בביניהם. אלא הכא כסדן העשוי בעמדן והיא תקוקה בה שני סילונות זה בלד זה להמשיך מים מהן לשאוב מהן אחת תקוקה עמוקה ואחת היא עמוקה ממלא העמוקה היא תחתונה שהמים שבה נמוכים ותכרתה שהיא עמוקה כל כך היא עליונה שהמים שיולאים בה גבוהים ממים שיולאים בתחתונה וכתל מפסיק בין השני סילונות ובכותל נקב מזו לזו ומים ממכשים אל הסילונות הללו משתי מקומות אחרים להתחתונה נמכשים מים שאובים ולהעליונה נמכשים מים כשרים ומהסילונות יולאים המימות מהעליונה יולאים המים אל בריכה וממי העליונה נעשית כל הבריכה ומהתחתונה יולאים המים למקום אחר ואינם מגיעים לבריכה. ואמות המימות הללו נכנסים אל הסילונות ויולאים משם תמיד. ומשעת עשייתן היה הנקב שבין זו לזו. ושנה כאן דין הבריכה המשך לה המים הכשרים מהעליונה אם היא כשרה למקוה משום שחושש שמא דרך הנקב שבין הסילונות נכנסים מים שאובים מהתחתונה להעליונה ויולאים מהעליונה לבריכה ופוסלים את

תוס' אנשי שם

בהן ר"ר' דשאובין מ"ם כחו' ג' ולפ"ז דהכן ברים' משבר' ודאי הר"ל שהישור משהנה כפי גודל הבריכה וכדמשיים בה הרי דאיכא שיטות כפי' מבארתו בין פי' קמא לפי' בתרא ויפה כתב הר"ב הרמב"ם כתב תע"ג דלדעת כל עמין ח'. (ש"ל): במשנה א' מש"ך לבריכה. שי' ח"ר וק"ל דאפי' אם לא היה רק שלשה תלקי התקס"ב מהבריכה ג"כ יפסול דאו בתאר יצא לבריכה התקס"ב לוג יהיה בהן מהשאובין ג"ל ומהכשרים יהיה רק מ' סאה חסר לוג וא"ל כיון דג"ל שפוסלין אה"מ לכ"ע אינו אלא מ"בנגן לא אתמיה לגמלא כ"כ. (הש"ש):

יכין תפארת ישראל בועז

שהגיעו ג' לוגין שאובין נגד הנקב קודם שקלחו מ' סאה כשרים בהעליון. אע"ג שלא הגיעו הג' לוגין בפעם א' נגד הנקב. רק בקלוח זה אחר זה. עכ"פ כיון דידע בתחלה שירדו לבסוף ג' לוגין קודם שיגיעו מ' סאה לתוך המקוה הו"ל כאילו נפלו הג' לוגין תוך הכשרים העליונים בפעם א' ונפסלו [ועי' לעיל פ"ג מ"ג]. וכ"ש כשהוא ליפכא שיש בהעליון שאובין ובהתחתון יש כשרים. הו"ל טפי כאילו נפלו השאובין להתחתון (כג) (פח) ר"ל כיון דע"כ מיירי בשאין הסילון מחזיק מ' סאה [כמבואר בסי' פ"פ]. ורק שלכשירדו כל פעם מי גשמים רחוק מהמקוה. ויקלחו דרך הסילון להמקוה. יתקבלו אחת לאחת עד שיהיו מ' סאה בהמקוה. נמצא שאע"פ שמ"ש שיהיה הנקב גדול כל כך כדי שילאו בו הג' לוגין בפעם אחת לתוך המים הכשרים. דהרי אפי' נפלו הג' לוגין בכמה פעמים נפסלו הכשרים [בלעיל שם]. אפ"ה עכ"פ צריך לנקב כדי שמדע שילאו הג' לוגין דרך הנקב קודם שירדו המ' סאה כשרים בהסילון להמקוה. דהשאובין שירדו אח"כ אינן פוסלין. להכי שואל ההגא כמה יהיה בנקב וכו'. ר"ל כמה מים צריך שיחזיק הנקב נגד כל קלוח וקלוח שבסילון העליון שהוא כל פעם פחות ממ' סאה. עד שטוכל לשער שיגיעו ג' לוגין שאובין נגד כל הקלוחין שהן בין הכל מ' סאה הסר משהו: פט) ר"ל שיהיה נגד הנקב חלק ש"ש מכל כיוס המים הכשרים כולן (כד). ומדלא קאמר ח' מש"ך במקוה. ש"מ דלאו בכיוס המי מקוה שמי הסילון מקלחין לסם מיירי. אלא ר"ל ח' מש"ך מכל המי גשמים המכוסים רחוק מהמקוה. שמשם מקלחין להסילון. וממנו להמקוה. דמדכולן מחוברין יחד ע"י קלוח [אלא שמקוה מדמון וקשפיוס] מלטרפין בין לקולא ובין לחומרא. והיינו דקאמר הכא. דמאחר דחשבינן השאובין שעומדין בכל קלוח וקלוח נגד הנקב. כאילו נפלו לתוך המים הכשרים שבסילון העליון. לפיכך אין מי המקוה נפסלין עד שיחזיק נגד הנקב חלק ש"ך מהמים שבבריכה עם הקלוח שמקלח להסילון. דלמשל אם המים שבבריכה בשעה שמקלח בהסילון הוא ש"ך לוגין [חסר משהו] בקלוח ח'. אז צריך שיהיה הנקב גדול כל כך שיחזיק מול חלון לוג. דאז בג' קלוחין שירדו בהסילון העליון. שיהיו יחד תתק"ס לוגין [חסר משהו]. יחשב כאילו נתערבו בהן ג' לוגין שאובין שעמדו בתוכו זמן נגד הנקב. והרי התתק"ס לוגין הל"ל הם מ' סאה [חסר משהו]. כילד. סאה הוא ו' קבין. וקב הוא ד' לוגין. נמצא שכל סאה הוא כ"ד לוגין. ומ' פעמים כ"ד הוא התק"ס. נמצא דמ"ם הוא התק"ס. והרי ג"פ ש"ך הוא ג"כ תתק"ס. וא"כ אם בקלוח של ש"ך לוגין יתערב לוג. הרי בג' קלוחין שהן תתק"ס לוגין [חסר משהו]. שהן מ' סאה חסר משהו. יתערבו בהן ג' לוגין. ונפסלו כל המים (כה): צ) תמוה דכיון שהשאובין למעלה. הרי ודאי נפלו לשם. וא"ל דה"ק דהא דקאמרה דכל שהכשירים ושאובין זה למעלה מזה. אפי' כשהכשירים למעלה. אפ"ה כמעורבין דמי. אמי אומר אפי' כל הג' לוגין שאובין בלד הנקב למעלה מהכשרים. אפ"ה לא חשבינן להו כמעורבין בכשירים. מה אמרת הרי בכה"ג ודאי נתערבו השאובין ונפלו למטה. עכ"פ כיון שאין ידוע כמה נתערב מהן בהתהון. לו שמא בשעה שעברו השאובין בהסילון שלמעלה. היה הסילון שלמטה מלא מכשירים. עד שלא היה להשאובין מקום ליפול למטה. ולפיכך הו"ל ספק מים שאובין וטהור [בלעיל פ"ב מ"ג]:

תגן כל המעורב למקוה כמקוה. חורי וסדקי המערה מסבילין בהן כמו שהן וכו' ולמדנו מכאן שים הפרש בין חורי המערה [שהן למעלה מהמקוה]. לעוקה בגלה. דבחורין [שהן למעלה מהמקוה]. לא בעינן כשפופרת. והעוקה מדמיא לגלה. בעינן. ומסתברא. דבחורי המערה. לא בעינן ממי רביעית. מ"ם. חד מקוה הוא. אבל בעוקה בעינן רביעית. מדהוה מקוה בלד מקוה. ואין מקוה פחות מרביעית. עכ"ל רבינו ב"י. וא"ב זכינו לדון. דכשהן זה למעלה מזה. אפי' לקולא דיינינן להו כמעורבין. וכחד מקוה דמי. ולפ"ז כ"ש הכא דלחומרא. דכשהכשירים והפסולים זו למעלה מזו. דיינינן להו כמעורבין. וכמקוה א' ממש שמערבת. ונפסלו העליונים משאובין שבתחתיהן. ומתורץ בזה גם קו' ג': (כג) וג"ל דפסולה דנקע תנא. נאו אמקוה קאי. דמקוה מאן דכר שמיה במשנה עד השתא. אלא אמטבלת קאי. דהייט שהמים שבסילון העליון. נידונין כמים כשירים שנתערב בהן פסולין. ונפסלו כמו שהן. אבל פשיטא שים להן הכשר ברביי' והמשכה. כגל העמרובות כשירים ופסולין (בלעיל פ"ד מ"ד). ולפיכך כשזה התערובות המשך מהנקב ולהלן בהסילון להמקוה. הוכשרו. ורק לי"א דאין המשכה מועלת רק ע"ג קרקע הראוי לנגוע המים (כי"ד ר"א סמ"ו). אינו מועיל מה שמקלחין בהסילון מהנקב ולהלן לתוך המקוה. וג"ל עוד. דהרמב"ם דס"ל דהמשכה בסילון מהני. לפיכך נאמר מלטרפת משנתינו לומר דמיירי בב' סילונות. דא"כ היאך נקט הכא פסול. דהרי לשיטתו הנקב בלמעלה הסילון. נמצא שגל כרחך הוכשר התערובות בשאחלו וירדו בהסילון להמקוה ברביי' והמשכה. להכי אוקמה דמיירי בב' ברכות. דהיינו ב' תפירות. שבאחת מים כשרים. ובחברתה פסולין. ומדאי אפשר שיהיו ב' תפירות כאלה זו למעלה מזו ממש. להכי אצטריך נמי לאוקמה שהן זו בלד זו. רק שפני העליון של מים הכשירים הן למעלה מפני העליון של מים השאובין שבבריכה שלמטה במדרון הכר. ומתורץ בזה גם קו' ג' ור': (כד) דמלת בריכה בכל מקום לשון כיעם הוא. כדאמרינן (ביצה ד"י ע"א) מחלוקת בבריכה ראשונה. והייטו כיעם ילדי עופות. וכ"כ (בר"ה ד' ס"ו ג') באילן שעשה ב' בריכות. והייטו כיעם גידול פירות (וכתוב שם ודו"ק) וכן לשנא דקרא (שה"ש ז') עיניך בריכות. ר"ל מלאות דמע. וכן פי' רש"י (ישעי' ז'). וכן משמע נמי בש"ס (מ"ק ד' ד' א') בריכה שנפסה. וע"ש. וה"ב ר"ל במלת בריכה ר"ל מקום שמכוסין שם מים: (כד) ומדלא הודיענו תנא כמה צריך שיהיו כל חלק של הש"ך. ש"מ דמאי דקאמר תנא חלק ש"ך לאו משום דג' לוגין שאובין הן חלק ש"ך מתתק"ס לוגין. אלא דבתערובות זה שבמשנתינו. אין חילוק בין רב למעט בחלק

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

נאלק הש"ך. דנכל נוזלת מצטרפין המאוכין שירדו והתערבו בכל קלוח וקלוח. להיות ג' לוגין בהמ' סאה חסר משהו. וכגון שהי' הקלוח שבבריכה מחזיק ת"פ לוגין. שהן תתי' מתחק"ם. צריך שיחזיק מול הנקב לוג וחצי שאוכין. שהוא חצי ש"ך מת"פ לוגין. ממלא שבב' קלוחין כאילו. שיהיו מ' סאה במקוה. יהיה שם ג' לוגין שאוכין. ולפי' בשמחזיק הקלוח שבשילון העליון רק ר"מ לוגין. שהן חצי הל' מהמ' סאה. הגי בשיחזיק שילון התחתון בגל הנקב $3/4$ לוג. שהוא חצי הש"ך מר"מ לוגין. ואע"ג דבכה"ג לא יצטרפו הג' לוגין שאוכין על שירדו בהשילוטת ד' קלוחין. והו"ל כאילו נפלו הג' לוגין שאוכין מד' כלים שאין מצטרפין (כלעיל ספ"ג). אבל אמרי' דכמה שחיי הקלוח שבשילון העליון הרי ר"מ לוגין. שהוא חצי הש"ך מר"מ לוגין. ואע"ג דבכה"ג לא יצטרפו הג' לוגין שאוכין בהשילון העליון. לא נפסל המקוה. משום דאז קודם שיתערבו ג' לוגין שאוכין. כבר יהיו מכונסין בהמקוה מ' סאה. ואינן נפסלין משאוכין. ואין להקשות הרי ע"כ הכא מיירי שכל קלוח של מים כשירים בשילון העליון אינו מחזיק מ' סאה. דאע"כ הרי לא היו נפסלין אפי' נפלו לתוכן שאוכין להדיא. מכ"ש משאוכין שנגד הנקב. וא"כ ע"כ שהמקוה מתהוה מכמה קלוחין. ובכל קלוח נתערב פחות מג' לוגין. וכיון שכן. היכי קאמרינן הכא שבשיצטרפו ג' לוגין בהמקוה יפסלו המים. ואמאי. מ"מ מב' מקואות שאין בכל א' מ' סאה. ונתערב בכל א' לוג ומחצה שאוכין. ואח"כ נתערבו ב' המקואות. דכשירים (כרפ"ג). והרי הכא נמי כל קלוח לא נתערב בו רק מקצת מהג' לוגין. ואיך א"כ כשיתערבו אח"כ כל הקלוחין בהמקוה. ויהיו מצטרפין הג' לוגין שאוכין. י"ל דאתם מיירי דכשנתחברו ב' המקואות. היו מ' סאה כשירים. ממלא שלא נקרא על המים הללו שם פסול מעולה. לא בתחלה ולא בסוף. דבתחלה קודם שנתחברו ב' המקואות. לא הי' בכל א' ג' לוגין שאוכין. ובנסוף כשנתחברו הג' לוגין. כבר נתחברו ג"כ המ' סאה כשירים. שאין נפסלין משאוכין. משא"כ הכא גם בסוף כשנתחברו כל הקלוחין לא הי' יחד מ' סאה. ורק הג' לוגין שאוכין כבר היו כמוסין שם. ונפסל הכל. והן אמת שבש"ע (ר"א סי"ט) אין הכרע אם משנה דרפ"ג מיירי שכשנתחברו ב' המקואות היו מ' סאה יחד. או לא. אבל כך נ"ל נראה. וגם הגאון רב"א זצוק"ל שפתיו ברור מלוו מפרש התם ברפ"ג דמיירי שכשנתחברו ב' המקואות היו יחד מ' סאה. והכי משמע לע"ד. לכיון דכשקדמו המ' סאה שוב אין נפסלין כשיפול לתוכן הג' לוגין. לפיכך גם כשיבואו ביחד לתוך גומת המקוה אינן נפסלין. לכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו (כקדושין נ"ח ע"ב). ואין להקשות מדקאמרינן לעיל (פ"ב מ"ה) וכ"כ לעיל (פ"ד מ"ד). אם יהיו שירדו לתוך המקוה מ' סאה על שלא ירדו לתוכה ג' לוגין שאוכין. כשירה. משמע דהא אי לא ירדו בבת אחת לתוך גומת המקוה הוי סאה וג' לוגין. פסולה. ואמאי. ומ"מ מב' מקואות הנ"ל (רפ"ג). י"ל שאני ב' המקואות שכבר נתבטלו השאוכין בכל מקוה. קודם שנתחברו הנ' סאה. אבמנם ק"ל להגאון ז"ל שלא הכשיר ברפ"ג רק שבשנתחברו ב' המקואות היו יחד מ"מ. ולהכי נמי א"ל שיוקדמו חיבור המ"ם קודם לחיבור הג' לוגין. מלאין הג' לוגין בתין בתוך גומת המקוה. וקשה לפ"ז א"כ גם כשיתחברו ב' המקואות לא יהי' יחד מ"ם הו"ל להכשיר. דמ"ם מספק שבטלו בו ג' לוגין ונפל למקוה חסירה לא פסלה (כפ"ו מ"ד). והרי ק"ו הוא אם מים בספק מחשבו כלי"ת. מכ"ש מים בודאי שנתבטלו מין במינו ברוב. וי"ל דאפ"ה ספק עדיף. דגוש שבספק יהי' מבדיל בין מים למים. והו"ל כאילו כלי שיש בו ג' לוגין שאוכין והוא סתום סביב ונפל למקוה חסירה דוודאי לא פסלוה. מיהו גם אי נימא דהך דב' מקואות רפ"ג מיירי שאחר שנתחברו ב' המקואות לא הי' יחד מ' סאה. אפ"ה לא קשה מהכא בסילון. די"ל דשאני הכא שבשעה שנתערבו מקצת השאוכין בקלוחים האחרונים. כבר היו הקלוחים הללו מתוברין להמים שבגומת המקוה שכבר משורב בהן מקצת שאוכין מקלוחים הראשונים. ולפיכך הו"ל כל הקלוחין במקוה מ' שנפלו לתוכה ג' לוגין שאוכין מעט מעט שמצטרפין (כספ"ג). ובהא יתורץ התימה של רבינו הי"מ לעיל ספ"ג על הפור ורבינו ירוחם ומהר"ם. דמדבריהם למדנו דהא דקאמר התם אם נתכוון לרבות מצטרפי השאוכין. היינו שהתכוון מתחלה להביל ג' לוגין. לא לפי' הסילון יותר מג"פ מצטרפין. ותמה רבינו תוי"ט. איך הוציאו המשנה מפשוטה. דהרי מלת שהתכוון לרבות שבמשנה. יפה משמע שהתכוון להרבות מי המקוה ע"י השאוכין שנפך לתוכן. ולפי דברינו הנ"ל משמתינו שבפרקן דוחקתן לפרש כן משנה דהתם. דהרי משמתינו ע"כ דמיירי שהמ' סאה ירדו בכמה קלוחין. ובכל קלוח וקלוח נתערב קצת מהג' לוגין שאוכין. ומלבד פי' לן תנא. כמה פעמים ש"ך. דהיינו כמה קלוחין צריך שירדו מהבריכה להמקוה על שתפסל ע"י הג' לוגין שאוכין שמשורב בהן. ש"מ דלפי' נתהוות המקוה ע"י קלוחין הרבה. ובכל קלוח וקלוח משורב קצת מהג' לוגין שאוכין.

נפסלה

כללא דפרק ו משנה א חדרים וסדקים שיש בגובה כותלי המקוה שיש בהן מעט מים. ומושקין כותב השערה אל מי המקוה

השלימה. שובלין כלים במעט המים. דמדהן תוך גומת המקוה. ויהן עמהן תחת תקרת א' מצטרפין כמקוה א'. אבל שוקת שבצד המקוה. דוקא כשמפסיק רק כותל רעוע ביניהן פני במחוברין כשערה. אבל בבריאה צריך שיתחברו ע"י קלוח מים כשפופרת הנוד דרך הנקב שבכותל:

משנה ב המביל כלי תוך כלי. אם הכלי החיצון צריך טבילה. פני בשיכנסו המים לתוך החיצון. אפי' אינן מחוברין כשפופרת הנוד. דדוקא כשאה כלי החיצון לצד מעלה. אבל כשפיהו מן הצד. או שהכלי החיצון א"צ טבילה. צריך שיהיו מחוברין כשפופרת הנוד:

משנה ג ב' מקואות חסרים מ' סאה. ומקוה א' שאובין. שסתרום זה לזה. וירדו ג' ומבלו. א' בכל א'. ועי"ז המבילה הושקו כולן יחד. אם השאוב מן הצד. הוסתרו המובלין והמקואות. ואם השאוב באמצע. כולן הן כמו שהיו:

משנה ד ג' לוגין שאובין דוקא בנפלו בעין או כשהן בכלי ונתחברו עם המקוה דרך פה רחב כשפופרת הנוד. פוסלין למקוה חסרה מ' סאה. ולא כשהן בכלי שפיו צר. וכ"ש כשבלוגין בספוג:

משנה ה אף המבילין כלי. אפילו בתוך כלי טהור כשפה החיצון כשפופרת הנוד. זה דוקא כשמטלטל כלי החיצון. אבל כשעומד במקומו [ואפשר דכשגדול גם כדי מבילת אדם אפילו מטלטל] אסור למבול בתוכו. דגזרינן שמא שיטביל בשאובין. מדשומד הכלי במקומו. ואפילו מי המקוה שופפי' ע"ג. מיהו כשהוא כלי עץ פני בשנקוב בשוליו כשפופרת הנוד. אבל בכלי ארוג. אפי' הוא שלם מובלין בתוכו כלים. אפילו הוא טהור ופיו צר ועומד במקומו. מדמלא נקבים. ומה"מ כשירדו נשמים לתוכו אינן נעשין שאובין. ומה"ט אף שהמבביל שאר כלי במקוה מצומצמת. צריך שיעלה אותה מהמקוה דרך שוליו. כדי שלא יתערבו שאובין שבתוכה בהמקוה שנחסרה. אפ"ה בכלי ארוג שאין חשש זה. מעלה אותה כדרכה:

משנה ו מיהו דוקא כלי שעומד בהמקוה. אבל נטבולה שעומדת במקוה. ומים שבתוכה מחוברין דרך פנס שבשפתה למי המקוה. מותר להמביל בתוכה. דאע"ג שמקט"ו אינה כלי. ואעפ"כ אם הנטבולה טמאה. הרי כשהעלה הנטבל. חזר ונטמא מהמשקה טופח שעליו. שנטמא מאויר הנטבולה. ולהכי צריך לחזור ולטבול הכלי בתוך המקוה. ואפ"ה הרוויח שא"צ הערב שמש לטבילה הב'. מיהו כשכל שפת הנטבולה מכוסה במי המקוה. מהור הנטבל. דהרי המשקה הטופח שע"ג הושק במים המחוברים שע"ג השפה. אבל ברישא הרי לא הושק רק ע"י משקה טופח שהוא קטפרוס ע"ג קומת הכלי. וקטפרס אינו חיבור. תנור טמא שיש בקרקעיתו מעין או מקוה. אף שכשמבל כלי שם נטמא ממשקה שע"ג שנטמא באויר התנור. אפ"ה אדם שטבל בהמעין או בהמקוה מהור. מדאין אדם נטמא ממשקה טמא. אבל ידיו נטמאו. אפי' מי המקוה שוטפין למעלה ממעל לשפתו. והושקו המשקין הטמאין שע"ג הידים. מטים שע"ג שפת התנור. עכ"פ הרי נם בלי משקה נטמאו הידים מאויר התנור. וצריך לטבול הידים. ואין מבילה לחצאין. ולפיכך כשהמים צפין ע"ג התנור כשיעור גובה היד הנטמא. דהיינו כשישור שמראש האצבעות עד סוף קישור האצבעות בפס היד להרא"ש. או עד קנה הזרע להרי"ף. כי כך שיעור מבילתן למר ולמר. נם ידיו מהורות:

משנה ז [השקה] ה' מיני השקה הן. ג) ב' מקואות חסרות. מצטרפין למ' סאה. כשמושקין דרך נקב שבכותל שביניהן. בקלוח מים שעביו כב' אצבעות שסמוך לאונדל. כשחוברות בתנקב ברוחב. ב) ובמושקין ע"ג קרקע שוה. פני בשהשקה טופח ע"מ להספיח. ג) ובאם שניהן תוך גומת המקוה. פני במושקין כרוחב שערה [וכמ"א]. ד) ובמושקין ע"ג כותל צריך שתהיה ההשקה ברוחב שפופרת הנוד. ובגובה קליפת השום. ה) מיהו להכשיר שאובין. פני במושקין למקוה כרוחב שערה אפילו במושקין דרך נקב שבכותל. נקבים קטנים רבים צריך משפופרת הנוד. ובמסופק בשיעור שפופרת הנוד. אזלינן לחומרא. וכן במסופק בשיעור טומאה ברה"י. פסיקו מטא. דשיעורין הלכה למשה מסיני. וכדאורי' דמי. כל דבר שאינו מים ממש. אף שמצטרף לשיעור מקוה. אפ"ה ממעמ השיעור של שפופרת הנוד שבנקב:

משנה ח משהרין גם מקוה שאובין עליונה מתחתונה הכשירה. ואפילו משיק רחוקה מן מושקת שנשקה בבר. ואפי' השקו רק כשערה. ואפילו משיק בדבר המקבל טומאה. כיון דגם בלא סילון היו המים יורדין לממה. גם א"צ ששאורו מושקין לעולם. כ"ם מים כשירים אינן נפסלין מכל שאובין שבעולם שנתערבו בהן. ואפי' אם ע"י תערובות השאובין בהמ' סאה. נתמלא מקוה אחרת חדשה לא אמרינן שהשאובין שטפו ובאו לשם:

משנה ט כותל שבין ב' מקואות שא' מהן חסירה. וכ"ש כששניהם חסרים. אינן מצטרפין כשמעורבין דרך סדק. בין שהסדק בחמשך גובה הכותל. או בהמשך רחבו. עד שיהא ביניהן נקב כשפופרת הנוד. וכלעיל. מיהו כשמעורבין על גג הכותל. פני כשמעורבין שם ברוחב שפופרת הנוד בגובה קליפת השום. וכנ"ל [משנה ז]:

משנה י ג' לוגין שאובין שנגעו במים כשירים אפי' פחותים מ' סאה לא פסלוה. והוא שיהיו בהכשירים לכל הפחות רביעית. ולפיכך כלי שקבוע בקרקעית נומת מקוה דיקה. שמוחיל לשם מים כשירים. בין שהכלי הוא קבוע באמצעית קרקעית המקוה. או סמוך לכותל המקוה. אע"ג שהמים הנחלין לתוך הכלי ההוא נחשבין שאובין. אפ"ה אם מקבלת נומת המקוה רביעית מים כשירים. קודם שיזל המים לתוך הכלי הנ"ל שבקרקעית המקוה. הו"ל המים שבאו אח"כ לתוך הכלי שבקרקעית המקוה. כנ' לוגין שאובין שנגעו למים כשירים. ונשארו הכשירים בכשרותן. ונ"ל דאעפ"כ לא יטבול אפי' למעלה מהכלי [ועי' הימב לעיל פ"ב מ"ה ופ"ר מ"ה ובעמוד בועז שם]:

משנה יא אע"ג דמים כשירים החסרים מ' סאה. לא נפסלו בנגעו בשאובין. זהו דוקא כשנגעו זה בזה בקרקע שוה. אבל כשא' מהן למעלה ממש מחברו. כמעורבין דמי. ולפיכך ב' סילונות שהעליון שבו קלוח הכשירים פחות מ' סאה מונח ממעל ממש לסילון אחר שבו מקלחין שאובין. ויש נקב בשולי עליון לסילון התחתון. והרי תוך חלל הנקב נוגעין הכשירים בשאובין. אז אם קלוח שבעליון אינו רק ש"ך פעמים כהשאובין שבקלוח התחתון שלמטה ממנו.

יחד

נאלק הש"ך. דנכל נוזלת מצטרפין המאוכין שירדו והתערבו בכל קלוח וקלוח. להיות ג' לוגין בהמ' סאה חסר משהו. וכגון שהי' הקלוח שבבריכה מחזיק ת"פ לוגין. שהן תתי' מתחק"ם. צריך שיחזיק מול הנקב לוג וחצי שאוכין. שהוא חצי ש"ך מת"פ לוגין. נמצא שבב' קלוחין כאילו. שיהיו מ' סאה במקוה. יהיה שם ג' לוגין שאוכין. ולפי' בשמחזיק הקלוח שבשילון העליון רק ר"מ לוגין. שהן חצי הל' מהמ' סאה. הגי בשיחזיק שילון התחתון בגל הנקב $3/4$ לוג. שהוא חצי הש"ך מר"מ לוגין. ואע"ג דבכה"ג לא יצטרפו הג' לוגין שאוכין על שירדו בהשילוטת ד' קלוחין. והו"ל כאילו נפלו הג' לוגין שאוכין מד' כלים שאין מצטרפין (כלעיל ספ"ג). אבל אמרי' דכמה שחיי הקלוח שבשילון העליון הרי ר"מ לוגין. שהוא חצי הש"ך מר"מ לוגין. ואע"ג דבכה"ג לא יצטרפו הג' לוגין שאוכין בהשילון העליון. לא נפסל המקוה. משום דאז קודם שיתערבו ג' לוגין שאוכין. כבר יהיו מכונסין בהמקוה מ' סאה. ואינן נפסלין משאוכין. ואין להקשות הרי ע"כ הכא מיירי שכל קלוח של מים כשירים בשילון העליון אינו מחזיק מ' סאה. דאע"כ הרי לא היו נפסלין אפי' נפלו לתוכן שאוכין להדיא. מכ"ש משאוכין שנגד הנקב. וא"כ ע"כ שהמקוה מתהוה מכמה קלוחין. ובכל קלוח נתערב פחות מג' לוגין. וכיון שכן. היכי קאמרינן הכא שבשיצטרפו ג' לוגין בהמקוה יפסלו המים. ואמאי. מ"מ מב' מקואות שאין בכל א' מ' סאה. ונתערב בכל א' לוג ומחצה שאוכין. ואח"כ נתערבו ב' המקואות. דכשירים (כרפ"ג). והרי הכא נמי כל קלוח לא נתערב בו רק מקצת מהג' לוגין. ואיך א"כ כשיתערבו אח"כ כל הקלוחין בהמקוה. ויהיו מצטרפין הג' לוגין שאוכין. י"ל דאתם מיירי דכשנתחברו ב' המקואות. היו מ' סאה כשירים. ממלא שלא נקרא על המים הללו שם פסול מעולה. לא בתחלה ולא בסוף. דבתחלה קודם שנתחברו ב' המקואות. לא הי' בכל א' ג' לוגין שאוכין. ובנסוף כשנתחברו הג' לוגין. כבר נתחברו ג"כ המ' סאה כשירים. שאין נפסלין משאוכין. משא"כ הכא גם בסוף כשנתחברו כל הקלוחין לא הי' יחד מ' סאה. ורק הג' לוגין שאוכין כבר היו כמוסין שם. ונפסל הכל. והן אמת שבש"ע (ר"א סי"ט) אין הכרע אם משנה דרפ"ג מיירי שכשנתחברו ב' המקואות היו יחד מ' סאה יחד. או לא. אבל כך נ"ל נראה. וגם הגאון רב"א זצוק"ל שפתיו ברור מלוו מפרש התם ברפ"ג דמיירי שכשנתחברו ב' המקואות היו יחד מ' סאה. והכי משמע לע"ד. לכיון דכשקדמו המ' סאה שוב אין נפסלין כשיפול לתוכן הג' לוגין. לפיכך גם כשיבואו ביחד לתוך גומת המקוה אינן נפסלין. לכל שאינו בזה אחר זה אפי' בבת אחת אינו (כקדושין נ"ח ע"ב). ואין להקשות מדקאמרינן לעיל (פ"ב מ"ה) וכ"כ לעיל (פ"ד מ"ד). אם יהיו שירדו לתוך המקוה מ' סאה על שלא ירדו לתוכה ג' לוגין שאוכין. כשירה. משמע דהא אי לא נמי וירדו בבת אחת לתוך גומת המקוה הוי סאה וג' לוגין. פסולה. ואמאי. ומ"מ מב' מקואות הנ"ל (רפ"ג). י"ל שאני ב' המקואות שכבר נתבטלו השאוכין בכל מקוה. קודם שנתחברו הנ' סאה. אבמנם ק"ל להגאון ז"ל שלא הכשיר ברפ"ג רק שבשנתחברו ב' המקואות היו יחד מ"מ. ולהכי נמי א"ל שיוקדמו חיבור המ"ם קודם לחיבור הג' לוגין. מלאין הג' לוגין בתין בתוך גומת המקוה. וקשה לפ"ז א"כ גם כשיתחברו ב' המקואות לא יהי' יחד מ"ם הו"ל להכשיר. דמ"ם מספק שבטלו בו ג' לוגין ונפל למקוה חסירה לא פסלה (כפ"ו מ"ד). והרי ק"ו הוא אם מים בספק מחשבו כלי"ת. מכ"ש מים בודאי שנתבטלו מין במינו ברוב. וי"ל דאפ"ה ספק עדיף. דגוש שבספק יהי' מבדיל בין מים למים. והו"ל כאילו כלי שיש בו ג' לוגין שאוכין והוא סתום סביב ונפל למקוה חסירה דוודאי לא פסלוה. מיהו גם אי נימא דהך דב' מקואות רפ"ג מיירי שאחר שנתחברו ב' המקואות לא הי' יחד מ' סאה. אפ"ה לא קשה מהכא בסילון. די"ל דשאני הכא שבשעה שנתערבו מקצת השאוכין בקלוחים האחרונים. כבר היו הקלוחים הללו מתוברין להמים שבגומת המקוה שכבר משורב בהן מקצת שאוכין מקלוחים הראשונים. ולפיכך הו"ל כל הקלוחין במקוה מ' שנפלו לתוכה ג' לוגין שאוכין מעט מעט שמצטרפין (כספ"ג). ובהא יתורץ התימה של רבינו הי"מ לעיל ספ"ג על הפור ורבינו ירוחם ומהר"ם. דמדבריהם למדנו דהא דקאמר התם אם נתכוון לרבות מצטרפי השאוכין. היינו שהתכוון מתחלה להביל ג' לוגין. לא לפי' הסילון יותר מג"פ מצטרפין. ותמה רבינו תוי"ט. איך הוציאו המשנה מפשוטה. דהרי מלת שהתכוון לרבות שבמשנה. יפה משמע שהתכוון להרבות מי המקוה ע"י השאוכין שנפך לתוכן. ולפי דברינו הנ"ל משמתינו שבפרקן דוחקתן לפרש כן משנה דהתם. דהרי משמתינו ע"כ דמיירי שהמ' סאה ירדו בכמה קלוחין. ובכל קלוח וקלוח נתערב קצת מהג' לוגין שאוכין. ומלבד פי' לן תנא. כמה פעמים ש"ך. דהיינו כמה קלוחין צריך שירדו מהבריכה להמקוה על שתפסל ע"י הג' לוגין שאוכין שמשורב בהן. ש"מ דלפי' נתהוות המקוה ע"י קלוחין הרבה. ובכל קלוח וקלוח משורב קצת מהג' לוגין שאוכין.

נפסלה

הבריכה. וקתני אם יש נקב שלשה לוגין פסול. כלומר אם יש נקב להלוך שלשה לוגין להעליונה ולאת מהעליונה לבריכה עד שלא יצאו טימנה מרבעים סאה לבריכה הבריכה פסולה שג' לוגין מים שאוכים פוסלים את המקוה אם נפלו נעוד שאין בה מרבעים סאה אבל מקוה שיש בו מ' סאה מים כשרים אפי' כל שאוכים שבעולם אין פוסלים אותו. והבריכה הזו שנעשה ממי העליונה אם יוצאים דרך הנקב מים שאוכים עד שלא יצאו מ' סאה פסולה. וקאמר כמה יהא בנקב ויהיה בו ג' לוגין. כמה שיעור הנקב שיכנסו בו מים ג' לוגין להעליונה ויצאו מהעליונה לבריכה עד שלא יצא הימנה מ' סאה לבריכה. וקאמר מ' ש"ך לבריכה. כלומר מ' מש"ך חלקים מה שיצאו מהכשרים לבריכה יצאו מהפסולין. ונוכל לדעת אם נסתום את הנקב ונעמיד כלי תחת העליונה שיצאו בו ש"ע לוגין או שאר מדה בשעה ואח"כ נסיר את הסתם ונעמיד כלי ונראה אם יצא עכשיו מהעליונה ש"ך לוגין בשעה שדע כי דרך הנקב יצא אחד מש"ך חלקים של העליונה. ואם יצא דרך הנקב אחד מש"ך חלקים מהעליונה בין שהנקב מוציא לוג או ג' לוגין או פחות מלוג או יותר אלא שיצא אחד מש"ך חלקים מהעליונה הבריכה פסולה. מפני שבכל מה שיצא מהעליונה מים כשרים לבריכה יצא מים שאוכים מהתחתונה אחד מש"ך מעורבת עמו ויצא מהעליונה כשרים ש"ע חלקים לבריכה ושאוכין חלק אחד ונמצא בעוד שיצאו כשרים ש"ע פעמים ג' לוגין לבריכה יצאו עמם מהשאוכין ג' לוגים לבריכה ונמ' סאה יש ש"ך פעמים ג' לוגים שהוא אחד מחק"ם לוג וכי יצאו מהכשרים ש"ע פעמים ג' לוגים הרי מ' סאה חסר ג' לוגים ויצאו עמם מהשאוכין ג' לוגין ופסלו את הבריכה וכן משולם אין שאוכים לבריכה מ' סאה כשרים שלא יצא קודם להם ג' לוגים שאוכים שבכל יציאה ויציאה מעורבין השאוכים ל' מש"ך מהכשרים וכי יצאו מהכשרים ש"ע פעמים ג' לוגין בסיא מ' סאה חסר ג' לוגין יצאו מהשאוכין בתוכו ג' לוגין ופסלוהו: **ורא"א** אפי' התחתונה כו' כשר. שאין המים שאוכים פוסלים בריבוי והמשכה כדתנן לעיל (פ"ד ד') מי גשמים ומי שאוכין שנתערבו בהלך ובשוקה כו' וה"ל כה המים הכשרים רבו על הפסולין ונמשכו להבריכה. וכל הני מתני' דתנן אין מים שאוכים פוסלים בריבוי והמשכה פחמת כל"ח:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

והרי בכח"ג אפשר שבתוך זמן שקלחו בפלוגן חעלין בקלוחים רבים מ' מאה חסר משהו . יציע ערה סל תנקב ג' לוגין שאובין . שהן ג"כ חלק ש"ך מם' מאה . הרי נפסלו ארבעים מאה שבמקום שהתקבצו כך ע"י כמה קלוחין שירדו מפילון העליון לחמקוה :

נפסלה המקוה . א"כ בעלמא אי יימא דנתכוון לרבות דנקט במשנה לסתם . פייט שנפסלה שמתערבו קצת מהשאובין בתחלה כבר ידע שיתערב עוד עד ג' לוגין . ובכה"ג מצטרפי הג' לוגין אפי' מתערבו בכמה נפילות . א"כ שפיר י"ל דהכא נמי מצטרפין הג' לוגין שנפלו להמקוה בכמה קלוחין מה"מ . דהרי ידע מתחלה שיפלו לשם כל הג' לוגין שאובין . אבל אי יימא דנתכוון לרבות הייט שהי' טוחת השופך השאובין להמקוה על ידן . קשה . דוכי ס"ל הכא שהמנין ב' פיטות . והשאובין למטה מפילון העליון . מהיכא תיתי אפשר שיתכוון כשהניח הפילומת שעושה כן כדי שיתערבו הכשרים העליונים משאובין התחתונים . ואפשר דלפי פי' זה מוקמינן למשנתינו דמיירי בתמת שנעשת המקוה רק מג' קלוחין . דאז אפי' לא נתכוון לרבות מצטרפי הג' לוגין . ואע"ג דלא פי' לא התנא ק"ן . סמך מ"ע על המפורש לעיל רפ"ג . ובין כך וכין כך מתורץ בכל זה קו' ד' ה' ו' שהזכרנו לעיל :

תוספות יום טוב — מקואות יש מעלין פרק ז — ר' עובדיה מברטנורה

פרק ז **א יש** מעלין ולא פוסלין . ה"ק אע"ל שאין פוסלים . ב"י בשם הראב"ד . וכ' עוד בשם הראב"ד . ואח"ת כיון דתניב להו מיא דמעלין . מ"מ לא פסלי בשאובין *)ה"ט דמקוה מים הוא דליתקש למעין מה מעין בידי שמים . אף מקוה בידי שמים . *אבל שאר משקים לא איתקש : **והטיט** הגרוק . אפילו גרוק [*אינו פוסל] . טור . [*ועיין סוף פרק ב] : **והעידו** אנשי מידבא משמו וכו' .

*)גמ"ש שמתיק וי"ל

פרק ז **א יש** מעלין . משלימין לחרבעים סאה : **ולא** פוסלין . בג' לוגין שאובין וכלהו מפרש כילד : הכפור . גשמים שיורדין נקפים : גליד . מים שקפאו על פני האדמה . או על פני המים : טיט הגרוק . טיט רך ורקיק שנעשה כמו רוק :

פרק ז **א יש** מעלין את המקוה א) **ולא** פוסלין ב). פוסלין ולא מעלין. לא מעלין ולא פוסלין . אלו מעלין ולא פוסלין . השלג והברד . והכפור ג) והגליד ד) . והמלח. והטיט הגרוק ה). אמר ר' עקיבא היה ר' ישמעאל דן כנגדי לומר השלג ו) אינו מעלה את המקוה . והעידו אנשי מידבא

מלאכת שלמה

פרק ז **א והטיט** הגרוק . פירוש אפילו גרוק וכן בסור שם והטיט שהוא עב קצת אפי' יש בו רכות . שיטלים לחריקו מכלי אל כלי ע"כ . **וסעו** הטוס' וגם ס"ר שמשון ז"ל דטיט הגרוק נמי אפי' בשעה שמצטרף להשלים מ"מ אין מטבילין בו וכדתנן לעיל ס"פ שני מקוה שיש בו מ' סאה מים ומיט ר' אליעזר אומר מטבילין במים ואין מטבילין בטיט ר' יהושע אומר במים ובטיט בחיזה טיט אמרו בטיט שבמים אפילו על גביו ואם היו המים מלא

משמו

ציונים

א אלו מעלין . שם' פוסם שה' ל"ה פיס וזנמים בב. ל"ב לעמטיט מיי' פ"ז מהלכות מקואות ס"ג סמג עשין רכח סור חש"ע י"ד סימן רפ סעיף ל :

ראשון לציון

פ"ז משנה א [במשנה] **והטיט** הגרוק כו' . בזכמים כב. איתא בגמרא ובכ"י ותוס' טיט הגרוק כו' ופירש"י נדוק דק שרלאו להוריקו מכלי אל כלי מיהו בסוכה יט. איתא בגמרא ובכ"י ותוס' טיט הגרוק בכ"ש ועי' פרש"י שם הגרוק שרלאו להוריקו מכלי אל כלי כגון שהוא רך כו'. אבל בפירושו נמשך אחר לשון הרמב"ם בפירושו :

תוספות רע"ק

פ"ז מ"א [אות יא] תו"ש ד"ה יש מעלין . אבל שאר משקין לא איתקש) כיון דאין עושין מהם מקוה רק אצטרופי מצטרפי לרוב מים מש"ה אין שאובים פוסל שם והא דאנשי מידבא משום ר"י ס"ל דשושים מהם מקוה בתחלה אפ"ה בנותנו בידים כשר אינו בשתפשר דמלתא אחרינא הוא ומטילא קא חזי המקוה ע"ש . אולם דעת הרא"ש דשושים מכל מקוה ומ"מ הביא בכלי עשה מהם מקוה כשר דלא שייך פסול שאובים אלא בשם רק בשם הגרוק אין כשר למקוה רק להשלים :

תוס' אנשי שם

פ"ז א תי"ם ד"ה והטיט הגרוק אפי' כו' . אפשר דל"ד בהכילו דברי הכתוב כתן דפסוק דהמעמה בדוקא מקוה דגרוק דאילו עכה אינה מעלה כדלעי' ספ"ב. (רש"ם):

יכין — תפארת ישראל — יכין

פ"ז א) ר"ל משלימין אותה למ' סאה : ב) תמוה דכיון דמעלין פסולא דאינן פוסלין . הני רב"י בשם הראב"ד דה"ק ואע"ל שאינן פוסלין . ול"מ הערוני דברי קדשו של ע"ר אאמ"ר הגזלוק"ל לומר . דלריב"ל דאי מרישא סד"א דהא דמעלין הייט כשהן פחות מג' לוגין . דאע"ג דבשאר שאובין שהן פחות מג' לוגין . אינו מעלה ואינו פוסל [כי"ד ר"א סב"כ] . אפ"ה שלג וחביריו מעלין מדאינן מים שאובין ממש . אבל כשהן ג' לוגין ממש . סד"א דלא משקינן להו ב' מדרגות . ודי שלא יפסלו המקוה . אבל לא שישלימו גם מדתה . קמ"ל . א"נ ר"ל דאי מרישא הו"א דשלג וחביריו דקאמר דמעלין . היינו דקמ"ל דאע"ג דאינן מים ממש . אפ"ה דינן כמים ומשלימין מ' סאה של המקוה . אבל זה רק כשהשלג וחביריו אינן שאובין . דהיינו שלא נתמלא בכלי . מדאין סברא לומר שיהיו עדיפי טפי ממים . שישלימו המ' סאה . ולא יכלו להתהוות שאובין . לכי קמ"ל ואינן פוסלין . ר"ל אפי' כשהן באופן שאפשר שיפסלו . דהיינו שהן שאובין בכלי . אפ"ה מעלין : ג) רייף . והוא גרגרי ברד קטנים מאד . שמתהווים מרסיסי טל שנקרשו בקור הבוקר בחורף : ד) איית . ומיירי אפי' בשאובין שהוקרשו . דכשחזרו ונמוחו כשירים כמי נשמים [י"ד ר"א מל"א] : ה) ר"ל כל שהטיט רך כל כך שיכולין להריקו מכלי אל כלי

משנה

פרק ז א יש מעלין . פי' הכ"ב מעלין משלימין למ' סאה . ומשמע דוקא להשלים כשאין אכל לא לעשות מהן מקוה בתחלה ואע"ג דבשלג עשה כי ישמעאל מעשה וכשביר אף בתחלה אפשר דבשלג דוקא שהוא נוח להפשר ולהיות כמים . ותדע דהא הייב עיע הטיבוק ופסול בתחלה כדתנן בהריא ספ"ב סיו המים מלא אחד מטבילין במים ואין מטבילין בטיט . ואיתא דנקט מעלין אע"ג דשלג כשר אף בתחלה כיון דנובא דתניב דוקא מעלין ולא לעשות בתחלה להכי נקט מעלין . אבל אי יימא דכולהו נמי כשרין אף בתחלה כשלג כר מעיע הטיבוק . ה"ל למיתני דאפי' לכתחלה עושין כיון דנובא כשרין אף בתחלה . תשוב עיע הטיבוק לחודי' לא ה"ל למיתני מעלין . אבל הכ"ר כתב דכולהו כשלג וכשרין אף בתחלה ופסק כן בס"ם . ולע"ד נ"ל גם הכ"מ והש"ך הביאו ע"ז ודעתם לפסול אף בשלג בתחלה . אבל מדברי רש"י בשבת נפ' מביא דף קמ"ד מעמע כב"ו בב' דבר אמין עושין ממנה מקוה לכתחלה שאינו מים או שלג וכרד ע"כ : **ולא** פוסלין . כתב הראב"ד הטעם דשאר משקין לא איתקש למעין להיות בידי שמים דוקא . ועדיין צריך טעם אי לא חביבי כמים לפסול כמה מעלין ואם שאר משקין אין מעלין . ואפשר לומר לפי מ"ש הר"ש לעיל בפ"ב דלמ"ד כולו שאוב נמי מדלוריתא כשר נזכו לפסול בשלשה

יכין

[כך היא הגי' בסוכה [ד' י"ט ב'] ובזבחים [כ"ב א'] גרסינן טיט הגדוק . ופירש רש"י שם שהוא דק]. מיהו דוקא בשפרה יכולה לשתות ממנו [ועי' לעיל ספ"ב]. דבאין הפרה יכולה לשתות ממנו אינו מלטרף להשלים המ' סאה [מנחות כ"ב א'] . וכל הגך שבמשנה . אפי' עשה כל המקוה מהם . כגון שביום השלג או חד מהגך לתוך כלי והריקו לגומא ריקה של המקוה . ויסקו עד שנעשה מים . והן עכשיו מ' סאה מותר לטבול בה לכתחלה . דכל עוד שלא נתרסק אינו נעשה שאובין בכלי [עש"ך ר"א סקע"א] . לבר מטיט הגרוק. אע"ג שפרה שותה ממנו . רק אלטרופי מלטרף להשלים שיעור המ' סאה . אבל לטבול בהן עצמן לא . אפי' לא נשאב בכלי [בסוכה י"ט ב'] . ומה"ע גם רב"י בי"ד שם לא זכר בשעשה כל המקוה מעיע הטיבוק . רק משלג ואילך שנמשה] . מיהו לענ"י לאכילה . מדאין חיוב בע"י רק מדרבנן . להכי כל שיש מ' סאה שלג על פני כל ארץ . ומונח מרובד מחובר יחד . מותר לטבול בהן ידיו לאכילה . אע"ג שלא ריסק השלג [וב"ל דס"ה דשרי לטבול בו כלי אכילה חדש שקנה מעובד טובלים . להרמב"ם דס"ל דעבילתן רק מדרבנן [בפי"ז ממאכלות] . אמנם מבאר הגולה [י"ד ק"כ אות ז' משמע] שבטילתן מדאורייתא]. אבל בשכיסה השלג וכדומה בכלי ובפכן על היד לטבו"י . דוקא בריסקו מהני [מג"א או"ח רס"א סקט"ז] : ו) ג"ל דנקט שלג לרבותא.

אחרונה

לוגין שאובין שמא יבאו לטבול בכלי פ"ש ולפ"ז י"ל דלא גזרו אלא במים שאין לשם טיטום אלא בכלי ויבאו לטבול בכלי . אבל מלא וכפור שיש לשם טיטום בעצמן בלא כלי אין כאן חשש מבילה בכלי . ואפשר מהי דהייט עצמה דבני ישמעאל שמתיר בשלג בתחלה כיון שיש לו טיטם ועומד בעצמו בלא כלי לא שייך בזה גזרת שאובין. אבל עיע הטיבוק אינו עומד בלא כלי : **והטיט** הגרוק. מעשים דאיכא עיע הטבוק ואינו מבילים כדלקמן בפ"ם להכי אמר הגרוק ובשלג ואיך אין בהן חילוק . ומ"ש הכ"ב הגרוק שהוא כמו רוק. ולפ"ז בפ"ק דסוכה מפרש הטיבוק שיכול להוריקו מכלי לכלי וכ"כ הערוך וכתבנו מזה בפ"ב: **והעידו** אנשי מידבא משמו אע"ל אלא והביאו שלג. וכ' הרמב"ם מה שהי' דן כנגדו הוא ע"ד הייטות ולא להלכה . ע"ש והוא דוחק מה לו לדיטות שאינו אמת . ואפשר לפרש לדעתות מקוה בתחלה מטיר יותר מלהשלים לפי מ"ש הכ"ר בשם הפוסקים אפי' מקוה דמטיר בשלג דוקא כשרסקו ומיעבו דאל"כ כיון שהוא תפוח וחגול מ"מ לעמוד על שיעורו . והשתא י"ל דלענין השלמה הי' דן שאינו מבלה אפי' מיעבו בזרה שמא לא יעמוד והשלמה לכל מקור ולא ידעו שהמיעוט מעכב . אבל לעשות מקוה בתחלה אינו נעשה אלא ע"פ זריזות ובקיאות בהלכה כמ"ש הר"ש לעיל בפ"ב ולכך הטיר בהיטות . ואיתא נמי הא דאמר ריב"ן אבן

הכרד

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

אבן הברד כמים. כמים שאובים דאמרי' לקמן פוסלים וגם מעלים. ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי. והלכה כעדותן של חכמי מידבא שעושין מקוה מן הסלע אפי' לכתחלה: נמצאו מעלין. שבשלימיהו. ולא פוסלין.בג' לוגין שאובין.שהרי כאה היא הרבה יותר מג' לוגין ולא נפסל המקוה בכך: **ב** המים.שאובין בין ממלין בין מהורים: מי כבשים. מים [בכבסן] בהן זיתים. לו מיני ירקות: ומי שלקות. מים ששלקו בהן שלקות: והתמד. חרלים וזגים לו שמרים שנתן עליהן מים: עד שלא החמיץ. דאם החמיץ

משמו שאמר להם צאו והביאו שלג ועשו מקוה בתחלה ז). ר' יוחנן בן נורי אומר אבן הברד כמים ח). כיצד מעלין ולא פוסלין ט). מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת. נפל מהם י) סאה לתוכו והעלהו יא). נמצאו מעלין ולא פוסלין יב): **ב** אלו פוסלין ולא מעלין יג). המים יד) בין טמאים. בין טהורים טו). ומי כבשים טו). ומי שלקות יז). והתמד יח) עד שלא החמיץ יט).

והתמד עד שלא החמיץ. עמ"ש בזה בסוף פ"ק דחולין. והרמב"ם בפ"ז מה"מ [ה"ל] כתב ג"כ והסכר. ולא הראה לנו הכ"מ מקומו איה. ואני מצאתי בפרק ג דטירודין דף כט. אמר ר' זירא אמר שמואל שכר מערב בו ופוסל את המקוה בשלשה לוגין:

חסר

מלאכת שלמה

ל' מודה ר' יהו"ש שמעבירין במים ואין מעבירין בטיט ביה אמרו וכו'. משמו שאמר להם. מ"מ שהיה אומר לסם לאו: נפל מהם סאה לתוכו העלוהו. כך ג"ל. וי"ם הטעלון בתי"ו וגרסת נכונה היא. וכתב הרמב"ם ז"ל אפי' הביא מ' סאה בלג בתחלה והניחן בעוקה ורסקן שם ה"ז מקוה בלא וכשר ע"כ ולע"ד דוגפל מהם סאה לתוכו דקתני במתני' להשלים המקוה לאו דוקא דהא בעי' ב' סאים שלג או יותר כדי שיגיע מהם סאה מים וכן זה שכתבתי בשם הרמב"ם ז"ל מ' סאה שלג ולע"ד דלאו דוקא אלא דמתני' נקט סאה משום שסול דולחי דבסאה אחת בלא חיבא אפי' משלשה לוגין וסרכא דלישנא דנקט במתני' נקט ג"כ הרמב"ם ז"ל גם בדין זה שכתב ז"ל. והיינו כל הלשון אחר שם בב"י בדף רמ"ח עמוד ד' וא"ת הכך כולהו דקאמר מעלין ולא פוסלין כיון דחשיב להו מיא לאשלומי מ"מ לא פסלי בשאובין התם משום דהוו דבר שאין עושין ממנו מקוה לכתחלה אלא אטרופי בלחוד הוא דמלטרפי לרובא דכשרים ומש"ה אין פוסלין בשאובה מ"מ מקוה מים הוא דאתקש למעין מה מעין בידי שמים אף מקוה בידי שמים אבל שאר משקים לא אתקוש הלכך שאר

משקין בשמו מרלה הוא דפסלי משום דמתחזי כמקוה בל שאר משקים אבל משום שאובין לא והכך כולהו כיון דליכא בהו שמו מרלה פיסול שאובה שמו ליכא וא"ת לאנשי מידבא משום ר' שמעאל הרי שומין מן הסלע לכתחל' ואפ"ה כי אותו בידים כשר התם לכביתפסר קאמר כשנפסר מילתא אחריתא הוא וממילא קא הוה מקוה ע"כ. והרז"ה ז"ל כתב על זה אמו תמהין מהיכן למד שבמדידה עשו אנשי מידבא את המקוה או בהביאו את הסלע בכלים שמא בידיהם משכו והוליכוהו עם הקרקע עכ"ל ולבסוף דבריו כתב הלכך אין לנו מלאתו מעשה שום ראיה לומר שאין השאובה פוסלת בסלע וראה לי שדיינו כדין המים בין לפסול בין להכשיר ע"כ וראיתו יעקב ז"ל המעיט גליד משום דמדין ברד וכפור הוא נלמד אבל מלא אינו יודע למה השמיטו ע"כ: **ב** ומי כבשים ומי שלקות. מאי דקשה אמתני' מהשיא לתיגן ס"פ עשירי דמסכת תרומות מי שלקות ומי כבשי' של תרומה אסורין לזרים נכתב שם: והתמד. עיין במשנה בפ"ק דחולין.וז"ל הר"ש ז"ל והתמד עד שלא החמיץ בשפ"ק דחולין נמי תניא הכי ואמרי' בגמ' ממי מתני' לא ר' יסודה ולא רבנן דתנן

יבין תפארת ישראל בועז

אף שמוח מיד בבואו למים. אפ"ה אינו משלים. וכ"ם ברד גליד ומלח (א): ז) ר"ל אפי' לא הי' שם בהגומא עדיין נמס בלל בסר. אלמא שחזר בו. אי שבתחלה לא אמר כן לר"ע רק דרך פלפול בעלמא. דמסתבר דאינו כמים אפי' להשלים שיעור המ' סאה. אבל לדינא מודה לר"ע. דאפי' באין שם מים ממש הו"ל הוא עצמו כמים (ב): ח) נ"ל דר"ל אפי' אבן הברד שהוא גוש גם. וכ"ם שלג וכפור וגליד ומי מבר היו מים. כולהו אף שמעלין ואינן פוסלין. עכ"פ כיון שסולן דינן כמים ממש. לפיכך אם טלטלו בידו או בכלי. נעשו שאובין: ט) ד"ה הוא: י) משלג או מאיזך: יא) דע"י נפילתן לשם נתמלא המ' סאה: יב) ר"ל המקוה כשירה לעבילה. דאפי' כנסן בכלי לא נעשו שאובין [ל"ח ס"ל. אמנם נ"ל דלהכי נקט מנא והעלהו בו"ו המיבור. מדהך בנא גם ריב"ם ס"ל. ולדידיה רק בשפעלהו דהייגו שלא היו שאובין אז אינו פוסל]: יג) פוסלין כשהן ג' לוגין. ולא מעלין אפי' כשהן פחות מג' לוגין [ל"ח ס"ל סל"ב]: יד) שאובין: טו) נ"ל דקמ"ל דאע"ג דלענין החיוב שים בין שאובין למהוברין. שוה מקוה להכשר. דכמו דבמקוה רק שאובין פוסלין

אף שמוח מיד בבואו למים. אפ"ה אינו משלים. וכ"ם ברד גליד ומלח (א): ז) ר"ל אפי' לא הי' שם בהגומא עדיין נמס בלל בסר. אלמא שחזר בו. אי שבתחלה לא אמר כן לר"ע רק דרך פלפול בעלמא. דמסתבר דאינו כמים אפי' להשלים שיעור המ' סאה. אבל לדינא מודה לר"ע. דאפי' באין שם מים ממש הו"ל הוא עצמו כמים (ב): ח) נ"ל דר"ל אפי' אבן הברד שהוא גוש גם. וכ"ם שלג וכפור וגליד ומי מבר היו מים. כולהו אף שמעלין ואינן פוסלין. עכ"פ כיון שסולן דינן כמים ממש. לפיכך אם טלטלו בידו או בכלי. נעשו שאובין: ט) ד"ה הוא: י) משלג או מאיזך: יא) דע"י נפילתן לשם נתמלא המ' סאה: יב) ר"ל המקוה כשירה לעבילה. דאפי' כנסן בכלי לא נעשו שאובין [ל"ח ס"ל. אמנם נ"ל דלהכי נקט מנא והעלהו בו"ו המיבור. מדהך בנא גם ריב"ם ס"ל. ולדידיה רק בשפעלהו דהייגו שלא היו שאובין אז אינו פוסל]: יג) פוסלין כשהן ג' לוגין. ולא מעלין אפי' כשהן פחות מג' לוגין [ל"ח ס"ל סל"ב]: יד) שאובין: טו) נ"ל דקמ"ל דאע"ג דלענין החיוב שים בין שאובין למהוברין. שוה מקוה להכשר. דכמו דבמקוה רק שאובין פוסלין במו כן בהכשר. רק שאובין מכשירין [במכשירין פ"ד מ"ו]. אפ"ה לענין מים עומאים ועהורים דוקא לענין הכשר יש חילוק ביניהן. דטהורים רק גרלון מכשירין. משא"כ עומאים מכשירין אפי' שלא גרלון [במכשירין רפ"א]. אבל לענין לפסול המקוה. אין חילוק בין עומאים לטהורים: טז) בכבס בהן פירות וירקות בכלי: יז) שבשל בהן מאכלים. דכיון אף שנשתנה טעמן. אפ"ה מדהו בכלי. הרי הם כחשבים גם הכהה שאובין. ואע"ג דלענין תרומה גם בכבס בהן דינן כמאכל ולא כמים [בספ"ד דתרומות] והרי אין מאכל פוסל למקוה. אהם בטעמה תליא מלתא. אבל הכא במקוה. הרי עיקרן מים. וגם נקראים בשם מים. והרי נעשו שאובין בכלי: יח) מים שותנין ע"ג חרלים וזגין או ע"ג שמרים: יט) דאו ולאו לא מלא יותר ממדת המים שמתן עליהן. ולפיכך מים בעלמא מינהו. וכך שמש. מיהו בהחמיץ התמד. אפי' מלא פחות ממדת המים שמתן

משנה אחרונה

הברד כמים כלומר שאין דינו כשלג דבעי ריסוק ואבן הברד בשר כמים בלא ריסוק שאינו תפוח ותלול אינה הוא כאבן ואינו דקתני לי' אבן הברד:אבל מהם סאה לתוכו והעלהו.וגראה דאפ' לכתחלה שתן לתוכו ומעלהו ומשום דבעי למיתני לקמן גבי פוסלין נפל תני נמי הכא לשון דיעבד.ולפי מה"ל שהאחרונים פוסלין לענין בשלג אפשר דה"ם לפסלים לכתחלה לא: **ב** בין עומאין בין עהורין.לריך למיתני בין שמתן בין עהורין דסד"א כיון דנזרת שלגה לוגין הימה שלא יבאו לעבוד בכלי ובעומאים

שמתן

ציונים

ב אלו פוסלין. מיי' שם ה"ל ה' מתנ שם פור ופו"ש שם פפ"ז מי כה כב בנ: והתמד. חולין כה:

חלופי גרסאות

ב עד נ"ל נ"ג.

תוספות חדשים

פ"ז משנה א [במשנה] נפל מהם סאה. כתב המ"ך ביו"ד סימן ר"ל ס"ק כ"א דה"ה אסר קורטב אין מבלומין אלא קמ"ל דאפילו בסאה אין פוסלין ע"כ: [בהר"ב סד"ה] אבן הברד כו' אפילו לכתחלה. ועיין בכ"מ פ"ז מה"מ שכ' דלרש"י אינו כן. ודייק מדקתני מעלין דמשמע דוקא אשלומי מבלומין. אבל בבני עלמו לא: משנה ב [תוי"ם ד"ה] והתמד כו' שכר מערב בו ופוסל כו'. אע"ג דשכר אקרי ולא מים שאני שכר דכל עיקרו אינו אלא מים. ולק"מ מיין מזוג דפ"ק דמכות (הוס' שם) ולרבא דפרק כ"ב דשבת והביאו התוי"ט לקמן ד"ה ומוהל כו' דשכר דכ"ד בתין עובים הוימו מקוה פוסל בכיתוי מרלה. ל"ל שכר עובין ממנו מקוה. דאל"ה לא איצטריך ג' לוגין דהא מיפסיל ממעת בימו מרלה כיון דמרלים נכתנה ע"כ מיפסל לף בלא ג' לוגין כדמוכח ממכנה ג':

תוס' אנשי שם

בר"ב ד"ה אבן הברד כמים. כמים שאובין כו'. ל"ל בלשון דודאי לא פוסל בג' לוגין אלא אם היה בכלי דוקא. (רש"ם): תו"ה ד"ה במשנה נפל כו' כ' הש"ך כו'. מלויין בטעות ושייך למ"ב בסיפא אבל שאר המקשן ומ"פ כו' ע"ז כ' הש"ך וע"ז שייך ולא הכא. (בי"ם): תו"ה ד"ה בהר"ב סד"ה אבן כו' דלרש"י כו'.לא יזעגא איה מקוה כבוהו של רש"י שב"כ והכ"מ לא הראה מקומו ואדרבה מרש"י שבת קמוד: מוכח דס"ל דשלג עושין ממנו מקוה לכתחלה לכן נלע"ד דע"ש הוא בכ"מ ול"ל הר"ש וע"ש. (שה"מ): **ב** תוי"ט ד"ה וכי כבשים כו' תניא בב"ע כו'.וה"ה לענין ברכה המברכין בפה"א ובמאוחר בא"ח ס' ר"ס הה נמי בטעמי הלי מילת.(ש"ל)

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

חסר קרטוב. עמ"ש בזה בדפ"ג: **והציר והמוריים.** מפורשים במ"ד פ"ו דמדריס: **פעמים מעלין.** כתב הר"ב כדמפרש כשיש במקוה מ' סאה מים כשרים ונתן בו סאה וכו'. הרי כל הסאה של מי פירות כו' משלימים את המקוה ולא נחסר ממנו כי אם א' ממ"א לפי חשבון ובס"פ הערל [דף פג] אמרינן דכשר עד רובו. הר"ם. ושם בתוס' [ד"ה אר"י] מוכיחים מהכא כפירושם שכתבתי בשמם בפ' בתרא דע"ז משנה ח. דלא אמרי' קמא קמא בטיל כשאין בהיתר ס' וכו': **פעמים** אין מעלין. פי' הר"ב כדקתני במקוה שיש בו מ' סאה חסר א'. והרי המים כשרים כשהיו. הרמב"ם פ"ז מה"מ [ה"ה] וכפירושו כתב דהיינו דקתני בתחלת הפרק שיש דברים דלא מעלין ולא פוסלין. וכתב הר"ש. וז"ל ובזה שאר המשקים חלוקים מן המים. דאילו מים היו פוסלין ושאר המשקים לא פוסלין ולא מעלין כה"ג. אבל בפעמים מעלין. אין שאר המשקים חלוקים מן המים דמקוה שיש בו מ' סאה שלמים נתן סאה מים שאובים ונטל סאה. כשר. ואפי' יותר מרובו משא"כ במי פירות. ע"כ. וכ"כ הרא"ש דבמקוה

ציונים

היד בו מ' סאה. ינמות פב: זבחים כב. יומא מ: תרומות פ"ב. הוס' נ"ק קב: ד"ה לומר. וזבחים כנ: ד"ה ימיב. הלא"ש בב"ק פ"ז פימן ג. מיי' שם פ"ו. טור וסו"ע שם פניף כד. ובנ"ש יו"ד פימן קיח:

חלופי גרסאות

לא בד"ג וד"ו ולא יקנסמון וכ"ל במבנ"ג. לתוכו. סאה מהם בד"ח מהם סאה לתוכו. היו בו מ' סאה זבחים ובינמות מקוה שיש בו מ' סאה מכרונות. ה"ן בינמות נ"ב

תוספות חדשים

[בתר"ם ר"ה] פעמים מעלין כו' קמא קמא בטל כו'. והוקא גבי דבר הנאכל בכל

אליהו רבא

פ"ז ב הכי גרסינן אבל שאר המשקים ומי פירות

תוס' אנשי שם

בשנה פוסלו בב' לוגין. שלבן משוה קצת דהנ"ל לא כעלהו ופוסלו בג' לוגין. (ב"ד): תוי"ט ד"ה **והציר** והמוריים מפורשים כו'. שם פי' מוריים הוא כומן דגים ולפ"ז ק' ממתני' דסכא לרב יוסף בר אבדימי בזבחים דף כ"ב א' דמטבילין בעינו של דג שבימוק שומן עינו בתוכו ואם מטבילין בו ק"ו דיפלים למקוה והכא הכן דלא משלה וי"ל דריב"א ס"ל כרבב"ג שם דאמר כל שתחלת בריתו מן המים מטבילין בו אבל מתני' דסכא י"ל דאתי' כת"ק דרבב"ג לעיל פ"ו מ"ז דלא ס"ל כרבב"ג הא"ל ע"ש בתי"ט אבל לפ"ז אתמי' דברי הרמב"ם וב"ע סותרין זא"ז דפסקו דמוריים אינו מטבילים ופסקו ג"כ דמטבל בעינו של דג מיהו ראיתי לרמב"ם בפי' הכא שכתב ומוריים הוא מה שקורין מורי ותמצו שהוא בעין מים עכ"ל ובמה שדרים כ' דמוריים דהתם הוא שומן דגים וא"כ בפי' דמוריים דסכא לאו שומן דגים הוא וכן משמע בהרא"ש כאן (ובמבנ"ג עם פי' הרמב"ם והר"ש בתמת כעוסתא ומוריים ולא מוריים) ולפ"ז פסקי הר"מ ודס"ע לא סתרי אהדדי ויש להבין בזה עוד למה השמיט בס"ע איר ולמ"ש דאיר דמתני' דסכא אתי' כת"ק דרבב"ג לעיל דאמור וא"כ הכ"י דפסק כתחב"א וכרבב"ג שפיר עבר דהשמיט איר. מיהו כ"ל אינו שוה לי עדיין דלא הו"ל להרב"ש לכתוב אלא לפרש דהך מוריים אינו שומן דגים ול"ש כי אולי הא דמטבילין בעינו של דג דוקא במים. (בה"מ): ד"ה **פעמים כו'** ולא נחסר ממנה כו' כל"ל ואלא דמי פירות קלי לפי שבין כולם הוי מ"א סאה ובאוהב סאה שנטל מהן ב' ממ"א דחשבינן לכל המים והמ"פ משערין עד שבסאה זו שהוא נוטל הוא נוטל מכל סאה בשוה. (כ"ד): בא"ד **כשער** עד רובו. בפ"ע י"ד כ' אפילו עשה כן י"ש פעמים. עיין בתרע"א כו' רכ"ל דכ"ש שתמה שהרי כשנטל נוטל מהכולל המים והמ"כ בכ"פ שנתן לתוכו פחות בנעילת המים וא"כ יכול לעשות ל' פעמים ויותר ועדיין יבאר רוב מים ותיכן דבתמת אילו לא היה בברת אומר שמה שנטל נטל מהמ"פ לבד ולא כשאר כלל מהמ"פ לא היינו מקילין אף בודאי יש רוב מהמים לנטל המ"פ וגם שאני אומר לא אמרי' אלא במקום שאף בלא השאני אומר יש ודאי רובא דהתירא ועכ"כ לא התירו כאן. ביותר מי"ע בא"ין שאינ"פ שבודאי יש רובא דהתירא גם בלא שאני אומר מ"מ כיון דברובא לחוד אין להתיר רק בצירוף השאני אומר שהמ"פ לבד נטל וכיון דאתיא להכי אומר שאני אומר שהמ"פ לבד נטל הלא ס"ל מכל אומר שהמים לבד נטל ודאי ס"ל ויבא דרובא דהתירא ולפי ההכמה לא אמרי' שאני אומר אלא איכא דאיכא ודאי רובא דהתירא ע"ש ועמ"ש בפ"ה דתרומות מ"ז ודוק. ובשוע דגם בנעלו י"ש אפילו בא"ין שאינ"פ אלא לרבותא דאפילו בנתן סאה ונטל סאה לא שרי ביותר מי"ע ודברי אמתתא בימיין בזה המה שלא בדקדוק ע"ש: בא"ד **כשאינו** בהיתר שנים וכו'. דבעור הרוב דלגבי איקה **ובעור** שנים דלגבי אסורין דמו אהדדי דזה מבטל הבאחוכין וזה מבטל הבאיסורין ומיהו איכא למדמי למלן דס"ל כולו שלוב מדרבנן די"ל דשאני הכא דתכמים עשו בו תנוק יותר מבל אורה. (כ"ד) במש' הוי בו מ"ם כו'

ע"

חסר קרטוב. עמ"ש בזה בדפ"ג: **והציר והמוריים.** מפורשים במ"ד פ"ו דמדריס: **פעמים מעלין.** כתב הר"ב כדמפרש כשיש במקוה מ' סאה מים כשרים ונתן בו סאה וכו'. הרי כל הסאה של מי פירות כו' משלימים את המקוה ולא נחסר ממנו כי אם א' ממ"א לפי חשבון ובס"פ הערל [דף פג] אמרינן דכשר עד רובו. הר"ם. ושם בתוס' [ד"ה אר"י] מוכיחים מהכא כפירושם שכתבתי בשמם בפ' בתרא דע"ז משנה ח. דלא אמרי' קמא קמא בטיל כשאין בהיתר ס' וכו': **פעמים** אין מעלין. פי' הר"ב כדקתני במקוה שיש בו מ' סאה חסר א'. והרי המים כשרים כשהיו. הרמב"ם פ"ז מה"מ [ה"ה] וכפירושו כתב דהיינו דקתני בתחלת הפרק שיש דברים דלא מעלין ולא פוסלין. וכתב הר"ש. וז"ל ובזה שאר המשקים חלוקים מן המים. דאילו מים היו פוסלין ושאר המשקים לא פוסלין ולא מעלין כה"ג. אבל בפעמים מעלין. אין שאר המשקים חלוקים מן המים דמקוה שיש בו מ' סאה שלמים נתן סאה מים שאובים ונטל סאה. כשר. ואפי' יותר מרובו משא"כ במי פירות. ע"כ. וכ"כ הרא"ש דבמקוה

מלאכת שלמה

ביצד פוסלין ולא מעלין. מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר קרטוב כ). **ונפל מהם קרטוב לתוכו. לא העלהו. פוסלו בשלישה לוגין. אבל שאר המשקין** כא). **ומי פירות** כב). **והציר** כג). **והמוריים** כד). **והחמד משהחמיץ. פעמים מעלין. ופעמים שאינן מעלין** כה). **ביצד מקוה שיש בו ארבעים סאה חסר אחת. נפל לתוכו סאה מהם לא העלהו. היו בו ארבעים סאה. נתן סאה ונטל סאה. הרי זה כשר** כו):

הדיח

תום' אנשי שם

בשנה פוסלו בג' לוגין. שלבן משוה קצת דהנ"ל לא כעלהו ופוסלו בג' לוגין. (ב"ד): תוי"ט ד"ה **והציר** והמוריים מפורשים כו'. שם פי' מוריים הוא כומן דגים ולפ"ז ק' ממתני' דסכא לרב יוסף בר אבדימי בזבחים דף כ"ב א' דמטבילין בעינו של דג שבימוק שומן עינו בתוכו ואם מטבילין בו ק"ו דיפלים למקוה והכא הכן דלא משלה וי"ל דריב"א ס"ל כרבב"ג שם דאמר כל שתחלת בריתו מן המים מטבילין בו אבל מתני' דסכא י"ל דאתי' כת"ק דרבב"ג לעיל פ"ו מ"ז דלא ס"ל כרבב"ג הא"ל ע"ש בתי"ט אבל לפ"ז אתמי' דברי הרמב"ם וב"ע סותרין זא"ז דפסקו דמוריים אינו מטבילים ופסקו ג"כ דמטבל בעינו של דג מיהו ראיתי לרמב"ם בפי' הכא שכתב ומוריים הוא מה שקורין מורי ותמצו שהוא בעין מים עכ"ל ובמה שדרים כ' דמוריים דהתם הוא שומן דגים וא"כ בפי' דמוריים דסכא לאו שומן דגים הוא וכן משמע בהרא"ש כאן (ובמבנ"ג עם פי' הרמב"ם והר"ש בתמת כעוסתא ומוריים ולא מוריים) ולפ"ז פסקי הר"מ ודס"ע לא סתרי אהדדי ויש להבין בזה עוד למה השמיט בס"ע איר ולמ"ש דאיר דמתני' דסכא אתי' כת"ק דרבב"ג לעיל דאמור וא"כ הכ"י דפסק כתחב"א וכרבב"ג שפיר עבר דהשמיט איר. מיהו כ"ל אינו שוה לי עדיין דלא הו"ל להרב"ש לכתוב אלא לפרש דהך מוריים אינו שומן דגים ול"ש כי אולי הא דמטבילין בעינו של דג דוקא במים. (בה"מ): ד"ה **פעמים כו'** ולא נחסר ממנה כו' כל"ל ואלא דמי פירות קלי לפי שבין כולם הוי מ"א סאה ובאוהב סאה שנטל מהן ב' ממ"א דחשבינן לכל המים והמ"פ משערין עד שבסאה זו שהוא נוטל הוא נוטל מכל סאה בשוה. (כ"ד): בא"ד **כשער** עד רובו. בפ"ע י"ד כ' אפילו עשה כן י"ש פעמים. עיין בתרע"א כו' רכ"ל דכ"ש שתמה שהרי כשנטל נוטל מהכולל המים והמ"כ בכ"פ שנתן לתוכו פחות בנעילת המים וא"כ יכול לעשות ל' פעמים ויותר ועדיין יבאר רוב מים ותיכן דבתמת אילו לא היה בברת אומר שמה שנטל נטל מהמ"פ לבד ולא כשאר כלל מהמ"פ לא היינו מקילין אף בודאי יש רוב מהמים לנטל המ"פ וגם שאני אומר לא אמרי' אלא במקום שאף בלא השאני אומר יש ודאי רובא דהתירא ועכ"כ לא התירו כאן. ביותר מי"ע בא"ין שאינ"פ שבודאי יש רובא דהתירא גם בלא שאני אומר מ"מ כיון דברובא לחוד אין להתיר רק בצירוף השאני אומר שהמ"פ לבד נטל וכיון דאתיא להכי אומר שאני אומר שהמ"פ לבד נטל הלא ס"ל מכל אומר שהמים לבד נטל ודאי ס"ל ויבא דרובא דהתירא ולפי ההכמה לא אמרי' שאני אומר אלא איכא דאיכא ודאי רובא דהתירא ע"ש ועמ"ש בפ"ה דתרומות מ"ז ודוק. ובשוע דגם בנעלו י"ש אפילו בא"ין שאינ"פ אלא לרבותא דאפילו בנתן סאה ונטל סאה לא שרי ביותר מי"ע ודברי אמתתא בימיין בזה המה שלא בדקדוק ע"ש: בא"ד **כשאינו** בהיתר שנים וכו'. דבעור הרוב דלגבי איקה **ובעור** שנים דלגבי אסורין דמו אהדדי דזה מבטל הבאחוכין וזה מבטל הבאיסורין ומיהו איכא למדמי למלן דס"ל כולו שלוב מדרבנן די"ל דשאני הכא דתכמים עשו בו תנוק יותר מבל אורה. (כ"ד) במש' הוי בו מ"ם כו'

ע"

יכין **תפארת ישראל** **בועז**

שנתן. אינו פוסל המקוה. וכלקמן במשנה [ובערמב"ם פ"ז ממע"ש]. דלא דמי לשכר תמרים דפוסל למקוה [בשיטין כ"ע ב']. דהכא מפני הביטול שעשה היין שבתוך דמי לחמרא מזיגא. דאע"ג דיין מזוג רובו מים. אינו פוסל למקוה [במכות ד' ג' ב']. משא"כ שכר הרי עיקרו מים [ועי' תוס' עירובין שם]: ב) לאו דוקא קורטוב שהוא חלק ס"ד שבלוג [בהר"מ ור"ב לעיל רפ"ג. וכן פי' בעיון]. וי"ל שהוא משקל דיגר [בהרמב"ם רפ"ה ממקואות] אלא ר"ל שחסר ממ' סאה פחות מג' לוגין. אלא נקט קורטוב שהוא מדה קטנה שהותה מג' לוגין. מדבעי למנקט בהר הכי ונפל מהן קורטוב לתוכה. דר"ל כמדה שהי' חסר תחלה ממנה. כך נפלו לתוכה שתתא ולא פחות מזה. ואילו הוה נקט משהו. משמע מעט או הרבה מג' לוגין. ותו דגם ג' לוגין הם במשמעות אלא משהו נגד מ' סאה של מקוה: **בא)** הוא דיולא מפירות שדרך לסחטן [ערכ"ו שבת ק"ד ב']: **כב)** היינו מים שיולאים מדגים מלוחים: **כד)** הוא שומן שהוליא מדגים מלוחין (ג): **כה)** ועכ"פ לא פסלוה. והיינו דמפרש הכא המדיגה הג' דרים פרקן דלא מעלין ולא פוסלין. מיהו הא דלא פיסלין דוקא בלא נשתנה מראית המקוה על יין. דאילו נשתנה מראית מי המקוה על יין. אפי' הן מ' סאה שלימין. נפסלו. עד שיחזרו למראיתן כסוף מ"ג: **כו)** אף מדים בילה בלא

משנה אחרונה כר"ה

לא עבלי דהי דממאין אין מטמאין את אדם מעמאין את הידים קמ"ל: **אבל** שאר המשקין ומי פירות. שהם משקין שבמשנה בכל דוכתא הם שבעה משקין שנטייב בפרק בתרא שהם בלבד השופין. משקין לענין הכשר ושומאה. וכל שאר המשקין נבד אינו נקראין מי פירות והייבו דקאמר הכא שאר המשקין שהם שבה לבד ממים ופסלין והשאר וכן מי פירות פעמים מעלין. והשתא משמע הכא שבכל בהיא ג"כ בכלל הבשבה משקין חביב כמי פירות ואינו פוסל ולפעמים מעלה. ומאד הבבכא הי' נראה דהביב כמים כמו לענין הכשר דפשוט במס' מכשירין שהכל הכשיר והי"ה לפסול המקוה בבאוכין ושוד דנראה דלא נרע מעלה לאחר שהופסר דלכ"ע הביב כמים ממש לפסול כמ"ש הפוסקים. וי"ש: **והחמד** משהחמיץ. למאי דפי' הר"ש לעיל במי כבשים ושלקות אע"פ שקבלו טעם מן הכבשים אפ"ה שוו כמים ופוסלין דבמקוה לא תלי בג"ע. ואי"כ נם בתמד כיון שבטעו שלא החמיץ פוסל. משהחמיץ נמי ראוי לפסול דבמקוה לא תלי בג"ע. ומיהו לפי מ"ש הר"ב בפ"ק דמעשר שני דהא דיקא בכסף מעשר משהחמיץ והוא דרמת תלמא ואבכא אבבעה י"ל דס"ל בכה"ג אילרי דיין מעלית הוי. אבל הר"ב שלא שתנה כן הכא משמע דס"ל דאפי' לא מעלה אלא כדי מדמו אילרי וכן פי' בהדיא פ"ק דחולין מ"ז בהא דתנן התם מבהחמיץ נקח בכסף מעשר ואינו פוסל המקוה בשלא מעלה אלא כדי מדמו כו' וא"כ קשה מ"ש ממי כבשים ושלקות. וי"ל דהכא שאני משום שהחמיץ מיקרי יין ואין עליהן שם מים אבל מי כבשים ושלקות אחתי מיא מיקרו ודמי להא דלקמן מ"ה שלשה לוגין מים שנפל לתוכן קורטוב יין ומטמאין כמלאה היין אין פוסלין אע"פ שלא שינו את מראה המקוה אלמא דאפי' מראה היין אינו פוסל ואמר בפ"ק דמכות דף ד' משום דאתרא מזיגא מיקרי. וה"ה שהחמיץ מיקרא יין: **לא העלהו.** וא"ת

ציונים

היד בו מ' סאה. ינמות פב: זבחים כב. יומא מ: תרומות פ"ב. הוס' נ"ק קב: ד"ה לומר. וזבחים כנ: ד"ה ימיב. הלא"ש בב"ק פ"ז פימן ג. מיי' שם פ"ו. טור וסו"ע שם פניף כד. ובנ"ש יו"ד פימן קיח:

חלופי גרסאות

לא בד"ג וד"ו ולא יקנסמון וכ"ל במבנ"ג. לתוכו. סאה מהם בד"ח מהם סאה לתוכו. היו בו מ' סאה זבחים ובינמות מקוה שיש בו מ' סאה מכרונות. ה"ן בינמות נ"ב

תוספות חדשים

[בתר"ם ר"ה] פעמים מעלין כו' קמא קמא בטל כו'. והוקא גבי דבר הנאכל בכל

אליהו רבא

פ"ז ב הכי גרסינן אבל שאר המשקים ומי פירות

תום' אנשי שם

בשנה פוסלו בג' לוגין. שלבן משוה קצת דהנ"ל לא כעלהו ופוסלו בג' לוגין. (ב"ד): תוי"ט ד"ה **והציר** והמוריים מפורשים כו'. שם פי' מוריים הוא כומן דגים ולפ"ז ק' ממתני' דסכא לרב יוסף בר אבדימי בזבחים דף כ"ב א' דמטבילין בעינו של דג שבימוק שומן עינו בתוכו ואם מטבילין בו ק"ו דיפלים למקוה והכא הכן דלא משלה וי"ל דריב"א ס"ל כרבב"ג שם דאמר כל שתחלת בריתו מן המים מטבילין בו אבל מתני' דסכא י"ל דאתי' כת"ק דרבב"ג לעיל פ"ו מ"ז דלא ס"ל כרבב"ג הא"ל ע"ש בתי"ט אבל לפ"ז אתמי' דברי הרמב"ם וב"ע סותרין זא"ז דפסקו דמוריים אינו מטבילים ופסקו ג"כ דמטבל בעינו של דג מיהו ראיתי לרמב"ם בפי' הכא שכתב ומוריים הוא מה שקורין מורי ותמצו שהוא בעין מים עכ"ל ובמה שדרים כ' דמוריים דהתם הוא שומן דגים וא"כ בפי' דמוריים דסכא לאו שומן דגים הוא וכן משמע בהרא"ש כאן (ובמבנ"ג עם פי' הרמב"ם והר"ש בתמת כעוסתא ומוריים ולא מוריים) ולפ"ז פסקי הר"מ ודס"ע לא סתרי אהדדי ויש להבין בזה עוד למה השמיט בס"ע איר ולמ"ש דאיר דמתני' דסכא אתי' כת"ק דרבב"ג לעיל דאמור וא"כ הכ"י דפסק כתחב"א וכרבב"ג שפיר עבר דהשמיט איר. מיהו כ"ל אינו שוה לי עדיין דלא הו"ל להרב"ש לכתוב אלא לפרש דהך מוריים אינו שומן דגים ול"ש כי אולי הא דמטבילין בעינו של דג דוקא במים. (בה"מ): ד"ה **פעמים כו'** ולא נחסר ממנה כו' כל"ל ואלא דמי פירות קלי לפי שבין כולם הוי מ"א סאה ובאוהב סאה שנטל מהן ב' ממ"א דחשבינן לכל המים והמ"פ משערין עד שבסאה זו שהוא נוטל הוא נוטל מכל סאה בשוה. (כ"ד): בא"ד **כשער** עד רובו. בפ"ע י"ד כ' אפילו עשה כן י"ש פעמים. עיין בתרע"א כו' רכ"ל דכ"ש שתמה שהרי כשנטל נוטל מהכולל המים והמ"כ בכ"פ שנתן לתוכו פחות בנעילת המים וא"כ יכול לעשות ל' פעמים ויותר ועדיין יבאר רוב מים ותיכן דבתמת אילו לא היה בברת אומר שמה שנטל נטל מהמ"פ לבד ולא כשאר כלל מהמ"פ לא היינו מקילין אף בודאי יש רוב מהמים לנטל המ"פ וגם שאני אומר לא אמרי' אלא במקום שאף בלא השאני אומר יש ודאי רובא דהתירא ועכ"כ לא התירו כאן. ביותר מי"ע בא"ין שאינ"פ שבודאי יש רובא דהתירא גם בלא שאני אומר מ"מ כיון דברובא לחוד אין להתיר רק בצירוף השאני אומר שהמ"פ לבד נטל וכיון דאתיא להכי אומר שאני אומר שהמ"פ לבד נטל הלא ס"ל מכל אומר שהמים לבד נטל ודאי ס"ל ויבא דרובא דהתירא ולפי ההכמה לא אמרי' שאני אומר אלא איכא דאיכא ודאי רובא דהתירא ע"ש ועמ"ש בפ"ה דתרומות מ"ז ודוק. ובשוע דגם בנעלו י"ש אפילו בא"ין שאינ"פ אלא לרבותא דאפילו בנתן סאה ונטל סאה לא שרי ביותר מי"ע ודברי אמתתא בימיין בזה המה שלא בדקדוק ע"ש: בא"ד **כשאינו** בהיתר שנים וכו'. דבעור הרוב דלגבי איקה **ובעור** שנים דלגבי אסורין דמו אהדדי דזה מבטל הבאחוכין וזה מבטל הבאיסורין ומיהו איכא למדמי למלן דס"ל כולו שלוב מדרבנן די"ל דשאני הכא דתכמים עשו בו תנוק יותר מבל אורה. (כ"ד) במש' הוי בו מ"ם כו'

ע"

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

השלם אפי' אינם סאים מים שאובים אין פוסלים אותו . והחמירו חכמים במי פירות דלא חזו לטבילה כלל דמקוה מים כתיב . [כמ"ש הר"ב במ"ז דפ' בתרא] הלכך פסלי ברובא ע"כ : ג הדיח בו סלי זיתים כו' כשר . מפני שאין בהן מגוף הדבר המשנה את מראיו. ב"י בשם הראב"ד : ריא"א מי הצבע וכו' . ופסקוהו הרמב"ם [פ"ז ה"ח] והטור . וכתב הכ"מ משום דמשמע דליכא מאן דפליג עליה . ע"כ . והא דתני ליה בלישנא דפלוגתא נמצאים הרבה כן ולא פליגי . וכמ"ש בסוף בכורים . ולי נראה אע"ג דפליגי עליה . דהלכה

ר"ע מברטנורה

סאה חסר אחת : ג ושנו את מראיו בשר . דהתם כלים לא חשיבא שנוי מראה

ג הדיח בו סלי זיתים . וסלי ענבים . ושנו את מראיו בשר כו). ר' יוסי אומר מי הצבע . פוסלין

מלאכת שלמה

המקוה מחמת עצמו שהוא כשר כמו שפסק הרמב"ם ז"ל בספ"ז דהלכות מקואות. וכתוב בב"י סס בי"ד סי' ר"ל שכתב הראב"ד ז"ל בספר בעלי הנפש למדנו מכאן שאין שנוי מראה פוסל עד שיתערב בו גוף המשקה והוא משנה את מראיו אבל אם שרה בו סמנים או אוכלין ונשתנו מראיו כשר שהרי הדיח בו סלי זיתים וענבים אינם פוסלים בשנוי מראה מפני שאין בהם מגוף הדבר המשנה את מראיו וכן מי הצבע אין בהם כי אם שריית סמנים בגבד ופוסלין בג' לוגין משום דמיא לבגעת מיקרו עוד למדנו מכאן שאין לשנוי מראה שיעור אלא אפילו מעט מ' נשתנו מראיו פסול ע"כ : ר' יוסי אומר מי הצבע . נלע"ד מאן דגרים מי הצבע הלד"י בסגול לא משתנם ומאן דגרים נמי מי הצבע הלד"י בפתח לא משתנם.— וכנמ' פ"ק דמכות דף ד' פריך מהכא דקתני מי הצבע פוסלין אותו בג' לוגין ולרב דאמר ג' לוגין מים שאובין שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן

כו' עד מש"כ במי פירות ע"כ וקל להבין דבמי פירות יד חזנו דוקא כמו שכתבתי לעיל בסמוך וזה שלא כדעת הרמב"ם ז"ל שהוא סובר שלא מזכר בפ' הערל עד רובו אלא דוקא במים שאובים אבל במי פירות לא מבטלין אלא בתהן סאה אחת ונטל אחת כדקתני מתני' אבל מפי לא ונראה דאפשר לומר שטעמו של הרמב"ם ז"ל דמדינא מיבטל שרי בכל גונא אלא דהיכא דתהן סאה ונטל סאה כי הוי רובא אז חיישי הכי מיחזי להו לאינשי שיעלו הכשרים וכגנבו תחתם השאובין ויבאו להכשיר בכולן שאובין לגמרי ולפיכך נזרו מפני מראית העין אבל בהכך דמקוה העליון ומקוה התחתון כיון דלא נילפא ליה מראית העין וכבר הזכיר חילוק זה הרמב"ן ז"ל בפ' המוכר את הבית . קיצור מבית יוסף יורה דעה סי' ר"ל דף רמ"ב ע"א : ג הדיח בו סלי זיתים וסלי ענבים ושינו את מראיו כשר . וכל שכן אם נתנה מראה מי

יבין תפארת ישראל יבין

[מר"ם י"ג ב'] . והרי כבגגל הסאה שמעורב בו מים כשרים והגך . לא כשאר מ' סאה מים כשרים . אפ"ה כיון שכבר היו מ' סאה . אינן נפסלין בכך . מיהו דוקא בלקח סאה ונתן סאה רק עד י"ע פעמים כשר . דאילו ביתר מכן . נפסלה עד שימלאה במים כשרים כשיעור שנגעל ממנה . דמשום דמי פירות לא חזו כלל למקוה החמירו בהן . אבל שאובין שנפלו למ' סאה כשרים . אפי' נתן ולקח ונתן עד לעולם כשר [ר"א פפ"ד] . ולרמב"ם גם בשאובין רק עד רובו כשר . ולאוי להחמיר כדבריו [ש"ך סס. ואין להקשות להרמב"ם מלגיל [פ"ו מ"ח] דממלא בכתף ונותן לתוך מ' סאה כשרים . עד שיתמלא גם התחתונה למ' סאה ואינהן כשרים . י"ל התם מדלא נעשו הילאין שאובין שהרי מעלמן זחלו למטה . גם הנשארים בשעליונה מתובנין . מעתה"כ הכא בשאב] . והא דנקט רק בהגך פעמים מעלין ופעמים אינן מעלין . ולא נקט הכי לעיל גבי שאובין וחבירין . י"ל דנקט בהגך הכי לרבותא דאף מי פירות שאינן מין מים . אפ"ה לפעמים מעלין : בז) דהלכולך שהסלים לבושין בו אין בו ממש . ומלא שאין במי המקוה גוף הדבר שטינה מראיתו . משא"כ כשמתערב במקוה דבר לא שלטא בטבע . כיון וכדומה . פוסלין למקוה במראיתו . זה הכלל בדין ש י נ ו י מ ר א ה של מקוה. (א) מקוה אפי' חסירה אינה נפסלת בשינוי טעם וריח . ואפי' בשינוי מראה אינה נפסלת . רק כשהלח שמתערב בה ונשתנה מראית המקוה על ידו . הו' לבנו מלד עלמו . כגון יין אדום . או מי פירות אדום . אז פוסלין כשנשתנה מראית המקוה על ידן . ואפי' מקוה שלימה נפסלת על ידן . אבל כשלא נשתנה מראית המקוה על ידן . או אפי' נשתנה . אבל הרבה עליו מים אחרים [וכשהמקוה שלימה . אפי' הרבה עליה שאובין] ועי"ז חזרו למראית מים . חזרה המקוה לכשרותה . ואין ביין ובמי פירות הנ"ל דין שאובין לפסול מקוה חסירה בג' לוגין מהן . ולא עוד אלא אפי' ג' לוגין שאובין שנפל לתוכן מעט יין ונשתנו מראיהן למראה יין . ונפלו אח"כ למקוה חסירה ולא שינו מראיתה . הרי דין הג' לוגין כיין ולא פסלו להמקוה . ורק כשנשתנה מראית המקוה על ידן . נפסלה אפי' היתה שלימה עד שתחזור למראה מים [י"ד ר"א סכ"ג ות"ך סס סק"ס] . (ב) שינוי מראה אינו פוסל במקוה רק בשיש ב' לריעותא . (א) שהדבר שטינה מראית מי המקוה . היה לבנו בטבע . (ב) שהדבר ההוא הי' בו ממש . ולפיכך אם שרה שרשים או עשבים או זאפרן או שאר מאכל במים ונלבנו המים עי"ז . ונפלו למקוה . ואפי' חסירה . ושינו מראית המקוה [אבל לא היו ג' לוגין . דאינו ג' לוגין אפי' נטענין פוסלין למקוה חסירה כשאר שאובין]. לא פסלוה . משום

משנה

ולא"ת למה לא מפלין לי משום דמקוה מים כתיב כיון דדובא מים ליבטלו מי פירות ברובא כמו בכל התורה . וי"ל כיון דגזרו בשאר לוגין דפסלי ולא מהני ביטול ברוב בקלי חכמים דין ביטול ברוב במקוה לגמרי אפי' בקרטוב מים ואפי' במי תירוש וכדפי' פפ"ק : ג ר' יוסי אומר מי הצבע פוסלין בג' לוגין

ג הדיח . מיי' שם פ"ז ה"ח פיל ובו"מ שם פעיף כה : מי הצבע. עיטוריו : כפ: מטת ג: ירושלמי ע"ג דעבלה תנם' פוסה מה: ד"ה ומה . מיי' שם פיל ובו"מ שם :

חלופי גרסאות

ג סלי זיתים וסלי ענבים כלי זיתים וכלי. הצבע נפיוטין ונמנות צבע :

תוספות הדשים

בכל שהוא כגון יי"ג ודומיהן. משא"כ בשאר איסורין דמתערלא בעלי כפ' אפילו בלא קמא קמא (תוס' שם) : [תוי"ט ד"ה] פ"עמים אין מעלין כו' דמקוה מים כתיב . עיין נמולין דפ"ד דג' פעמים מים כתיבי וממעטינן מי פירות :

אליהו רבא

פירות והאיר והמוריים ותתמד מסתמיין לא מעלין ולא פוסלין כיצד מקוה שיש בו מ' סאה חסר אחת נפל לתוכו סאה מהם לא העלוהו ולא פסלוהו היה בו מ' סאה נתן סאה ונטל סאה ה"ז כשר. ג"ע פעמים מעלין ופעמים שאינם מעלים. ומתני' כל הני דלתא בני דפתח בהו קמפרש ואזיל ומפרש בריטא מעלין ולא פוסלין והדר מפרש פוסלים ולא מעלין והדר קמפרש לא מעלין ולא פוסלין שאר המשקים ומי פירות וכו' ומפרש כיצד לא מעלין ולא פוסלים כדקתפרש באיזה בני כיצד וקאמר מקוה שיש בו מ' סאה חסר אחת וכו' לא העלוהו ולא פסלוהו משום מים שאובים. והדר קתני הן בו מ' סאה מלאה באפי' נפסה היא ואשאובין קלי באפי' נתן לתוכו סאה שאובין ונטל סאה ה"ז כשר כיון שהיו בו מ' סאה כשרים קודם שנפלו לתוכו סאה שאובין אין כל שאובים שנפלו פוסלים אותו והרי הוא בהכשרו שאפי' נטל אח"כ סאה ה"ז כשר : ג הדיח בו סלי זיתים כו'. שמעתא דהדיח בו סלי זיתים ומי הצבע גרסי' בתר הכי שמעתתא דיין ומותל. ובריטא גרסי' כפל לתוכו יין לא מותל כו' כיצד יעבה כו' נפל לתוכו כו' ושינו מקצת מראיו כו' ה"ז לא יטבול בו והדר גרסי' הדיח בו סלי זיתים כו' ר' יוסי אומר מי הצבע כו' . וקמ"ל בריטא דין שנוי מראה דפסול במקוה כגון יין ומותל והדר קתני הדחת כלים ומי הצבע לר' יוסי אין פוסלים בשינוי מראה דלכך גירסא דקמן

תוס' אנשי שם

עי' בא"ר . ולדבריו ק' הא דמייתי ביצמות מתני' דהכא וקאמר' עלה עד רובו. ורלאיתי בכ"מ פ"ד מה"מ ה"ז שכ' דממ"ש הרמב"ם (דבמים שאובין בכה"ב דוקא עד רובו) נראה שהוא סובר דר' במים שאובים מיירי אבל בש"ש

דהלכה כמותו. משום דבפ"ק דמכות דף ג. פריך בגמרא מיניה [*וכן בפ"ג דעירובין דף כט]: ואינן פוסלין אותו בשנוי מראה. דמ לגבו אין בהן כי אם שריית סמיס בלבד. ופוסלים בשלבה לוגין. משום דמיא דליבעא מקרו. ב"י בשם הראב"ד: נפל לתוכו יין ומוחל ושנו את מראיו פסול. משום דמתחזי כמקוה של אחר משקים. ומקוה מים כתיב. ב"י בשם הראב"ד: ומוחל. ואפי' למ"ד במ"ג פ"ע דטהרות דמוחל אינו משקה. וכן במ"ה פ"ז דמכשירין אפ"ה פוסל בשינוי מראה. משום דהוה דבר שאין עושים הימנו מקוה ופוסל את המקוה בשינוי מראה. גמרא פרק כ"ב [*דשבת] דף קמד: [*ימתין לו עד שירדו גשמים כו'. פי' הר"ב דלמלאות בכתף א"א כו'. וכ"כ הר"ש. והמיבי דהא דאפשר למלאות בכתף ולהמשיכה למי מקוה כר' יאשיה דפ"ב מ"ז. ובשלמא לי אמרת דבהמשכה אינו מועיל אלא עד שיהא רוב מן הכשר. וכדפסק הר"ב במ"ד פ"ד אפשר לתרץ כיון דלאו מילתא דפסיקא הוא להכשיר בהמשכה לא קתני לה. אבל למ"ש בפ"ב מ"ז כר' יהושע. דשאיבה אפשר למלאות בכתף ולהמשיך. כדי דלא תקשה מהני' אלאותו פסק דפסק הר"ב. ויש כמה גדולי ההוראה דסברי הכי כמ"ש בספר הב"י. כ"ל לדחוק ולתרץ. דמתני' אליבא דכ"ע נסבא אף לר"א דמ"ז פ"ב. ואע"ג דלדידיה אמי אם רוב מים כשרים יכולים להכשירו במילוי כתף והמשכה. כיון דלאו מילתא פסיקא הוא. לא קתני לה.

פוסלין אותו בשלשה לוגין (כח). ואינן פוסלין אותו בשנוי מראה (כט). נפל לתוכו (ל) יין. ומוחל (לא). ושנו את מראיו. פסול (לב). כיצד יעשה. ימתין לו עד שירדו גשמים (לג) ויחזרו מראיהן למראה המים. היו בו ארבעים סאה (לד). ממלא בכתף (לה). ונותן לתוכו עד שיחזרו מראיהן למראה המים:

ר"ע מברטנורה

מראה: ואין פוסלים אותו בשנוי מראה. משום דלגבוא לית ביה משקה: מוחל. מים הולאים מן הזיתים: ימתין עד שירדו גשמים. דלמלאות בכתף א"א דבחסר עשקין שהוא נפסל בג' לוגין: ממלא בכתף. דמקוה אלא אין האאובים פוסלים אותו לעולם: אין

מלאבת שלמה

ומראיהן כמראה יין ונפלו למקוה לא פסלוהו ומשני התם מיא דלגבוא מיקרו הכא המרא מזוגא מיקרי: ימתין לו. אית דלא גרסי מלת לו. ובירושל' פ' שני דערלה משמע דגרסי' ר"מ אומר וכו' ופעמא דר"מ משום שאינה נכרת ואתיא דר"מ כב"ש כמה דב"ש אמרין אף מטמא מי שיש בו כח להמשיך ולעשות רושם בעיסה הכא נמי כיון דעושה רושם במים מראה טולו כשאוב וכן היא הגרסא ג"כ בירושלמי כתיבת יד. ובת"כ פרשה פ' ג' מחלוקות בדבר ר"מ

חדושי מהרי"ה

פ"ז משנה ג [תי"ם ד"ה] ימתין לו עד שירדו גשמים כו' פי' הר"ב כו' והמיתני כו' כר"י דפ"ב מ"ז כו' עכ"ל. ולפי מ"ש שם לא קשיא ע"ש:

תוס' אנשי שם

במ"פ לא מכשירין אלא נתן סאה א' ונטל סאה בדקתני מתני' דהכא (כדפסק שם בפ"ז ה"ו) ולהרמב"ם הא' דמייתי בפ' הערל אינו מתני' דמקואות דמתני' דהכא במ"פ ודהערל במים שאובין פ"ג ל"ל לגי' הא"ר לאיפוך דמתני' דהכא לענין מים שאובין ודהערל במ"פ ואינו מתני' דהכא אלא שם בריישא ובע"ם מכל המפרשים וגם מרמב"ם בהגהו ראה דלא בע"ם הא"ר. (שה"מ):

משנה אחרונה

הלכתא כווסי': נפל לתוכו יין ומוחל ושינו את מראיו פסול. משום דיש בו מנוף הדבר המשנה. ויש לדקדק מדנקט יין ומוחל ושכך זיתים וענבי' דאייתי בהו בריש ואמר הדיה אלו זיתים וענבים לא פסלי וה"ל למיתני זיתים וענבי' עצמן שנפלו לתוכו פסלי. ועוד דכמ"ק דיוים תני נפל לתוכו דיו קומם וקנקנתום ושינו מראיהן פסולין ואמאי נקט הכא יין ומוחל ולא נקט כי התם דיו וקומם. ונראה מזה דאין שינוי מראה פוסל במקוה אלא שנשתנה מכח משקה שנפל לתוכו אבל אוכלין או ממנים שנפלו ושינו אין פוסלין וכ"כ הב"י בשם הראב"ד וז"ל אין שינוי מראה פוסל עד שיתערב בו נוף המשקה והוא משנה את מראיו אבל אם בא מאליו וגשתנה מראיו כשר שהרי הדיה בו אלו זיתים וענבים אין פוסלין מפני שאין בהן מנוף הדבר ט' פ"ל אלמא דשמתים או אוכלין אע"פ שהם נוף הדבר אין פוסלין כיון שאינם משקה ומייתי מהדיה אלים שהם נמי אין שם מנוף היין והשמן. וכ"ג מדברי הרמב"ם בתשובה פ"ז כתב מקוה שנשתנה מימיו מחמת עצמו ולא נפל לו שום דבר ה"ז כשר לא אמרו אלא שנשתנה ממחת משקה אחר ע"כ וכן מוכח להדיה מן הש"ס בפ' חבית בשבת ד' קמ"ד דא"ר חסדא מרדין שמחכן לתוך המקוה פוסל בשינוי מראה אע"ג דלאו בני מטעה נינהו כיון דאתשבינהו ה"ל משקה כ"כ אלמא מי לאו דאתשבינהו לא פסלי דאין פוסל אלא משקה אבל מרדין נופייהו לא פסלי. אלא שצריך לדקדק בלשון הרשב"א בשער המים שהביא בב"י בכתב הדיה אלו זיתים אין פוסלין שאין כאן מנוף הזיתים והענבים אלא מראיהן לבד כ"כ משמע דאינו שהם ענבים פסלי. וע"ל דה"ק שאין שם משקה מנוף הזיתים וענבים. א"נ אפשר נוף הזיתים וענבים עצמן הואיל ולשתיה קיימי תשיבי כמשקה. אבל זה ל"כ ולשון מראה עיקר: ושנו את מראיו פסול. שכל שיש בו מנוף המשקה המשנה ה"ז במקוה של שאר משקין דפסול מדאורייתא דמקוה מים כתיב אבל כשאין שם מנוף המשנה ה"ז כשתנה ממחת עצמו וכשר. והך שינוי מראה אפי' לא נשתנה המקוה למראה יין ומוחל שנפלו אלא כל שאין להן מראה מים פסול כ"כ ב"י בשם הראב"ד: כיצד יעשה ימתין. הא דצריך למיתני כיצד ולא הני סתם פסול עד שיחזרו למראה מים. דאי הוה תני הכי אדא"ר דדוקא חזרו מעצמן אבל להוסיף עליהן לא מהני עד שילא מילואן כדאמרי' גבי שאובין בפ"ג. קמ"ל דהכא לא בעינן דא"ד לשאובין דפסולו הוא ממחת תערובת שאובין וצריך שיסלק התערובת והכא ליכא תערובת אלא משנתלק המראה כשר: עד שיחזרו מראיהן. אבל לא מהני שיתערבו למקוה אחר כשר כשפופרת הנוד. דאפי' הן מקוה אחד ומגיו נשתנה מראיו אפי' יש

בשאיו

יכין תפארת ישראל בועז

למראיהן הרי היא בשמרותה [ועי' רמב"ם פ"ז ממקואות. וי"ד ר"א סכ"ה וכ"ו וכ"ז וכ"ח וכ"ט] : (כח) מדעכ"פ שאובין הן : (כט) מדאין בהלבע ממם. והמיס שיש בהן ממם. הרי אין לבען בטבע. רק שנלבעו מהשרש שנכנס לתוכן מהשרשים ועשבים שנכרו או נתבלו בהן. והרי השרש ההוא לא הי' בעין מקודם. ולפיכך אפי' שינו מראית המקוה אם רק לא היו ג' לוגין. או בשהיו ג' לוגין וירדו למקוה הסירה דרך רביעי והמשכה אף בשינו מראית המקוה כשירה. והכי קיי"ל [שם] (ד) : ל) למקוה חסירה : לא) זיעת זיתים. וה"ה שרף פירות שהוא אדום בטבע : לב) מדרבנן מדמתחזי כטובל במי פירות. וה"ה במקוה שלימה שאי' נפסלה מה"ט. ואפ"ה נקט חסירה. משום סיפא. דאילו שלימה יכול לתקנה שימלא בכתף לתוכה. משא"כ בחסירה : לג) דלמלאות בכתף א"א דהרי בחסר עשקין (ד) : לד) מיס כשרים שנשתנו מראיהן ע"י יין וכדומה : לה) דהרי מקוה שלימה אינה נפסלת מכל שאובין שבעולם : למקוה

(ד) ורבינו כ"מ כתב דקיי"ל כר' יוסי. מדליכא מאן דפליג עליה. וכן נראה דעת הרמב"ם (פ"ז ממקואות ה"ז וח"). הנה לכאורה הי' נראה דאף לענין שני הלבע יפסלו המקוה בג' לוגין ליכא מאן דפליג עליה. עכ"פ לענין שלא יפסלוה בשינוי מראה ודאי פליג את"ק. דאע"כ ל"ל לר' יוסי למקוה מלאה חדתא במי לבע. הו"ל למקוה מלאה במי הדחה נוכייהו דפוסלין בג' לוגין. אלא ע"כ דלת"ק אפי' מי הדחת סלי זיתים וענבים. שהלכוך שמעורב במים היה בו פעם ג' ממם אפ"ה אינו פוסל משום מראה. מכ"ש מי לבע. שהמראה שקלטו המים מהעלין או השרשים שכבשו בהן מעולם לא הי' בו ממם. ור' יוסי ס"ל דוקא מי לבע. אבל מי הדחת כלים. שהלכוך שהי' ע"ג הכלים הי' בו פעם ג' ממם שפיר פוסל המקוה בשינוי מראה. אבר ג"א לומר כן. דאי נימא דפליג את"ק בענין שינוי מראה. א"כ כל עיקר דנקט מי לבע. משום שינוי מראה נקטיה. לפלוגי את"ק. ולאמוטינן דרק מי לבע אינו פוסל בשינוי מראה. א"כ למה נקט דפוסל בג' לוגין ברישא. איפכא הו"ל למנקט מי לבע אינו פוסל בשינוי מראה. ופוסל בג' לוגין. אלא ע"כ דכל עיקר דאתא ר' יוסי לאמטינן היינו דפוסל בג' לוגין. ואהכי נקט מי לבע לרבותא. דלא מבעי' מי הדחה. שהלכוך שמעורב במים לא חשיבי. הם שאובין כאשר בתחלה. ואם דהרי אפשר לסנן המים מהלכוך שמעורב בהן. ויהיו מים זכים כבתחלה. וודאי פוסלין משום שאובין. אלא אפי' מי לבע דחשיבו ונשתנו לגמרי. הו"א דלתבטל שם שאובין מהן. ולא יפסלו המקוה. קמ"ל. ואגב גרדא נקט נמי דאין פוסלין משום שינוי מראה. לומר לך דהא בהא תליא. כמ"ש בש"ל בזה הכלל בפי' ד'. דכל הפוסל משום ג' לוגין. אינו פוסל משום שינוי מראה וכו'. והא דלא נקט ת"ק נמי שמי הדחה פוסל עכ"פ בג' לוגין. ה"מ משום דרישא מיירי בהדיה הבלי תוך מי המקוה עצמה. ולרבותא נקט הכא. אף דלכלוך ההוא לא נתבטל מקודם במים. אפ"ה לא מחשב כיש בו ממם. ור' יוסי נקט רבותא אפכא. אע"ג שנלבעו המים מקודם. והרי המים יש בהן ממם. אפ"ה לא מחשב כאילו נלבעה המקוה בדבר שיש בו ממם: (ה) ואי"ל א"כ היכי קאמר יתמין. הרי גם אם כבר השתנה מראיהן הי' צריך להמתין מדאין שם מ' סאה עדיין. וי"ל דאילו הי' לאן מראה מים לא הי' צריך להמתין רק עד שיתמלאו המ' סאה. אבל בהשתנו מראיהן. אף שיתמלאו המ' סאה. צריך לפעמים להמתין יותר עד שיחזרו כל כך גשמים עד שיחזרו למראה מים. א"נ קמ"ל דבחזרה למראה מים הוכשרה. ולא חשבינן להך כג' לוגין שאובין שנפלו למקוה חסירה. דאף אפי' נתמלא אח"כ עד יותר ממ' סאה. נשארת בפסולה (כסי' ר"א סכ"ב). ורבינו ט"ז (שם סקל"ח) תי' דאי משום למלאות המ' סאה. הי' יכול להכשירה בהמשך לתוכה שאובין. אבל כשירלה להחזירה למראה מים. אסור להכשירה בהמשכה. דחיישינן שמא לא יחזרו למראה מים עד שיהיו רוב המ' סאה ע"י המשכת השאובין. כי המים הבאים לתוכה דוחין את המים שכבר יש בתוכה. וכלעיל וכו'. עכ"ל רבינו. משמע מדברי רבינו דאפי' יש בהמקוה רוב המ' סאה כשירים לגמרי. אפ"ה כשיתמיך אח"כ לתוכה יותר ממ' סאה. יש לתוס שהשאובין הרבים ממ' סאה שיתמיך לתוכן כדי לתקן מראית הכשירים. ילחו הכשירים לחוץ. ותפסל. והיינו דכתב מלת כלעיל.

ר"ל

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ד *) אין בו מראה מים ארבעים סאה. אם אין במקוה ארבעים סאה שיש בהן מראה מים לא יטבול באותו מקוה אפי' באותו לד שיש בו מראה מים. ואם טבל לא עלתה לו טבילה: ה ונפלו למקוה לא פסלוהו. *הואיל והן נראין כיין. ומי פירות אין פוסלין בשלשה לוגין: הכל הולך אחר המראה. אף על פי שאין האלב פוסל המקוה ואין במים שיעור שלשה לוגין לפסול. מכל מקום כיון שיש כאן שלשה לוגין שנשתה כמים. חשבינן להו כאילו כולן מים. ופוסלין. ואין הלכה כרבי יוחנן בן נורי: *) נד"מ אם אין. והשני

תוספות יו"ט

ד נפל לתוכו לו) יין. או מוחל. ושנו מקצת מראיו לז). אם אין בו מראה מים ארבעים סאה הרי זה לא יטבול בו לח): ה שלשה לוגין מים ונפל לתוכן קרטוב יין והרי מראיהן כמראה היין. ונפלו למקוה לט). לא פסלוהו מ). שלשה לוגין מים חסר קרטוב מא). ונפל לתוכן קרטוב חלב. והרי מראיהן מב) כמראה המים. ונפלו למקוה. לא פסלוהו מג). ר' יוחנן בן נורי אומר. הכל הולך אחר המראה

כדכתבתי בסמוך. ועיין בפרק דלקמן מ"ת בדבור המתחיל אפילו נתמלאו כו'): ה ונפל לתוכן קרטוב יין כו' לא פסלוהו

מלאכת שלמה

ר"מ ור' יהודה ור' יוסי כדפי' שם ספר קרבן אהרן: ד נפל לתוכו יין וכו'. שבת ר"פ הבית דף קמ"ד מייתי לגבא דלעיל נפל לתוכו יין לו מוחל ושינו את מראיו ואני השתקתי הסוגיא על בבא זו שהכל יודע לדין אחד דבעי התם עלה מאן תנא דמוחל משקה הוא דס"ד מעיקרא דלא פסיל ניה למקוה אלא משקה כדפי' רש"י ז"ל התם ומוקי לה אביי דר' יעקב היא דתניא ר' יעקב אומר מוחל הרי הוא כמשקה ומפני מה אמרו מוחל ביולא מתחלה מהור לפי שאינו יולא בקיומו ר"ש אומר מוחל אינו כמשקה ומה טעם אמרו מוחל ביולא מטקל בית הכד טמא לפי שאי אפשר לו בלא נאלוחי שמן והתם מפ' מאי ביינייהו ורבא מוקי לה ככולי עלמא וטעם דמוחל פוסל משום דהוי דבר שאין עושין ממנו מקוה ופוסל את המקוה בשנוי מראה ודברי הכל. ומילתיה דר"ש איתה נמי במתני' דכפ"ע דטהרות סי' ג'. ועיין במ"ש בפ' בחרא דמכשירין

המראה

סימן ה': ה שלשה לוגין מים ונפל לתוכן. וכתב רש"י ז"ל שם במכות חסר קורטוב גרסי' בריש"א ובסיפא. עוד כתב ה"מ למיתני כה"ג בריש"א ובתיניתא בחדא בבא הכי שלשה לוגין מים חסר קורטוב שנפל לתוכן קורטוב יין לו חלב בין שמראיהן כמראה מים בין שמראיהן כמראה יין לא פסלוהו אלא כי אורחא דמילתא קתני להו שהיין שהוא אדום הופך את המים ממראיהו אבל החלב אין דרכו להפוך את מראיהו ע"כ ואמרי' התם במכות דרבא הוא דפשיטא ליה דרב גריס בריש"א ג"כ חסר קורטוב דלא בעי ת"ק אלא שיורא ורב דקפיד ממי אחזותא כר' יוחנן בן נורי ס"ל ולרב פפא לא פשיטא ליה ומספקא ליה אי רב תני גם בריש"א חסר קורטוב אי דוקא בסיפא דרבנן תרוייהו בעו שיורא וחזותא ורב דאמר דשלשה לוגין של מים שנפל לתוכן קורטוב יין ומראיהן כמראה היין ונפלו למקוה לא פסלוהו כדברי הכל דלכ"ע חזותא דמיא

מיהא

יכין

לו) למקוה שלימה: לו) ר"ל שנשתנה עי"ז מראית המים בלד א' של המקוה: לח) אפי' באותו לד שמראהו כמים. דהמים שנשתנו אין דינן כמים כלל. ונמצא שאין כאן מ' סאה מים. ולפיכך אפי' יש מ' סאה בהמים אלא נשתנו. אסור עכ"פ לטבול בהלד שנשתנה [ש"ך ר"א ס"ק ס"ז]: לט) החסירה ממ' סאה. ולא שינו מראיתה: מ) משום שאובין. דאין שאובין פוסלין רק במים. אבל הכא מדמראיהן כיין. דינן כיין שאינו פוסל בג' לוגין. רק בשינוי מראה. והרי לא שינו מראית מי המקוה [ש"ך ר"א סק"ס]: מא) לאו דוקא קורטוב. אלא חסר משהו. רק נקט קורטוב שהיא מדה קטנה ידועה. ומשום סיפא וכלעיל: מב) ר"ל אע"ג שמראיהן וכו': מג) מדאינן ג' לוגין מים. ונקט בריש"א יין מדאיירי שנשתנה מראית הג' לוגין. וזה מצוי רק ביין ולא בחלב. ונקט בסיפא חלב. מדאיירי שלא נשתנה מראית הג' לוגין. וזה מצוי רק בחלב ולא ביין

תפארת ישראל

ר"ל שם סכ"ב דאמרינן מקוה חסירה שנפל לתוכה ג' לוגין שאובין. אפי' ירדו אח"כ לתוכה גשמים רבים. לו ימשך לתוכה שאובין. נשארת בפסולה. עד שנשאר שנפלו לשם כמלואן ועוד. שהמים הנופלין דוחין את המים הראשונים. עכ"ל הש"ע. אשר עליה רמז רבינו במלת כלעיל. ובמחב"ר לא דמי כלל וכלל להתם. דהתם כבר נפסלו המי מקוה מדנפלו לתוכה ג' לוגין שאובין שלא בהמשכה. אבל הכא שם רוב כשירים בהבור. רק שאינן מתוקנין. מדנשתנה מראיתן. למה לא יהי' רשאי להמשיך לתוכה שאובין כדי לתקן מראיתן. דאפי' יהי' צריך להמשיך לתוכן שאובין יותר ויותר ממ' סאה. אפ"ה אין כאן פסול. דמיד שהשלמו המ' סאה הוכשרה כולה. ואפי' שפוך אח"כ לתוכה כל השאובין שבעולם בלי המשכה. וידחו אח"כ ע"י כל הכשירים שבתוכה ויצאו לחוץ. ושארו בתוכה רק השאובין. אפ"ה נשארת בכשרותה (כר"א סכ"ד). ואין להקשות א"כ ג"ל להמתין לגשמים. הו"ל בלתת לעשות כן לתקנה בהמשכת שאובין לתוכה עד שתחזור למראה מים. י"ל הרי בלא זה קשה. דלמה יתתין על ירידת הגשמים. הו"ל להמשיך לתוכה משון. דהרי משון. מלבד שהוא עצמו אינו נפסל בשינוי מראה. אלא אפי' הסיר לו מי מקוה שנפסלו ע"י שנשתנה מראיתן. אע"ג שגם אחר השקתן עדיין משונים מראיתן אפ"ה הוכשרו המי מקוה (כי"ד ר"א סכ"ח). אע"כ דהתנא שואל כילד יעשה כשאין לו מי משון בסמוך לו. ה"נ בהמשכה. התנא שואל כילד יעשה כשא"א לו בהמשכה. וכגון שאין בהמקוה רק י"ט סאה מים כשירים שנשתנה מראיתן. והרי לובן בהמשכה פסול (כר"א סכ"ד). ולי"א (ר"ח סמ"ו) דאין המשכה מועלת רק ע"ג קרקע שראוי לגלוע. י"ל דהתנא שואל כילד יעשה כשהקרקע סביב להמקוה היא אבנית שא"א לו להמשיך כמו שתרגמו לעיל בפ"ד (פ"ב מ"ז). נהכי ניחא ליה להתנא למעקם מלתא דפסיקא ליה. דהמתנה לגשמים בכל גווניא מהני. אמנם ק"ל למאי דמסקינן (סוכה ל"ג ב') בתמרות שהשתירו בהדם ולקטן. דלדוקא בדאוי מעיקרא לא הוה דמוי. אבל בגרמה ולדהה לא תפשוט. וקשה ותפשוט ממשנתינו. דהרי מעיקרא הוה חזו כבר מיא. וכשנשתנו מראיתן נדחו. וכשירדו גשמים חזרו ונראו. אלמא דגם גרמה ולדהה חוזר וגראה. ואת"ל דכיון דלא היו מ' סאה בשעה שנשתנו מראיתן. הו"ל כדאוי מעיקרא. דומיא דהתם בשהוחרו התמרות מעי"ש דחשבינן להו התם כדאוי מעיקרא. ואע"ג שבתחילתן ירוקים היו. אזלינן בתר זמן דאלוה. והכא נמי אזלינן בתר זמן דחזו לעבילה. וכל שנדחו קודם זמן זה חשבינן להו כדאוי מעיקרא. עכ"פ קשה סיפא דהכא. בשהיו מ' סאה ונשתנה מראיתו ממלא בכתף וכו'. ואמאי והרי הא ולאו גראה ולדהה הוא. וי"ל מדאמרינן בזבחים (ד' נ"ד ב') דכל שבידו לתקן לא מחשב דחוי. א"כ ה"נ בסיפא כיון שבידו למלאות בכתף לא הוה דחוי. ולפ"ז לפמ"ש לעיל דמהני המשכה. ולא כרבינו טו"ז. א"כ אפי' מימא דבלא היו המים מ' סאה. ונשתנו מראיתן. מחשב כגראה ולדהו. אפ"ה מדבידו לתקן עכ"פ ע"י המשכה לא מהשב דחוי. ואי נימא דאם היו המים הכשירים פחות ממ' סאה אף לא מהני להו להשלימן למ' סאה משאובין ע"י המשכה. אפ"ה איכ אינם נגראה מים. הכשרו. א"כ י"ל נמי דאם היו מים כשירים פחות מרובע מ' סאה. ונשתנו מראיתן. נמי מחשב בידו לתקן פסול המראה שבהן. ע"י שימשיך לתוכן שאובין. ועי"ז יחזרו למראית מים. ויתוקן בהן הפסול מראה [ושמרתי כעל כל הון שמלאתי אח"כ בשער המים להראב"ד דפוס בערלין (ד' כ"ב ג' ולד' כ"ד א') כדברי דגם פחות מרובע מ' סאה שנמשכו לתוכן שאובין אינן פוסלין ואינן מעלין. וכתב עוד שגם רבינו אחא והרי"ף ס"ל כן. אלא דקשה קשה לדבריו. דא"כ למה לא נקמן רפ"ז באינן פוסלין ולא מעלין. וי"ל]. ואין להקשות דעכ"פ סתרו ב' הסוגיות אהדדי. דבזבחים אמרינן דכל שבידו לתקן לא מחשב דחוי. ובסוכה הכ"ל חשבינן לתמרות שהוחרו כדחוי. ואמאי הרי בידו לתקנו בשילקוט העצים מהדהם. י"ל דכבר הקשו כך רבותינו בעלי התוס' (בזבחים שם ע"ב) והניחו בקושי'. ולפעד"נ דכיון דבליקוט העצים נעשה שינוי בגוף הדבר הו"ל אחר לקיחת התמרות שינוי בגוף הדבר הו"ל אחר לקיחת התמרות שינוי בגוף הדבר הו"ל אחר לקיחת התמרות. משא"כ בזבחים בנתן הכשר הדם להפסול הרי יכול להחזיר הדם להכשר מבלי שיצטרך לעשות שום שינוי בהדם. אלא דלפ"ז הדר' קושייתו לדוחתא. דאף בידו לתקן מראית המים ע"י שירבה לתוכן מים. הרי עי"ז ישתנה צורת המים ולא יחשב כבידו לתקן. דפנים חדשות בתו לכאן. וי"ל דכיון שאינו נוגע כלל במים. רק שופך מרחוק והם יורדין לתוך המקוה. והרי כל הוספה לא מחשב שינוי (בכתובות ל"ח ב'). ולהכי שפיר מחשב כבידו לתקן גוף הדבר הנידח. ודו"ק.

ציונים

ד נפל. בגמ' קמיה: ע"ש. מיי' שם ה"ט סוף וכו"ש שם סמ"ק כו. ה שלשה לוגין. מטה ב: תוס' כו. ע"ש תוס' פוסה סז: ל"ה מגיה. מיי' שם ה"ז יא סוף וכו"ש ה"ט פציף כג:

הלופי גרסאות

ד או מוחל בל"ג מיחל ובכ"מ ומוחל ובגמ' או חומץ ומוחל. ושנו כו' בגמ' ושינה מראיו פסיל. מראה בל"ג ל"ג. ה שלשה במכות שלשה. ונפל לתוכן במכות חסר קורטוב שנפל לתוכו וכ"ה בתוס' אלא דשם ג' לתוכן. קרטוב במשנ"ג קורטוב וכן בכל המשנה וכ"ה במכות ובתוס'. והרי מראיהן כמראה היין במכות ומראה כמראה יין ובתוס' ומראיהן כמראה יין. ונפלו בל"ג ול"ל שנפלו וכ"ה במשנ"ג. שלשה במכות וכן שלשה. ונפל לתוכן במכות שנפל לתוכו. והרי מראיהן כמראה המים במכות ומראה כמראה מים ובתוס' ומראיהן כמראה מים. ר' במשנ"ג ור'.

תוספות חדשים

משנה ד [בר"ב ד"ה] אין בו כו' ואם טבל כו'. הוא דעת הרא"ש. אבל דעת הרמב"ם פ"ז מה"מ הל' ע' אינו כן. ע"ש שגם הראב"ד השיג עליו שם:

תוספות רע"ק

משנה ה [אות יב] בר"ב ד"ה ונפלו למקוה. הואיל והן נראין כיין) קשה לי הא במכות דף ד' מסקי' דרבא פשיטא ליה דגרסינן הכא חסר קורטוב דלא"ק לא אולי בלל בתר הזותא אלא בשיורא [והא דקתני כלל הרישא כיון דאפילו בנפל חלב דמראהו כמים לא פסל מב"ש בנשתנה מראה צ"ל דנקט לרבותא דאפילו בנשתנה מראה ב"מ

משנה אחרונה

בחלו הכשר מ' סאה פסול העבילה במקום השינוי כדלקמן: ד הי"ז לא יטבול בו. ולא קאמי פסול אלא לא יטבול בו למילך מינה דאם יש במקום המים מ' סאה מובל בו ולא גזרינן שמא יטבול במקום השינוי. וא"ת דהכא אחר אם אין מראה מים מ' סאה לא יטבול ומ"ש מהא דפ"ב דהעוף מלכלך למים להטנים מ' סאה ושובלין במים אע"ג דהטיע אינו מראה מים. י"ל דשאני טיע דהוי כנשתנה תחתת עצמו דכשר: ה והרי מראיהן כמראה היין. ה"ה אם אינם מראה יין אלא שאינם מראה מים כדלעיל בפסול המקוה כל בנשתנה ממראה המים פסול וה"ה לגיין שנשתנו ממראה מים לא מהני כמים. וה"ה כשנתנו תחתת עצמן דבמקוה כה"ג כשר ס"ה בג' לוגין פוסלין:

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

ציונים

ן מקוה. חגיגה יט. נ"מין פ"ו מ"ב. ירושלמי כ"ב חגיגה. מי"ו פס פ"ח מי"ב ממג פס שמ ושו"ע סס סעיף סב. ומכל"י קולין סרס קנג: אם היו רגליו. זוס ומנות סו. ל"ס ערוב ובפי' הכ"ם פ"ח דטהרות: הטביל בו. מיי' סס סוד ושו"ע סס סעיף כג:

חלופי גרסאות

המראה נל"ע הנראה. ן ישיש בחגיגה שנמחד ויש. ירדו בחגיגה ובנ"מין וירדו. וטבלו זה בנ"מין וטבלו. שניהם בבת אחת מטהורים בזה. ר' יהודה אומר בחגיגה אמר ר' יהודה.

תוספות חדשים

משנה ו [בהר"ב ד"ה] אף הכמי כו' אלא במעלות דרבנן כו'. וכ"כ כרמב"ם ומכלן מוכח דמ"ל לומר דהכא דסגום עבה דתנן בתר הכי ר' יהודה היא דגבי סגום לא שייך מעלות דרבנן ואי ר"י היכי מצי למימר מחלוקת במעלות דרבנן כו'. ומ"כ כדין נתלבנו הב"י על המור בסי' ר"א דפסק כר"י כמ"ש התוי"ט בפ"א מ"ב ודלא כהמגלותו של התוי"ט סס ושוד דאפי' לפי דרכו דמעמא של המור משום דהוי מחלוקת ואח"כ סתם דאין הכתם שאח"כ סמוך למחלוקת מיד המוב סתם כו' עכ"ל הבית דוד. ולמשמעותיה משנה ערוכה נפ' הומר בקודם דתנן גבי מעלות דרבנן בגדי פרוכים מדרס לאוכלי תרומה כו' ופסקה הרמב"ם רפי"ב מה' אה"ט ומ"ם עוד דלא חשוב כה"ג סתם כו' ולא כלל הוא בכל גוונא כמ"ם בספ"ק דטמאות גבי וכ"א וא"כ דברי הוי"ע נכונים (שומים לדוד):

תוספות רע"ק

מ"ם דוקא חסר קורטב] דריב"ג ס"ל דתלי' הכל בחיותא. אבא דר"ם מספקא ליה דשמא קורט' ג'סינן וריב"ג פליג רק אסיפא וא"כ אמאי כתב הר"ש והרע"ב בפשיטות דלת"ק תליא ב"ב בחיותא כיון דלר"ם מספקא ולרבא פשיט' הו"ל למנקט כרבא. ובפרט לפ"ש הריטב"א שם דלר"פ ע"כ לא שייך ליה ברייתא דר"ח אמר תורידו את המקוה אבל רבא שייך ליה ומש"ה פשיטא

תוס' אנשי שם

ן תוי"ט סד"ה אף הכמי כו' שהעוד פוסק כו' ופשיט' שמור ס"ל כלידך מ"ל דמחלוקת משומאה לטהרה אבל במעלות דרבנן ד"ה אף הכמי עכיר דאי כפי' הר"ב לענין מה פסק העור כר"י. (הגמ"מ): תו"ח ד"ה הר"ב ד"ה אף הכמי כו' דגבי סגום לא שייך כו' לא הבנתי כוונתו למה לא שייך גבי מעלות דרבנן דאדם העומד אחריו וגם נהר"ב כן הוא. (לה"מ):

מיסא בעינן לפסול. ואביי אמר שלמדו רב יוסף קודם שסכת תלמודו דרב לא תני חסר קורטוב ברישא ולדברי הכל ס"ל. גם שם בחולין הגירסא חסר קורטוב גם ברישא לשון שני דפי' רש"י ז"ל וז"ל אבל שלשה לוגין שלימים אפי' מרחיקן כמרחה יין פסלי דרבנן לא קפדו אחזותא דלא פסלוהו הדא דחסר קורטוב הן ושוד לחזותייהו חזותא דחמרא הוא אלא אפי' בסיפא דליכא אלא חדא לעיבותא דהייט דחסר קורטוב הן אבל חזותייהו חזותא דמיא הוי אפי' הכי לא פסלוהו וריב"ג ארישא נמי פליג ואתא למימר דאפי' שלשה לוגין שלימים ומרחיקן כמרחה יין לא פסלי ובסיפא אע"ג דליכא שלשה לוגין שלימים מיס הואיל דליכא מרחה מיס פסלי עכ"ל ז"ל אבל הרא"ש ז"ל פי' ז"ל הכל תולך אחר המרחה אסיפא דוקא פליגי ורבנן בשו שיורא וחזותא הלכך לא פסלוהו בין בריסא בין בסיפא עכ"ל ז"ל שוד פי' הרא"ש ז"ל דהתם שלשה

מלאבת שלמה

לוגין מיס ונפל לתוכן קורטוב יין והרי מרחיקן כמרחה היין שנפלו למקוה לא פסלוהו היינו דוקא כשלא שינו מרחה המקוה אבל אם שינו מרחיו פסלוהו ופשוט הוא כן כתוב בבית יוסף סימן ר"א דף רמ"א ע"ד. ועיין במה שכתבתי לעיל פ"ק סימן ז' בענין שנו מרחה דמעין: ן ר' יהודה אומר וכו'. ועיין במ"ם בספ"ח דטהרות בשם הר"ן ז"ל: אף השני טהור. דלמריגן גוד אחית אבל אסיק כגון אם הטביל מחטין ומטרייאות בראשו של ראשון בעודו במיס או כגון שלש גומות בנחל העליונה והתחתונה של עשרים עשרים אמה והאמצעית של מ' אמה ותרדלית של גשמיס שוברת ביניהם ומתברתם לית ליה לר' יהודה דמטביל בעליונה אלא בתחתונה וכן נמי לא עלתה עבילה למחטין ומטרייאות ור"מ פליג עליה בתוספתא דאמרי' נמי גוד אסיק כמו שכתבתי לעיל פ' שני סי' ב' ורבנן אפי' גוד אחית לית להו. וכתב הר"ם ז"ל ובר"פ שני דגיטין משמע טעמא דרבנן דמתני' משום דטופה להעפיה הוא הכור

הסגום

מלאבת שלמה

ן מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות. ירדו שנים וטבלו זה אחר זה. הראשון טהור. והשני טמא (מה). רבי יהודה אומר. אם היו רגליו של ראשון נוגעות במים אף השני טהור (מו). הטביל בו (מז) את המראה (מד): ן מקוה שיש בו ארבעים סאה מכוונות. ירדו שנים וטבלו זה אחר זה. הראשון טהור. והשני טמא. דולמי חסר שיעור המקוה בטבילתו של ראשון: אף השני טהור. דלמריגן גוד אחית והוי כאילו המים שהעלה הראשון בגופו. הן מחוברין למי מקוה. ולא נחסר משיעורו כלום. ופירשו בגמרא [דחגיגה דף יט] דלא טיהר רבי יהודה אלא במעלות דרבנן. כגון שהיה מיהור לאוכלין וטבל להיות מיהור למעשר. או שהיה מיהור למעשר. וטבל להיות מיהור לתרומה. אבל לעלות מטומאה גמורה לטהרה. דברי הכל טמא. ואין הלכה כר' יהודה:

סגוס

מיסא בעינן לפסול. ואביי אמר שלמדו רב יוסף קודם שסכת תלמודו דרב לא תני חסר קורטוב ברישא ולדברי הכל ס"ל. גם שם בחולין הגירסא חסר קורטוב גם ברישא לשון שני דפי' רש"י ז"ל וז"ל אבל שלשה לוגין שלימים אפי' מרחיקן כמרחה יין פסלי דרבנן לא קפדו אחזותא דלא פסלוהו הדא דחסר קורטוב הן ושוד לחזותייהו חזותא דחמרא הוא אלא אפי' בסיפא דליכא אלא חדא לעיבותא דהייט דחסר קורטוב הן אבל חזותייהו חזותא דמיא הוי אפי' הכי לא פסלוהו וריב"ג ארישא נמי פליג ואתא למימר דאפי' שלשה לוגין שלימים ומרחיקן כמרחה יין לא פסלי ובסיפא אע"ג דליכא שלשה לוגין שלימים מיס הואיל דליכא מרחה מיס פסלי עכ"ל ז"ל אבל הרא"ש ז"ל פי' ז"ל הכל תולך אחר המרחה אסיפא דוקא פליגי ורבנן בשו שיורא וחזותא הלכך לא פסלוהו בין בריסא בין בסיפא עכ"ל ז"ל שוד פי' הרא"ש ז"ל דהתם שלשה

יכין — תפארת ישראל — בועז

ביין [רמו"ר ר"א פ"ק ל"ג] (ן): בר) דאע"ג דאין כאן ג' לוגין מיס. וגם החלב שנתערב בהן אינו פוסל המקוה. אפ"ה כיון שהן יחד ג' לוגין ומרחיקן כמיס. פוסלין המקוה: סה) מדאחסרו המיס ע"י עבילת הראשון: מו) דלמריגן גוד אחית מיס שע"ג הראשון (ז). מיהו דוקא בשטבל המי רק לחומרא בעלמא. כגון הטוהר לחולין שטבל כדי לאכול מע"ש. או שטבל ממע"ש לתרומה. או מתרומה לקודש. או מקודש לחטאת. דסולן א"ל עבילה רק מכוח מעלה בעלמא מדרבנן. אבל בכל חייבי עבודי' מלד הדין בכה"ג מודה ר"י דהמיס שע"ג הראשון אין מלטרפין [כחגיגה י"ט א']. ולה"ק גם בטבל למעלה בעלמא לא למריגן גוד אחית. והכי קיי"ל [ר"א פס"ב] (ח): מו) במקוה מ' סאה מלומלמת: בגד

דהרי זה דוקא רק לר"י דס"ל מין במינו לא בטל (ועי' רא"ב ד' ובריטב כ"מ פ"א מהכש"ו הי"ז). אלא נ"ל דכיון דכל עיקר טעם פסול ג' לוגין שאובין מדרבנן הוא ומשום גזירות מרחלאות (כשבת ד' י"ד א'). וג' לוגין הוא שיעור תשוב לחזו לרחיצה (כהרא"ש ב"ק ד' ס"ז). לפיכך כל שאינו ג' לוגין שלימין בלי תערובות. מתחלה לא הי' בכלל הגזירה. מלבד דהוא מלתא דלא שכיח. שיערב מעט חלב במיס לרחיצה. ומלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן (כבילה י"ח א'). (ז) וג"ל דנקט הך מתני' בפרקין. מדהוה דומיא דמשנה א'. דהרי הכא נמי המיס שעל גבי הגוף. אע"ג שאין מעלין. לא אמריגן דכיון דחשבינן להו כחלושין. דהרי אין מעלין. מחשבינן כשאובין. ולהכי לא די שהשני טמא. אלא גם המקוה נפסלה. מדלאפשר שהמיס שעל הגוף היו ג' לוגין. קמ"ל דלא חיישינן להכי. מדהו"ל שפך שחזרו ג' לוגין מהגוף לתוך המקוה (כפ"ב מ"ג): (ח) ואין להקשות הרי גבי סוכה כ"ע מודו דאמריגן גוד אסיק

ונוד

עוד י"ל דדוקא במקוה דאוריתא מספקינן אם נראה ונלחה חוזר ונראה. משא"כ שנו מרחיה המקוה פסול רק מדרבנן. מדמחזי כטובל במי פירות. דאע"ג דבתש"כ יליף לה מקרא דכתיב מקוה מיס פרט לכשמשרב בהן אור משקין. כתב הראב"ד בשער המיס (דפוס בערלין ד' כ"ג ע"א וע"ב). דאשמכתא בעלמא הוא. וא"כ בדרבנן י"ל גם נראה ונלחה חוזר ונראה: (ן) ואין להקשות תתבטל מפת החלב בריבוי. ויהי' כאילו כולו שאובין. ואי"ל דכל דבר שמתבטל הו"ל כאילו אינו בעולם. א"כ חסר ליה שיערא. ליתא. דהרי רבינו פמ"ג (בי"ד ד' קי"ח א' ד"ה והנה) הוכיח דכל התבטל מתהפך כמבטל. וע"ש. גם אי"ל דכל שאפשר שהמבטל יהי' כהתבטל. לא בטל (כבכורות כ"ג א'). וזה לא לבד לענין טומאה וטהרה. כי אם גם לענין איסורין (כבילה ל"ח א'). וא"כ ה"ל אפשר להשאובין שיהי' כחלב לבני לפסול המקוה. דהייט כשיומשכו. ולהכי לא בטל החלב בתוכן. ליתא

משנה אחרונה

ן והשני טמא. ולא דמי להא דהטביל בו את המטה דמתני' דלקמן דאמר אע"פ שכגליה נוגעות במיס הטבה עהורה מפני שהמיס מקדמין שהמיס העופמין ברגלי' מחוברין עם מי המקוה. והרי רגליו שהם בעיר הטבה אמין כאוי לעבילה הרי כאילו הם מוץ למים ואפ"ס עהורה שהמיס מקדמין וה"ל המיס העופמין ברגלי הראשון ונוגעות במיס הוי חבור ואמאי השני טמא. ואי הוה אמרי' דהכא משום קפפרס אינו חבור הוה טמא. אלא שהתוס' כתבו בגיטין ד' מ"ז דהכא הוי קפפרס חבור. וא"ל כמו שמחלק הריב"ש בין אדם לכגום שבאדם אין המיס בגוענין בגוס מלקיו אלא מבחוץ ומקלמו נגוב ולאו עופחין מהיבי וכ"כ הכ"מ ותו"ש לעיל פ"ג מ"ב. אבל רגלי המטה הבקוטין בעיר כולם מלאין מיס וגם העיר עצמו עופח והכל חבור. ובעיקר דינא דמתני' דעותר לעבול בתקוה של מ' סאה מכוונות. ל"ל דאתיא כר"י הגליל דאמר אפשר לאמלא אי כרבנן כיון דל"ה לאמלא אסור לעבול בו אלמא ליכא שיורא ושיור מ' סאה הוא מלאוריי". וכבר הארכו החוס' בקלוות בבכורות ד' י"ח דהלכה כר"י הגליל אבל לא הזכיר הך דהכא: הטביל בו את הסגום. פי' הר"ב דאתיא כר"י וסגום דינו כמו באדם דרישא. ואינו מיושב דא"כ למאי תני כלל הך דסגום דכ"ש הוא דעדיף מאדם דסגום נפיש בי' מיא מובא ובלוען בכולו כדפי' לעיל. ולכך מוקי הרמב"ם בחבורו הך דסגום אתיא כב"ש דת"ק נמי מודה בסגום דנפיש מיא. והר"ש גם הוא אינו מחלק בין אדם לסגום אבל מפרש הך דסגום לא אייבי לענין

בין

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

סגום. בגד למר עב. וקורין לו בערבי אלבורנו"ס. ובולע מים הרבה: מקצתו נוגע במים טהור. במקוה שיש בו מ' סאה מלומלמות לחודי. וטובל בו אדם לאחר שהטביל בו את הסגום טהור אחים הטובל. אע"פ שנתחבר שיעור מקוה בטבילת הסגום. מאחר שמקלת הסגום נוגע במים. ור"י היא דס"ל אמרינן גוד אחית: המים שבתוכן שאובים. וחוזרים ופוסלים את המקוה בשלמה לוגים. שהרי לא היו בו אלא ארבעים סאה מכוונות. ונתחסר כשהגביה שפתותיהן מן המים: ומעלה אותם דרך שוליהם. כדי שלא יפלו המים שבתוכן למקוה ויפסלו כל מימיו: ן הטביל בו את המטה. שרגליה גבוהות. ואי אפשר להטבילה כולה כאחת במקוה קטן כזה ששיעורו מלומלם. אע"כ רגליה שוקעות בטיט: העבה. שאינו נרוק ואין מטבילין בו: שהמים מקדמין. להטביל הרגלים קודם שישקעו בטיט. ובמים הוטבלו: שמימיו מרודדים. שאין המים עמוקים מחמת שהמקוה רחב והמים מתפשטים בכולו ואע"פ שיש בו מ' סאה. אין

הסגום מח) והעלהו. מקצתו נוגע במים. טהור מט). הכר והבסת של עור נ). כיון שהגביה שפתותיהם מן המים. המים שבתוכן שאובין. כיצד יעשה. מטבילין ומעלה אותם דרך שוליהם נא): ן הטביל בו מב) את המטה. אף על פי שרגליה שוקעות בטיט העבה נב). טהורה. מפני שהמים מקדמין נג). מקוה שמימיו מרודדין נד)

כובש

כמותו: מפני שהמים מקדמים. לכון הר"ב שהמים מקדמים להטביל הרגלים כו'. כבר פירשתיו בס"ד סוף פ"ב: שמימיו מרודדין. פי' הר"ב שאין המים עמוקים כו'. ואע"פ שיש בו מ' סאה אין כל גופו מתכסה [*במים] בבת אחת. ואם בעינן שיהא כל גופו מתכסה בבת אחת כדילפינן בספרא דכתיב (ויקרא כב) כי אם רחץ בשרו במים ובא השמש וטהר. מה ביאת שמשו כולו כאחת. אף ביאתו במים כולו כאחת. הרא"ש: מרודדין. תרגום וירקעו ורדידו. הרמב"ם והר"ש

מלאכת שלמה

חבור ע"כ: והעלהו מקצתו. כך ל"ל. וכתוב בבית יוסף יורה דעה סימן ר"א דף רמ"ט עמוד ג' וא"ת כיון שפסק הרמב"ם ז"ל כת"ק דשני ממא אע"פ שרגליו של ראשון נוגעות במים היאך פסק בהטבל בו סגום עבה והגביהו אם שיה מקלת הסגום נוגע במים המובל באחרונה עהור שהרי כולם משורבין ומ"ש מרגליו של ראשון נוגעות במים תירץ הריב"ש ז"ל בתשובה שהסגום עבה הוא בולע את המים ואינו כמו האדם שאין המים בולעים בעצם הלקיו אלא בשפת גופו וכיון שטופה להשפיה שעל גופו אינו חבור הרי נחשבו המים אבל הסגום העבה הוא בולע הרבה מן המים ולזה כשקלתו הוא במים הרי הוא כאילו

יכין

מח) בגד עב: מט) הטובל שם בגוד קלה הסגום מחובר למים. ואפי' לרבנן דלעיל דס"ל דלא אמרינן גוד אחית. התם שאני שאין מי המקוה מחוברין ללחלוחית שעל גוף הטובל רק כשובי קליפת השום. והרי טופח ע"מ להטפיח אפי' ע"ג שעה שוה אינו חיבור. כ"ש הכא דאיכא נמי קטפרס [כספ"ח דטהרות]. אבל הכא בסגום עב. המים שבתוכו מחוברין למי המקוה במקום רחב (ת) : נ) שהטבילן במקוה מלומלמת: נא) ר"ל בפיהן למטה. דאז אף כשיעלו. ויהי' קלת מהן למעלה מהמים. לא יהיו המים שעליהן ושבתוכן שאובין. מדאינן מתקבלין בהיכו. ומה"ש הטובל במקוה מלומלמת לעיל. לא פסלה כשעוקה משם. ממים שזבו מעליו לתוך המקוה. דלא נעשו שאובין ע"ג. מיהו במטבילו דבר אחרון שיש נקבים הרבה בהארינ. מ"ל להעלותו דרך שוליו. כלעיל [פ"ז מ"ט]: נב) שאינו נרוק. דאז אפי' אטרופי אינו מצטרף להשלים [נגמרים כ"ב מ"]. רק מיירי שהי' מ' סאה מלבד הטיט. שיעור המקוה [נגמרים כ"ב מ"]. רק מיירי שהי' מ' סאה מלבד הטיט. אלא מדרגלי המטה גבוהים. והמים מרודדים לא הי' יכול לטבלה כולה תחת המים. להכי הוצרך לשקע רגליה בהטיט שתחת המים כדי שישעפו המים ע"ג: נג) ר"ל לחלוח המים שע"ג הרגלים מקדימין לבא לתוך המים ע"ג: נד) ר"ל לחלוח המים שע"ג הרגלים. קודם שיתחבר. והרי לחלוח החורים שיעבו בהטיט ע"י תחיבת הרגלים. קודם שיתחבר. מים הזה מחובר למי המקוה. ולהכי הו"ל כטובל כל המטה תוך המקוה. [ואין להקשות דבפ"ח הלחלוח ההוא שע"ג רגלי' טומד בקפפרס. ואיך יתחבר בתחובר למקוה. ומ"ש מלחלוח שע"ג הלחון [לעיל מ"ז] דלא אמרינן גוד אחית. י"ל התם שאני שהלחלוח מגולה לחויר. ונראה הפרלחו מהמים. הכא הלחלוח שע"ג הרגלים בתוך גומות התחיבה הוא עמון מתחת המים. הו"ל כשאר גומות שבשולי המקוה. שהמים שבתוכן כגוף המקוה דמו]. מיהו כ"ל דזהו דוקא שאין הטיט עב יותר משיעור המטר לעיל [ספ"ב]. דאל"כ אין המים מקדימין במקוה התחיבה (ו) : נה) שהמים שבה כרחוקי פחים ואינן עמוקים כדי לכסות כל הגוף. אבל יש בהן מ' סאה: ר"ש

תפארת ישראל

גוד אחית (כמוכה ד"ל ב' ול' י"ח ב'). אע"ג שמופסק הרגנ. כ"ש הכא שהלחלוחית מחובר למים. י"ל התם רק בדופן שנשאר עומד במקומו. משא"כ הכא שאין העומד רק לח. הרי ניעוק וקטפרס אינו חיבור (כפ"ח דטהרות מ"ה). ודוקא לענין להכשיר שאובין. שפסולין מדרבנן אמרינן גם ניעוק וקטפרס הוה חיבור (כלעיל פ"ג מ"ב). אבל הכא להפסיל מ' סאה. דעיקרו דאוריתא (כתגינה י"א מ'). אע"ג דהכא עובד רק מדרבנן משום מעלה בעלמא. אפ"ה כל דתיקון רבנן כעין דאוריתא תיקון (כיומא ד' נ"א מ'). ולהכי נם נבה אמרינן דניעוק וקטפרס אינו חיבור. ולר"י הא דניעוק וקטפרס אינו חיבור. זהו דוקא בקלוח בקלוח משופע דליכא למימר גביה גוד אחית או אחיק. אבל בקלוח זקוף. אע"ג דאגד קטפרס אינו חיבור. עכ"פ משום גוד אחית הו"ל ספיר חיבור. ודו"ק. עוד י"ל דר"י ס"ל דהא דניעוק וקטפרס אינו חיבור. היינו בב' מקוואות שכל א' כ' סאה וניעוק מחברן. לא חשבינן נעלוזה כאילו היא בהתחתונה. אבל הניעוק בעצמו ספיר הו"ל חיבור (ועי' תוס' גיטין ד' ס"ז ע"א ד"ה ניעוק): (ת) כך כתב הריב"ם. ואין להקשות עכ"פ ניעוק וקטפרס אינו חיבור. נ"ל דס"ל דזהו דוקא כשהמים שבקלוות מתנדנדים והולכין. משא"כ הכא בסגום עב. כל משהו ומשהו שבלוע בהסגום מונח במקומו על המוך של הסגום. ואינו מתנדנד ממקומו. מיהו הא דנהעלהו כולו נעשים מים שבלועים בו שאובין. היינו בסחט ג' לוגין מתוכו למקוה חסירה פסלה. אבל בחזר ונפל הסגום למקוה חסירה. לא פסלה מדאמי לספוג לעיל (פ"ו מ"ל): (י) ואע"ג דבש"ס (נדה ס"ז מ') אמרינן דלא תטבול בגמל. דאין נהעלה דבר"פ הלחלוח ההוא שע"ג רגלי' טומד בקטפרס. ואיך יתחבר בתחובר למקוה. ומ"ש מלחלוח שע"ג הלחון [לעיל מ"ז] דלא אמרינן גוד אחית. י"ל התם שאני שהלחלוח מגולה לחויר. ונראה הפרלחו מהמים. מיהו כ"ל דזהו דוקא שאין הטיט עב יותר משיעור המטר לעיל [ספ"ב]. דאל"כ אין המים מקדימין במקוה התחיבה (ו) : נו) שהמים שבה כרחוקי פחים ואינן עמוקים כדי לכסות כל הגוף. אבל יש בהן מ' סאה: ר"ש

בועז

גל עור. וה"ה כל שאר כלים יחודו וקומקמוסין והא דנקט הכי משום דבהו דוקא אבל בגד ושק מטבילין כדלעיל פ"ו מ"ה: ביצד יעשה. פשטא דמלתא משמע דלדעתו קאי נהעלו מפסול שאובין כמ"ש הר"ב וכן כתב הרמב"ם אבל לענין חסר מיעוט המקוה לא חייני דאפי' מתלין דרך שוליהן ע"כ הסר המקוה כל המים שבגדנקו בכלים אלא דבהא אין קפידא כ"כ שים לו תקנה וירדו גשמים ותמלא מילאו ונזל כדלעיל בפ"ג. אבל סעור כתב שיחסר המקוה מכשיעור ונדחק בה הש"י: ן אע"פ שרגלי' שוקעות בטיט העבה. פי' הר"ב שאין מטבילין בו. כלומר אפי' המים לפין ע"ג אין מטבילין בו. וכבא בטיט עבה אין מטבילין בו בשום מנין וזה פשוט. דאי לא משמע דהמים כשהמים לפין ע"ג מטבילין בו התם בטיט רך והייני טיט כיוקוק ופליגי בה תנאי בשום מנין וזה פשוט. דאי לא משמע דהמים מקדמין הכא הי' הטיט מוקן. ובהטיה דספ"ב לא בייך המים מקדמין דליכא שיעור מבילה במים שאין במים נגדן מ' סאה. ולא כתוי"ם שכבין דטיט דהכא הייני כהתיא דהתם וליתא (וגם הר"ב בפירושו ספ"ב שגב נזה כמ"ש שם): שהמים מקדמין. הר"ש מפרש שהמים ככנסין לגומות של כרמי המקוה ובמים שבתוכן ואין כאן מלינים שאין מים הזנים ומים הזנים פרשן

ציונים

הכר והבסת. מיי' שם פ"ב ה"ג מוד ושו"ע שם סעיף פל: ן הטבול. מיי' שם פ"ח הי"ב: מקוה. מיי' שם ה"ג מגג שם פוד ושו"ע שם סימן רא סעיף כו:

חלופי גרסאות

הסגום נל"ב הפגום. והעלהו מקצתו נל"ב ול"ל והעלה ומקצתו וכ"ב נמצב"ב.

אלידו רבא

ן מפני שהמים מקדמין. כשנוטה את הרגלים בטיט כשהתחיל לנעוץ עד שלא יתמוב המקל בלים המים לנקב שבטיט העשוי מהמקל ונמלאו הרגלים ונעבלים במים שבנקב הטיט ונעבלה המקוה סולה כלחת במי המקוה:

חדושי מהרי"ח

ן[תי"ם ד"ה]אע"פ שרגלי' שוקעות בטיט העבה לשון הר"ב כו' וב"כ הר"ש וכלומר שבטיט לבדו אין מטבילין בו כו' עכ"ל. נ"ב לדעתי אין זה מדברי הרב תו"ם דשם איירי במים הנרוק ואפ"ה מצטרף שיעור מקוה אבל כאן שהטיט אינו נרוק אף שאם היו מים צפים על גביו לא היה מצטרף להשלים רק שראו מיירי שיש מ' סאה מים בלא טיט רק משום חציצה ומהורה מפני שהמים מקדמין. וא"ל

תוספות רע"ק

פשיטא ליה דחסר קורטוב גרסי' דאל"ב ר"ח דלא בסאן. וא"ב בודאי הו"ל למנקט כרבא וצ"ע. ומ"מ לדיגא י"ל דקי"ל דלא פסל בחדא לטיבותא. או מחמת חזותא או מחמת דבצר שיעורא. היינו דרב פסק דבנ' לוגין שלימים כשר בחזותא דפסק כריב"נ. י"ל במה דפסק להריא כריב"נ אבל לענין בצר ליה שיעורא ק"ל בת"ק דכשר:

תוס' אנשי שם

תוי"ט ד"ה ובעלה אומן כו' לא מקרי מים שאובין שאין מתקבלין בטיטו פ"ל. (לה"מ):

משנה אחרונה

בין אדם לסגום. ואינו נכון דמיונו זה לא אתרב אלא לגיעת הכרמ"ם אבל לגיעת הכא"מ והעור אין חילוק אלא דבשאובין הקילו כדאתמרן: הכר והבסת כלומר: ן אע"פ שרגלי' שוקעות בטיט העבה. אינו מטבילין בו. אבל אם הטבילו בו אינו מקדמין. ואם הטבילו בו אינו מקדמין. ואם הטבילו בו אינו מקדמין. וא

והר"ם: אפי' חבילי עצים אפילו חבילי קנים. לשון הר"ב ואע"ג דגרלה במקוה שחלקו אפ"ה הואיל והמים נכנסים ביניהם לא הוי חלוק. וקשיא לי דא"כ דוקא חבילי עצים וחבילי קנים והיכא קתני אפי'. אבל לשון הר"ם והא דקתני אפי' חבילי עצים וקנים. כלומר לא מיבעיא אבנים אלא אפילו חבילי עצים וקנים שהמים ביניהם. לא חביב הפסק. ומלמדפין לארבעים סאה. ובלבד שלא יחלקו כל המקוה. דא"כ ס"ל כמקוה שחלקו בסל וגרגותני. דהטובל שם לא עלתה לו טבילה כדאיתא ברים חומר בקדש [דף כב ופירש"י שעשאן כב' מקואות ואין שעור לא בזה ולא בזה אע"פ שהמים מחברן בין לויר הגלרים. אין זה הבור. דהא ארבעה סולה מחלחלה והמים הנובעים כאן באין מעבר גדול ולא חשבינן כמחובר. ובעינן מ' סאה במקוה אחד] ע"כ. [*ומ"ש שהמים ביניהם. כלומר ולהוו כאילו נפסק מהמקוה ומלא מקוה אחר. ומ"ש ובלבד שלא יחלקו כל המקוה כו' וכ"ש באבנים דלא יחלקו כל המקוה דאפילו חלחול ליכא] ועיין בסוף פ"ה [ד"ה וכו מ"ם]: כדי שיתפחו המים. כלומר שיעלו כמין תפוח. ויהיו עמוקים מלד אחד ומובל בהן. הר"ם:

כובש אפילו חבילי עצים אפילו חבילי קנים (נח). כדי שיתפחו המים ויורד וטובל. מדחט שהיא נחונה ע' מעלות המערה (נו).

ר"ע מברטנורה

אין כל גופו מתכסה במים בבת אחת: כובש. לגד אחד של מקוה אפי' חבילי עצים וקנים. ואע"ג דגרלה במקוה שחלקו. אפילו הכי הואיל והמים נכנסין ביניהן. לא הוי חלוק. וכובש דנקט מפני שהעצים והקנים לפים על פני המים. וגריך לכבוש עליהם אבנים כדי שיכנסו תחת המים

מלאכת שלמה

כאילו כל המים הבלועין בבגד בקצתו שלמעלה נוגעין במים בקצתו שבתוך המים והרי כל המים משוערין למקוה ע"כ: אפי' חבילי עצים. לעומר לא מיבעיא אבנים אלא אפי' עצים או קנים דכיון שהמים נכנסין בהן לא חביב הפסק ומלמדפים למ' סאה ובלבד שלא יחלוק את כל המקוה דא"כ ס"ל במקוה שחלקו בסל וגרגותני דהטובל שם לא עלתה לו טבילה כדאיתא ברים חומר בקדש הר"ם והרא"ש ז"ל. עוד כתב הר"ם ז"ל וי"מ מרודלין במימיו קרקעותיו שאין לו קרקע אחר כגון במקוה בנעים שהיורד בו מובע בבור ואין אדם יכול לעבור שם אא"כ מביא חבילי עצים ומעמיקין אותם על המים ועומד עליהם ומובל ואין לשון המשנה מגמע כן ע"כ ואחב הר' שמשון ב"ר אמת בתשובה דוקא בעצים או אבנים אבל בכלים פסול כדאיתא בפ' חומר בקדש ע"כ: כדי שיתכפה. נלע"ד שנקוד התי"ו והפ"א בשני שבאין אחד מן ואחד נע או התי"ו בנקוד קמץ שיתפתח: בורטנורא כו' בעוד סוף סי' ר"א דיורה דעה פירש כיון שעבר עליו הגל והוא שיהא לו אחד של הגל המובר לגי המקוה דאם לא כן לא היה הגל מעכר אם אין בו מ' סאה ע"כ והוא פי' הרא"ש ז"ל בסוף נדה: היה

יכין תפארת ישראל בועז

נה) ר"ל מניח החבלים תוך המים בשפתן סביב. וכובש החבלים בדבר כבד למעלה. כדי שלא יעלו החבילות על המים אבל. אבל כשיובקעו החבילות בשפת המים סביב. יעמוד התבבות המים בחמצע החבילין. עד שיהיו עמוקים כראוי לעבות כל גוף הטובל (יא) : נו) והמתע טמא'. ורואה לעבל'. ואי"ל דמיירי שאינו יכול לעבלה במקוה להדיא. מדהוסם בבביחור ועלנה. יחזור ויטמא אותה בידיו שנות ע"י המים שע"ג המחבו. ליתא. דהרי מקוה לפניו. ויכול להטבילם בשעה שטובל המחבו. ומלא שלא יטמא המחבו בשעה שיעלה אותה מעבילתה. אלא מיירי שהמחבו נטמא' בתת. והוסם מלגע בה ולהטבילה. שהרי הטמאו. ואיך יטבלנה אח"כ והוא טמא. א"נ מיירי בהאדם בחמת כבר הוא אב הטומאה. ומ"ל להטבילה. א"נ שלהבי אינו מעבול המחבו להדיא בהמקוה. דירא שמא בקטנותה הפול מידו ותאבד במי מקוה העמוקים: לעגבב

סביב. כדי לעמלם המים ביניהן. ובלבד שלא יחלק כל המקוה בחמלע. דאז אפי' מחלק המים בחבילין דמחלחלי. אין המים סבין הארבעין מלרף המים שמזה ומזה להחבילה. וכדאמרינן (חגיגה כ"ב א') במקוה שחלקו בסל. הטובל שם לא עלתה לו טבילה. והיינו משום שאין המים סבין הגלרים שבסל מלרף המים שמזה ומזה להסל. ונ"ל דלא"ל דדוקא המים עלמן סבין הגלרים והארבעין מלרף להמקוה. דמדהן מועטין. הו"ל כהורי מערה וכדקים שבמערה. דמלמדפין לעיקר המקוה (ו' לעיל המקוה. עד שיהיו מחוברין בספורת העד. וכדקאמר התם. ולא דמי לשק לו קוכה שתחוה הוץ המקוה. דמדמלאים נקבים. לא די שהמים שבתוכן מלרפי להשלים מ' סאה שבמקוה. אלא שגם בתוך עלמן מותר לטבול בלי (כלעיל פ"ו מ"ה). אמנם מדלא נקט הגא רבותא עפי דאפי' כלים מותר להניח בשפתו בין מים למים ע"י חבילה. שג"כ מלאה נקבים. ואפ"ה חביב הפסק. י"ל התם שאני שתוך הקופה מוקפין מנגים החיצונים מכל לד. להכי פשיר נחשבין מחוברין פנימים לחיצונים ע"י נקבים רבים שבדופן המפסיקין. אבל בחולק המים מלד לגד נפיעים. לא מחשבו חיבור ע"י הנקבי שבדופן המפסיקין. ופשוט דהבה כמי כשמחוברין המים שמזה ומזה בנקב בספורת העוד. מלמדפין. וכן כתב בפשיטות הש"ך [ר"א סקל"ט. ועי' רבינו ב"י בסוף ר"ה כי' ר"א ד' קפ"ה עמוד הב'. בבקקה המתחלת עוד תנן וכו'. שב' חילוק אחר בין חורין לעוקה. וע"ש] אמנם מדלא נקט הגא רבותא עפי דאפי' כלים מותר להניח בשפתו סביב דייק הרשב"ץ בתשובה דאם עושה כן בכלים שבדופן המקוה שבאמלע. ואיכא דקאמר בפ' חומר בקודם. וכתב הטע"ז דטעמו משום דהוויית המקוה ע"י עוברה בעינן (כזבחים כ"ה ב') והרי כלים מקבלין טומאה. וכן סתם רבינו ב"י בשולחנו העהור כרשב"ץ (ר"א סס"ו). ואין להקשות לפ"ז מלעיל (ספ"ה) דשרי לגדור הזוחלין בכלי. ולאו כל דכן הוא. ומה התם שהמים פסולין לטבילה מדהן זוחלין. ולק ע"י הכלים יכשירן לטבילה. מלעשין על ידן אגבורן. ואפ"ה הכשרנום. מדאינו רק מעכב פסולן (וע"ש). כ"ש הכא שהמים כשירים לכל גוף קטן. ממחטין ולימודות וגם לאדם קטן. ואין כאן עיכוב לטבול בהן מלד המים בעצמן. רק מלד הטבל שגופו גדול. והמים מרודלין. והרי זה אין מעכב הפסול. רק מעכב הטבילה. מכ"ש דסול"ל דלא מחשב כמחוסר מקוה ע"י דבר המקבל טומאה. נ"ל דהיא הנותנת דזה גרע וגרע ממעכב הפסול. דמדא"ל לאדם זה לטבול בהן בלתי הטמאת הכלים. אע"ג דקודם שטמיל הכלים היו המים כשירים. אפ"ה כשהטמיל הכלים פניט הדשות באו לכאן. ומקוה אחרת היא שנתחוות ע"י דבר המקבל טומאה. ופסול. הא למה זה דומה. למי שסי' לו מקוה בלימה. ורואה להמשיך מים שבתוכה לגומת מקוה אחרת ע"ג כלים. שוודאי שפסלה המקוה הנייה. אע"ג שהן הן המים שבמקוה הראשונה שכשירים היתה. ה"נ הכא אע"ג שהמקוה הראשונה המרודלת כשירה היתה. אפ"ה זו המקוה העמוקה עפי מהראשונה. שעשאה כך ע"י כלים. פסולה. ורבינו שם"ך (ר"א ס"ק ק"מ) רלה לפסל דברי הרשב"ץ. דטעמיה דדוקא המים שבין הארבעין של הקנים מלרף. מדים בנקבים שביניהן בספורת העוד. אבל כשיעמיד שם כלים כסלים וכדומה. מסתמא אין בהנקבים שבהן בספורת העוד. דאי יש בהן אין שם כלי עליו. והיינו דמייתי הרשב"ץ דאיה מפרק חומר בקודם (חגיגה כ"ב א') דקאמרינן התם. דמקוה שחלקו בסל וגרגותני. אע"ג שיש בהסל נקבים הרבה דקים. אפ"ה אין המים שמזה ומזה להסל מלרפין למ' סאה. וכתב שזל שגפ"ז לשון רבינו ב"י מגומגם. וע"ש. ואני בער ולא אדע. ושותא דמרגא הש"ך לא ידענא. דמ"ש דבהבלי מוקב בספורת העוד אין שם כלי עליו. נמחילת כבוד רבינו זה דוקא בכלי שלם שניקב אח"כ. אבל כלי שהי' בתחלה מוקב. אפי' מלא נקבים כמולית ריחון

ציונים

מהם. מי' עם ה"ב מוה ע"ב סוף ס"מ רל:

חדושי מהרי"ח

וא"ל שבוגתו שאם מבל בחים הצפים למעלה מן המים א"כ מה זה לר' יהושע לכ"ע אפילו לר"א בר פלוגתי' וכמו שכתב שם רע"ב שלבל מובלין בו:

משנה אחרונה

כוכבו פ"ע מ"ב ע"ב ומבמא דבעינ הוון ומיע הילר לא מהני מים מקדמין שהוא נדבק יומר מעיקו הבפה וכ"כ ב"ש סי' קנ"ח בבי לא תעבול בנמל פ"ם ואינו מבין לאפי' בעינ הוון והילבי' א"ה בלא יהא גומות מהון בלבי המעה וכשיב גומות נכנסין המים ובמים הוע בלו וכי מעוש בבדבק מעבב המים מלינבם לגומות. ולפי פי' הרא"ם בהא דהמים מקדמין שהמים הטופחין בהם ממובנים למי המקוה. אותה נמי לבל מעמת בעינ הוון ומיע הילרים שא"ה שלא יהא שם מעע לגומות וכ"כ הב"י. ולפיל במ"ע בתבנו שהמים מקדמין לא מהני אלא בבטולו בתוך המקוה כי הבא שהמיע בתוך המקוה אבל מקבלו חוץ למקוה לא מהני מקדמין: כובש אפי' חבילי עצים. פי' הכ"ב ולא הוי המקוה שחלקו דהואיל והמים נכנסין ביניהן לא הוי חלוק ע"כ ואינו נכון דא"כ מה אפילו במ"ש חוי"ע. וכוד דמקוה שחלקו בסל וגרגותני לא עלתה לו טבילה אפי' הנים נכנסין ביניהם דבר נקבי הסל. אבל הר"ם נקבי הסל. דלא הוי חלוק בשהמים נכנסין ביניהם אלא דלא הוי הפסק ומלמדפין למ' סאה ובלבד שלא יחלקו את כל המקוה עכ"ל ובאור דבריו דכובש דמתני' היינו שמתן עצים וקנים בלב כותל המקוה מלד אחד והמים מלד האחר ואע"פ שהמים הנכנסין בתוך העצים והקנים מתחברין המקוה מבעיור כגון מקוה של מ' סאה משוטות בבר שהמים שבין העצים מלמדפין לבעיבור דהוי כחוטי שערה ופקדי התעבה בנמ"ע דהעצים שבלב הכותל חשובין כמו טובל למקוה והקנים הה כפקדי המעלה והיינו דמקו"ם ובלבד שלא יחלקו אם כל המקוה בעינו

www.daat.ac.il www.hebrewbooks.org

היה מוליך ומביא במים נז) **כיון שעבר עליה הגל טהורה** נח) :

היה מוליך ומביא במים. מעגנע המים בידיו: כיון שעבר הגל. על מים על המעלה של מקוה שהמחט מונח בה ולפו מי הגל על המחט טהורה. ולפי שהמחט דקה וקטנה וירא פן תפול במים. דרך להטבילה כן: דתקשה הא דהקשה מהרי"ק שכתבתי בדים מתני' ו דפ"ה דלא הוה אשבורן. והכא במערה דסתמא מקוה היא כדמשמע רפ"ו. ולכא להרולי כי הא דתנין התם מהרי"ק במים חיים. ולכן נראה בעיני דלעולם בעינן הכא שיהא הגל מחובר למקוה. ואפילו אם יהיה בגל מ' סאה. וכן המור סתם וכתב ובלבד שלא יעקר הגל ממקומו. ולא חילק בין אין בו מ' סאה לים בו. ואע"פ שי"ל דמשום דלא שכיח שיעקור גל גדול כל כך. וכ"ש להטביל בו מחט להני לא פרים אם אין בו מ' סאה מכל מקום בעיקר הדין נ"ל מה שכתבתי:

ר"ע מברטנורה

יכין תפארת ישראל בועז

נז) נעגע המים עליה בידו: נח) ובלבד שלא יהלוך הגל. דאם נעקר הגל. אז אפי' יהי' בהגל מ' סאה. עכ"פ כשסטוף הגל על המחט הו"ל זוחלין. והרי הכא במי מקוה מיירי שאין מטהרין בזוחלין. אלא הכא מיירי שלא נתלש הגל מהמקוה. דאז אע"פ שנתנענע וזחלו מימי הגל ממקוה למקוה. אפ"ה לא מחשבו זוחלין. דממחובר הגל למי המקוה. בעל לגבה. והרי עיקר המקוה באשבורן עומדת. גם זחילת הגל נידון כאשבורן. תדע דאז לא הימ' הכי. א"כ הטובל במי מקוה. הכי ס"ד שיהי' צריך לזהר לטבול בעתה שלא יתנענע המים ושטוף עליו בגל. ויהי' כטובל בזוחלין. והרי ע"י המועה קטנה שיעשה בהמים יתחווה מהם גלים קטנים שיטטופו ממעל לראשו וגופו. וכי ס"ד שע"ז יהי' כטובל בזוחלין. אע"כ כיון שעיקר המים ממחוברין לגלים הללו. הם אשבורן אף אם מקלת מהן הן זוחלין לית לן בה (יב):

(כנדה ס"ו ב'). ולכן חלק המקוה בשל וגרגותי. ומיירי שהי' בכל חלק מ' סאה. ואפ"ה לא עלתה לה טבילה (ולא כרש"י התם). והייט משום דהו"ל כאילו עשה מ' מלפנות המקוה מכלים. ואפ"ה מייתי שפיר ראיה מהתם שאין המים שבב' החלקים מצטרפין. שאילו היו מצטרפין. לא הי' חסל והגרגותי הטוכין כדופן של מקוה. ולו"ק. א"כ היינו דדמי ממש למקוה שמימיה מרולדין. שג"כ המים כשירים היו. ולא הי' יכול לטבול בהן אם לא היה מקיפן בדפנות של כלים. ולא דמי להך דלעיל (כפ"ה). דהתם אינו רואה כלל בדופן. אלא העמיד הכלים שם לעבר פסול אחילה ולא מחשב דופן. בידהו כל זה לדעת הרשב"ן. אבל ג"מ הי' ל"ל דאין כאן לרשב"ן הוכחה גמורה. די"ל דהא דנקט תנא תנא אפי' חבילין. ולא נקט אפי' כלים. היינו די"ל לעולם גם כלי רשאי להעמיד שם. ואפ"ה לא נקטינהו תנא משום דכלים כבר שמעינן לעיל כפ"ה דשרי. אבל בעי לאשמעינן הכא דבותא אחריתא. דלא מצטרפי כלים. וזלאי שרי להעמידן בשפת המים סביב. דממה נפשך אי בהעמיד פה הכלי נגד המים. הרי סתם כלי פיו פתוח כשפיפרת הגול. ומצטרפין וזלאי מים שבתוכה להמקוה. ולא יתכר עי"ז שיעור המ' סאה של המים. ואי בהעמיד נגבן של הכלים נגד המים. א"כ עי"ז וזלאי לא יחסרו מ' סאה של המים כלל. אלא אפי' בהעמיד חבילין סביב. אע"ג שמניח עליהן דבר כבד למעלה. אפ"ה הרי נכנסין המים בין השרביטין. ושמא אין בדוחב הסדקין כשפופרת הגול. ומגלא שהמים שבהן לא יצטרפו לא' סאה. והרי נחסר שיעור. קמ"ל דאפ"ה שרי. אלא חייטינן שלא יהי' כשפופרת הגול בין השרביטין: (יב) ומה"ש לא קשה כמי במניח הגל בידו בשעה שמחזיר על הדף (ר"א סמ"ח). דאף דהדף אין מקבל טומאה. עכ"פ ידו מקבל טומאה. והרי ה"ג מעגע ומניח הגל בידו על המחט. ואיך תתטהר. ואת"ל שהתם בתחווה לא' סאה ע"י דבר המקבל טומאה. אע"כ הכא דהא' סאה כבר מצטרפין. אלא שגורס רק מבילתו ע"י דבר המקבל טומאה. שרי. ניחא. דהרי הרשב"ן שהבאתו נסי' הקלוש. אוסר גם בגורס רק מבילתו ע"י דבר המקבל טומאה. ולהם אין שום שייכות עם היל המקבל המקוה הם מתחווים ע"י דבר המקבל טומאה. משא"כ הכא. הגל הזה אינו ממטר רק מכח עיקר המים שבמקוה. ולהם אין שום שייכות עם היל המקבל טומאה. ובכה"ג לא חיישינן. תדע דאי לא תימא הכי. איך יתטהר כל היורד למקוה. הרי כשירד לתוך המים יעלו מקלת המים על גופו. אע"כ כיון שבאר מי המקוה שמחוברין בהם מ' סאה שכל גופו אינו נחין על דבר המקבל טומאה. לית לן בה. ולפ"ז גם בגל של מ' סאה שנתלש ממעין הי' צריך לגאורה לזהר שלא להביאו על גופו ע"י דבר המקבל טומאה. אף לי"א דס"ל (ר"א סמ"ט) דבמי מעין לא חיישינן דמהוה מהם מקוה ע"י דבר המקבל טומאה. ומשום דס"ה לענין חוייה ע"י דבר המקבל טומאה דינו כמעין. ומטהר גם ע"י דבר המקבל טומאה. ובן דינו כמעין קולס שנת. ומטהר אף בזוחלין. ומתבר דס"ה לענין חוייה ע"י דבר המקבל טומאה דינו כמעין. ומטהר גם ע"י דבר המקבל טומאה. ובן כתב הרא"ש דבנתלש הגל. עכ"פ בשים בו מ' סאה מטהר לכלים (ועי' רבינו טו"ז ופ"ד כי' ר"א סנ"ו).

הלכתא גבירתא כללא דפרק ז

פרק ז משנה א השלג והברד והכפור וגליד ומלח. ומים הנירוק מכלי אל כלי כל שהפרה שותה ממנו. דינן כמים להשלים המ' סאה. ואין דינן כמים כשנשאבו בכלי. ואין פוסלין למקוה חסירה. אפילו כשהן ג' לוגין. וכולן חוץ ממים הנירוק ששאבן בכלי ועשה כל המקוה מהן. כל שרסקן בנומת המקוה בשירים לפבילה. מידהו לטבילת כלי הניקח מעובד לוכבים. או לנמי לאבילה. כל שטבל בהן ידיו או הכלי. אף שלא רסקן מהני. דק בשופכן על ידיו לאבילה צריך לרסקן:

משנה ב מים שאובין אפילו מהורים ומי כבשים ומי שלקות. ותמר שלא החמיץ. ושכר. כל הנך כשהן ג' לוגין פוסלין מקוה חסירה. ואפי' כשאינן ג' לוגין עכ"פ אין משלימין שיעור מ' סאה. אבל שאר מיני משקין. ומים שחתם מפירות. וציר שיצא מדגים מלוחים. ושומן דגים שנמוח. חוזר הוה מעורבין עם מי מלח. ותמר שהחמיץ. כולן אין משלימין שיעור המקוה. ואפי' כשהן פחותין מג' לוגין. ואינן פוסלין המקוה החסירה. אפילו כשהן ג' לוגין ויותר. ואפ"ה לפעמים משלימין שיעור המקוה. כשנפל למקוה שלימה. ולקח מהן ונתן להן מדה במדה. כאה סאה עד קרוב לכ' סאה. ולא יותר. וכ"ש דבשאובין מקילינן כך:

משנה ג כל דבר לח שצבע בטבע. כיין ארום. או מים אדום שמפירות. פוסל אפילו מקוה שלימה. כשנשתנה ע"ז מראיתה. ואפ"ה סלי זיתים וענבים שמלוכלכים בין השמן. שהדיהן בשאובין. אע"ג שנשתנו מי המקוה מראיתן למראה יין ושמן שעל הסלין. לא פסלוה להמקוה. שלבלוך הזיין והשמן שהיה דבוק בהסלין

תוספות הרשים

משנה ז [במשנה] היה מוליך ומביא במים. להעלות גלים. (הרא"ש):

משנה אחרונה

ביתן הגלים והקנים באמצע המים ומקלת המים מגל זה ומקלתן מגל אחר דאין זה כסדקי המערה אלא כמני מקוה' אמין בזה כשטור ולא בזה אמין הנקבים הדקי' בביניסם מלמעלה לשפופרת הגול כדאיתא בש"ע מי' ל"א סע"ב וזה פשוט דכולה מתני' מיירי אמין במקוה אחד כשפה דאל"כ מאי קמ"ל דכובש ואפי' מקוה בחלקו בכל בכה"ג כשום דיינהן נקב כשפה"ל דהיינו עילוב מקומות. ובזה יש לע מעשה מ"ש הב"י בשם הרשב"ץ בשובש זוקא באבנים לו בחבילי עצים אבל בכלים פסול ע"כ וכתבו האחרונים שעשה מעשה דהוינו ע"י אדם בעינן ע"כ והין זה מספיק כיון דהמקוה עצמו כשר בלא כלים ולא באה הכלים אלא שהיה הטבילה טוה לה אין זו הויתו. אבל למאי דפי' י"ל דעיקר הטעם דכלים בגלל הטחל מחיני כשתל והלכך הנקבים הוו כסדקי המערה. וכלים אין דרך לעשותן מוחל. וב"ח"ה י"ל עעם הרשב"ץ דכלים גזיינן שמא יבא לעבול בתוך הכלי שאין בפיו כשפה"ל כדאיתא בגים חומר בקדש. אבל הש"ך מפרש מ"ש הב"ש ובלבד שלא יתלקו אם כל המקוה שלא יהא שם כשפה"ל וה"ע דהרשב"ץ דפסל בכלים דמסתמא אין בהם כשפה"ל ע"ש ולדבריו כונם דמתני' בים במקוה אחד כשפה"ל. וא"ש לומר כן דא"כ מאי קמ"ל ופירוטו להרשב"ץ ג"כ דחוק לאמאי תלי לה בכלים כיון דכולה לא תליא אלא בשיטור שפה"ל אין חילוק בין כלים לחבילי קנים: ביון שעבר עליה הגל טהורה. עכ"ל הגל מקבל טומאה. אע"ג דלא הוה בגל מ' סאה. אבל אם הגל מתמעט ונפסק מהמעין. הו אין לגל דין מעין (כרפ"ה דמקוואות וי"ל ר"א ס"י). אלא דמלעיל (פ"ה מ"ו) מוכח דכל גל שנתלש מקבל טומאה. עכ"פ מדנתלש ונפסק מהמעין. אם אין לגל דין מעין. ומטהר אף בזוחלין. ומטהר גם ע"י דבר המקבל טומאה. ובן דינו כמעין קולס שנת. ומטהר אף בזוחלין. ומתבר דס"ה לענין חוייה ע"י דבר המקבל טומאה דינו כמעין. ומטהר גם ע"י דבר המקבל טומאה. ובן כתב הרא"ש דבנתלש הגל. עכ"פ בשים בו מ' סאה מטהר לכלים (ועי' רבינו טו"ז ופ"ד כי' ר"א סנ"ו).

בועז

שהוא גדול הרבה משפופרת הגול. כמו שהוכחנו בס"ד (לעיל כפ"ד) אפ"ה ודאי שם כלי עליו ומקבל טומאה (כרמב"ם פ"ו מכלים ה"נ). וכן מוכח כדברי מש"ם (שבת ל"ה ב') וע"ש. ותו קשה אף דיומא כדבריו הש"ך דבמוקב בתחלה ג"כ אינו כלי. מה נ"מ לן בכך שאינו כלי. הרי לפי שיטת רבינו גם כלי אינה פוסלת כשחלקו עמה המקוה. ול"ע. אולם נ"מ היה ל"ל לומר. דמה שכתב הרשב"ץ ראיה מפ' חומר בקודש. ר"ל אע"ג דלכאורה אין משם ראיה כלל למהווה מקוה מדבר המקבל טומאה. אפ"ה י"ל דה"ק. דלא תימא דוקא בממשיך ע"ג כלים מהשב כהוויתן ע"י דבר המקבל טומאה אבל בהמים נשארין במקומן. אלא שע"י הכלי שמעמיד. מעמיק או מחלק המים. לא מהשב כמהווה מקוה ע"י דבר המקבל טומאה. להכי מייתי ראיה מסוגיא דחומר בקודש. לאמרינן דכשמחלק המקוה בשל הטובל שם לא עלתה לו טבילה. ומזה מדייק הרשב"ץ. דמדנקט הש"ס שחלקו בשל וגרגותי. ולא נקט שחלקו בחבילי קנים. ש"מ דמיירי שהי' בכל הלק יותר ממ' סאה. והי' בהית מלטבול במים רבים. והרי בהית באמת קיי"ל דאינה רשאה לטבול (כנדה ס"ו ב'). ולכן חלק המקוה בשל וגרגותי. ומיירי שהי' בכל חלק מ' סאה. ואפ"ה לא עלתה לה טבילה (ולא כרש"י התם). והייטו משום דהו"ל כאילו עשה מ' מלפנות המקוה מכלים. ואפ"ה מייתי שפיר ראיה מהתם שאין המים שבב' החלקים מצטרפין. שאילו היו מצטרפין. לא הי' חסל והגרגותי הטוכין כדופן של מקוה. ולו"ק. א"כ היינו דדמי ממש למקוה שמימיה מרולדין. שג"כ המים כשירים היו. ולא הי' יכול לטבול בהן אם לא היה מקיפן בדפנות של כלים. ולא דמי להך דלעיל (כפ"ה). דהתם אינו רואה כלל בדופן. אלא העמיד הכלים שם לעבר פסול אחילה ולא מחשב דופן. בידהו כל זה לדעת הרשב"ן. אבל ג"מ הי' ל"ל דאין כאן לרשב"ן הוכחה גמורה. די"ל דהא דנקט תנא תנא אפי' חבילין. ולא נקט אפי' כלים. היינו די"ל לעולם גם כלי רשאי להעמיד שם. ואפ"ה לא נקטינהו תנא משום דכלים כבר שמעינן לעיל כפ"ה דשרי. אבל בעי לאשמעינן הכא דבותא אחריתא. דלא מצטרפי כלים. וזלאי שרי להעמידן בשפת המים סביב. דממה נפשך אי בהעמיד פה הכלי נגד המים. הרי סתם כלי פיו פתוח כשפופרת הגול. ומצטרפין וזלאי מים שבתוכה להמקוה. ולא יתכר עי"ז שיעור המ' סאה של המים. ואי בהעמיד נגבן של הכלים נגד המים. א"כ עי"ז וזלאי לא יחסרו מ' סאה של המים כלל. אלא אפי' בהעמיד חבילין סביב. אע"ג שמניח עליהן דבר כבד למעלה. אפ"ה הרי נכנסין המים בין השרביטין. ושמא אין בדוחב הסדקין כשפופרת הגול. ומגלא שהמים שבהן לא יצטרפו לא' סאה. והרי נחסר שיעור. קמ"ל דאפ"ה שרי. אלא חייטינן שלא יהי' כשפופרת הגול בין השרביטין: (יב) ומה"ש לא קשה כמי במניח הגל בידו בשעה שמחזיר על הדף (ר"א סמ"ח). דאף דהדף אין מקבל טומאה. עכ"פ ידו מקבל טומאה. והרי ה"ג מעגע ומניח הגל בידו על המחט. ואיך תתטהר. ואת"ל שהתם במהווה לא' סאה ע"י דבר המקבל טומאה. משא"כ הכא דהא' סאה כבר מצטרפין. אלא שגורס רק מבילתו ע"י דבר המקבל טומאה. שרי. ניחא. דהרי הרשב"ץ שהבאתו נסי' הקלוש. אוסר גם בגורס רק מבילתו ע"י דבר המקבל טומאה. ולהם אין שום שייכות עם היל המקבל המקוה הם מתחווים ע"י דבר המקבל טומאה. משא"כ הכא. הגל הזה אינו ממטר רק מכח עיקר המים שבמקוה. ולהם אין שום שייכות עם היל המקבל טומאה. ובכה"ג לא חיישינן. תדע דאי לא תימא הכי. איך יתטהר כל היורד למקוה. הרי כשירד לתוך המים יעלו מקלת המים על גופו. אע"כ כיון שבאר מי המקוה שמחוברין בהם מ' סאה שכל גופו אינו נחין על דבר המקבל טומאה. לית לן בה. ולפ"ז גם בגל של מ' סאה שנתלש ממעין הי' צריך לגאורה לזהר שלא להביאו על גופו ע"י דבר המקבל טומאה. אף לי"א דס"ל (ר"א סמ"ט) דבמי מעין לא חיישינן דמהוה מהם מקוה ע"י דבר המקבל טומאה. ומטהר אף בזוחלין. ומתבר דס"ה לענין חוייה ע"י דבר המקבל טומאה דינו כמעין. ומטהר גם ע"י דבר המקבל טומאה. ובן דינו כמעין קולס שנת. ומטהר אף בזוחלין. ומתבר דס"ה לענין חוייה ע"י דבר המקבל טומאה דינו כמעין. ומטהר גם ע"י דבר המקבל טומאה. ובן כתב הרא"ש דבנתלש הגל. עכ"פ בשים בו מ' סאה מטהר לכלים (ועי' רבינו טו"ז ופ"ד כי' ר"א סנ"ו).